

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ושמונים-וחמש של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, כ"ז בשבט התשנ"ד (8 בפברואר 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הודעת הממשלה על התפטרות שר הבריאות ח' רמון מחברותו בממשלה ועל מינוי חבר הכנסת נ' מסאלחה לתפקיד סגן שר הבריאות	
שאלות ותשובות	
שימוש בחומרי הדברה בחקלאות	
שימוש בחומרי הדברה בחקלאות	
התפרצות מחלת הברוצלזיס בארץ	
הגנה על העוסקים בענף בלול	
נזקים לחקלאות בעקבות הסגר	
היחסים שבין התורמים הגדולים של הסוכנות היהודית	
לבין המפלגות הציוניות וההסתדרות הציונית	
הצעות לסדר-היום	
הערכות שונות בצמרת צה"ל לגבי התהליך המדיני	
הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירות), התשנ"ג-1993	
(קריאה ראשונה)	
הצעה לסדר-היום	
נסיגת ישראל מהתנחלות נצרים בחבל-עזה	
הצעה לסדר-היום	
מאמצי עירק להמשיך בייצור טילים בליסטיים	
הצעה לסדר-היום	
דוח הרצל שפיר	
הצעה לסדר-היום	
פיטורי עובדים במפעל "ציקלון"	
הצעות לסדר-היום	
"מבצע מכפיל"	
שאלות ותשובות	
הליכי הוצאה לפועל נגד חיילים הערבים להלוואות	
מכירת פריטים במחסני מעוקלים	
מעצר שווא בעקבות צו ההוצאה לפועל	
בעיית הסדר הקרקעות בנגב	
חקירת הרב גורן בגין המרדה	
פרשת רצח הנער דני כ"ץ	
משאל עם על עתיד רמת-הגולן	
הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון)	
(קריאה ראשונה)	
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת	

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שלישי, כ"ז בשבט התשנ"ד, 8 בפברואר 1994.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק רשות השידור (הוראת שעה), התשנ"ד-1994, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית; הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים נכים, התשנ"ד-1994, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון מס' 2) (אימות ביד' נוטריון), התשנ"ד-1994; הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 4), התשנ"ד-1994.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת – הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 87) (מענק לידה לתושבת השטחים), התשנ"ד-1994, של חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, ת' זיאד, נ' חזן, ב' טמקין, ע' מאור וה' מחאמיד; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 88) (דמי לידה), התשנ"ד-1994, של חברי הכנסת ע' מאור, ת' גוז'נסקי, ת' זיאד, ה' מחאמיד וס' שלום; הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ד-1994, של חברי הכנסת א' פורז וא' בן-אלישר; הצעת חוק הכנסת (מספר חברים בוועדות), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת חגי מירום; הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 18) (מענק נכות), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת זאב בנימין בגין; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 37) (צו הריסה מינהלי), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת פני בדש.

עוד הונחו על שולחן הכנסת מסקנות הוועדה למלחמה בנגע הסמים בנושא: סמים ושלום. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה למזכיר הכנסת.

הודעת הממשלה על התפטרות שר הבריאות ח' רמון מחברותו בממשלה ועל מינוי חבר הכנסת נ' מסאלחה לתפקיד סגן שר הבריאות

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הודעת הממשלה על התפטרות שר. ימסור את ההודעה שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, בהתאם לסעיף 40(א)(4) לחוק-יסוד: הממשלה, אני מבקש להודיע כי השר חיים רמון, שר הבריאות, התפטר מתפקידו, בתוקף מהיום.

כמו-כן אבקש להודיע, בהתאם לסעיף 34(א) לחוק-יסוד: הממשלה, כי ראש הממשלה, המכהן בהתאם לחוק בשלב הנוכחי כשר הבריאות, מינה, באישור הממשלה, את חבר הכנסת נואף מסאלחה לתפקיד סגן שר במשרד הבריאות, תפקיד שמילא עד כה.

הרשה נא לי, כבוד יושב-ראש הכנסת, להביע בזאת את הערכתי הרבה לחברי חיים רמון על פועלו והישגיו כשר הבריאות וכחבר הממשלה, ולהביע את צערי הרב על התפטרותו מהממשלה. אני מקווה ומאמין שחיים רמון ישוב במהרה לשולחן הממשלה.

איחולי הטובים לסגן שר הבריאות נואף מסאלחה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר המשפטים. אני מזמין – זה ממש מוזר – את חבר הכנסת חיים רמון, ואומר כמה דברים אחר כך. אני כבר רוצה להביע איזה רגש כאן: כל כך התרגלנו לרעיון שהשר רמון הוא כאן שר, ורקמה כל כך עזה של קשרים נרקמה ונרקמת בינו לבין חברי הכנסת, שהייתי אומר שזה יום די מביך. כבודו.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מלבד היותי חבר בממשלה ושר הבריאות, הייתי, כידוע, השר המקשר, וביליתי בבית הזה גם כשר הרבה מאוד שעות, לעתים הרבה יותר שעות מאשר חלק מחברי הכנסת. אני סבור, שכשר אשר נבחר ובחירתו אושרה על-ידי הכנסת, ראוי הכנסת לכך שאסביר לה – אני אשתדל לעשות את זה בקיצור ולא באריכות – מדוע אינני יכול להמשיך בתפקידי כשר הבריאות בממשלת ישראל.

אני התפטרתי מתפקידי מכיוון שוועידת מפלגת העבודה, ולאחר מכן הממשלה, החליטו בשני נושאים מרכזיים ליטול למעשה את נשמתו של החוק, גם ברמה העקרונית וגם ברמה הפרקטית.

הנושא הראשון: ועידת מפלגת העבודה קבעה, שבסוף המאה ה-20, אדם אשר המדינה מחייבת אותו לבחור קופת-חולים יהיה חייב, אם הקופה תרצה בכך, להיות חבר בארגון אידיאולוגי, שמגדיר את עצמו כארגון וולונטרי. כל עוד המדינה לא הסדירה בחוק את מערכת הבריאות, ניתן היה לחיות עם האנומליה הזאת, גם זאת בדוחק. לאחר שהמדינה מסדירה בחוק, אסור שעוול כזה יהיה חלק מספר החוקים של מדינת ישראל.

הנושא השני ברמה העקרונית, מה שקוראים נושא הגבייה: ועידת מפלגת העבודה החליטה, שגוף אשר איננו אחראי – אני מדגיש, איננו אחראי – למערכת הבריאות, גוף אשר יש לו מטלות אחרות, חשובות ככל שתהיינה, על-פי חוק יהיה רשאי לגבות כסף אשר מיועד לבריאות, בלי שקיימת ודאות שהכסף הזה יגיע למערכת הבריאות.

כאשר קבענו בחוק דבר חסר תקדים, שהמדינה אחראית למימון מלא של סל הבריאות, היא גם אחראית לגביית כל הכסף המיועד למימון סל הבריאות ולחלוקתו כפי שצריך בין הקופות, על-פי הצרכים. קבענו בחוק, שכל איש ישלם על-פי צרכיו, וכל מבוטח יקבל על-פי צרכיו. זאת – ברמה העקרונית.

אבל אמרו לי: תעזוב את העקרונות. כל כך חשוב לחוקק חוק ביטוח בריאות ממלכתי, ותר על העקרונות. אמרתי: בואו נבדוק מה המשמעות של ויתור על העקרונות הללו. ואני רוצה לקבוע באופן חד-משמעי, שוויתור על העקרונות הללו פוגע בראש ובראשונה בקופת-חולים הכללית של ההסתדרות, שבה מבוטחים 70%, ליתר דיוק 67% מהמבוטחים במדינת ישראל, והם משתייכים לשכבות החלשות והבינוניות בחברה. כלומר, לא רק העיקרון, שהוא חשוב וצריך לעמוד עליו וגם לו יש ערך, אלא במובן הפרקטי – מי שהיה משלם ומי שישלם את מחיר הפשרות האלה אם, חס וחלילה, הן ייפכו למעשה חקיקה, אלה הן השכבות החלשות והבינוניות בחברה, ואני אוכיח זאת.

יוסף עזרן (ש"ס):

סליחה, אדוני חבר הכנסת, אמרת שאדם ישלם לפי צרכיו או לפי אמצעיו?

חיים רמון (העבודה):

ישלם לפי אמצעיו ויקבל לפי צרכיו. תודה, חבר הכנסת עזרן, על התיקון. זה מה שהיה מופיע בחוק: ישלם אדם לפי אמצעיו ויקבל לפי צרכיו, כי היום, ככל שאתה עשיר יותר, אתה משלם פחות למערכת הבריאות.

היו"ר ש' וייס:

אגב, זה עיקרון לניניסטי מובהק.

חיים רמון (העבודה):

כן, ואני כזה.

יוסף עזרן (ש"ס):

חיים אורון (מרצ):

ואנחנו מגשימים אותו עד תקרה.

חיים רמון (העבודה):

עד תקרה, לצערי. אתה יודע שלצערי. אבל עדיף להגשים אותו עד תקרה, מאשר המצב הנוכחי, שבו העלו עכשיו את המחיר לשכבות החלשות. עכשיו העלו, ואני אדבר על זה לאחר מכן.

אבל, קודם כול אני רוצה להגיד מה זה עושה לקופת-חולים הכללית. זה לא כל כך חשוב בעצם מה זה עושה לקופת-חולים הכללית, אבל זה חשוב מאוד מה זה עושה למבוטחים שם, אותם אנשים שמדברים עליהם, החלשים והבינוניים, כי העשירים באמת לא צריכים חוק ביטוח בריאות ממלכתי, גם בעלי הקשרים לא צריכים חוק ביטוח בריאות ממלכתי, הם מסודרים.

הזיקה, מה היא אומרת? שקופת-חולים הכללית איננה יכולה להתחרות. כי אם כבר בא אדם והוא מוצא לנכון שבניו ואשתו יקבלו טיפול בקופת-חולים הכללית, אומרים לו: אתה גם צריך להזדהות עם גוף אידיאולוגי. והוא אומר: אינני רוצה בכך, אני רוצה רק לקבל טיפול נאות בבריאות משפחתי. אומרים לו: לא, אתה צריך להיות חלק ממערך אידיאולוגי מסוים, וזה מערך שהוא אולי שונא אותו, שהוא אולי שולל אותו.

כלומר, היכולת של קופת-חולים הכללית לקבל חברים אליה, להתחרות בקופות האחרות, נפגעת. וכאשר זה נפגע, הרי נפגע גם כושר התחרות של קופת-חולים הכללית, ונפגעת יכולתה לספק שירותי בריאות טובים יותר. זה המחיר הראשון.

בנושא הגבייה, כאשר אנו מאפשרים לגוף אחר לגבות עבור הקופה, מה משמעות הדבר? שיקרה מה שיקרה השנה. למרות תוכנית ההבראה, עד לרגע זה, ואני מעודכן מאז היותי שר הבריאות ועד אתמול, לא העבירה ההסתדרות לקופת-חולים הכללית סדר גודל של בין 130 ל-140 מיליון שקלים, בניגוד להסכם ההבראה. במהלך כל השנה היו פיגורים בהעברת הכספים, וסך הפיגורים, אם יטילו עליו ריבית, עלול להגיע לסכום של 15 מיליון שקלים מצטברים. וכל הכספים האלה באים על חשבון מי? על חשבון יכולתה של קופת-חולים הכללית לתת שירות למבוטחיה.

אבל הגדילו ועשו. באותה פשרה אמרו, שקופות-החולים האחרות יקבלו סכום של כמעט 1% נוסף עבור בריאות, וקופת-חולים הכללית תקבל 1% והיא תעביר אותו למימון ההסתדרות. כלומר, יכולת התחרות של קופת-חולים הכללית נשחקת לחלוטין. ואני כבר רואה את קופות-החולים האחרות מפרסמות מודעות: אצלנו כל ה-5.6% הולכים לבריאות, ובקופת-חולים הכללית זה הולך לבריאות ולדברים נוספים, אם זה למנגנון, אם זה להסתדרות.

מי ילך לקופת-חולים הכללית? ושם היא מרכזת 70% מכלל האוכלוסייה, והחלשים והבינוניים. כלומר, הפשרות הללו לא רק פוגעות בעקרונות החוק. הן פוגעות באוכלוסייה החלשה והבינונית במדינת ישראל.

אני לא הייתי מוכן לקבל פשרה, שגם סותרת את אמונתי לגבי החוק וגם מביאה למעשה את קופת-חולים הכללית לידי קריסה, והיא לא תוכל לתת שירות למי שנזקק לו יותר מכול, למי שהיום מקבל שירות נחות יותר מאשר בקופות האחרות.

אמרו לי שאני מנהל מאבק נגד ההסתדרות. מהיום הראשון בתפקידי לא חדלתי מלבקש את שותפות ההסתדרות. הראשונים שראו את טיוטת הצעת החוק, הראשון שראה אותה היה מזכ"ל ההסתדרות. לא חדלתי לרגע להציע פשרות. אני אומר לכם, רבותי, עד הרגע האחרון הצעתי הצעות פשרה מרחיקות לכת. כי החוק הוא מאוד חשוב, כי העדר החוק הוא אסון. הצעתי והסכמתי, וידוע זאת השר ליבאי, כי הוא היה נוכח כאשר הוצעה הצעת הפשרה, והוא הציע שתתקבל מה שקרוי נוסחת מפלגת העבודה לזמן קצר, לשנה, ואני הייתי מוכן אפילו לשנתיים אם הייתי נלחץ, אני מודה בזה היום; ולאחר מכן נחזור לחוק המקורי.

הנוסחה הקרויה נוסחת שר האוצר, גם היא רעה, אבל הייתי מוכן גם לקבל אותה. עד כדי כך הייתי מוכן לפשרות, אפילו פשרות מרחיקות לכת, שאולי היו מבזים אותי על כך והיו פוגעים בי באופן אישי מבחינה ציבורית. אבל הייתי מוכן לשלם את המחיר הזה, כי ידעתי שלטווח הארוך חוק ביטוח בריאות ממלכתי חשוב יותר מאשר דימויו ועמדתו של חיים רמון.

לכן, כל מי שאומר שאני לא הייתי מוכן לפשרות, מוציא דיבה. יודעים לאילו פשרות מרחיקות לכת הייתי מוכן. אבל לא רצו. כי האמת הבסיסית היא, שמי שהתמודדתי עמו לא רצה חוק ואיננו רוצה חוק. כי ברור היה שאין רוב בכנסת להצעות מפלגת העבודה.

סיפרו לראש הממשלה שיש רוב בכנסת כדי להעביר את החוק מן המליאה בחזרה לוועדה. בכל הדיונים סיפרו לראש הממשלה את הסיפור הזה. אני רואה שהשר ליבאי מחייך, כי הוא היה שם. וכשאני הייתי אומר: אין לכם רוב, כי אני קצת בקיא בכנסת הזאת, אנשים שיש להם כנראה ניסיון פרלמנטרי עשיר אמרו: יש לנו רוב, והם מנו את הרוב.

אבל פתאום, בבוקר הוועידה, מגיעים האנשים הללו ואומרים: סליחה, טעינו, אין לנו רוב. עליך, אדוני ראש הממשלה, למשוך את החוק בחזרה, כי זו הדרך היחידה.

רון נחמן (הליכוד):

האמן לי, יהיה רוב לחוק הזה אם כולם יצביעו.

יוסף עזרו (ש"ס):

חבר הכנסת רון נחמן, הוא בכלל מדבר על משהו אחר.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת רון נחמן, אנא אל תפריע לי.

ואין, פתאום אין רוב. ואם היה ספק שאין רוב, בא אתמול הדיון בוועדה המיוחדת לחוק ביטוח בריאות ממלכתי והוכיח קבל עם ועדה, ששוב אותו חלק שייצג את ועידת מפלגת העבודה הוא במיעוט, ומיעוט קטן כפי שהוא היה כל הזמן בכנסת הזאת בנושא הזה. ועל אפו ועל חמתו קיבלה אתמול הוועדה המיוחדת החלטה, שבשבוע הבא תהיה קריאה ראשונה.

מאשה לובלסקי (העבודה):

וזה יחייב אותך – – –

חיים רמון (העבודה):

יכול להיות, עכשיו אני אומר מדוע התפטרתי. זה מחייב אותי.

היו"ר ש' וייס:

לא קוטעים חבר כנסת בנאומו הראשון כחבר הכנסת.

חיים רמון (העבודה):

זה מחייב אותי, ודאי שזה מחייב אותי. זה מחייב אותי, זה לא מחייב את שאר סיעות הבית.

רון נחמן (הליכוד):

סגנית השר, אני מודה לך על דבריך. זה בדיוק כך.

חיים רמון (העבודה):

כבר בשבוע הבא יוכח שוב שאין רוב. ועידת מפלגת העבודה קיבלה החלטה שמתאימה לאינטרסים צרים, שאינם משקפים את הבית הזה, שאינם משקפים את רצון העם, ולכן לא יהיה רוב בבית הזה. זה הוכח פעם אחר פעם, לאחר שהוליכו שולל את ראש הממשלה. אם היה רוב, למה לא הבאתם את זה לפי סעיף 127(א)? למה לא החזרתם את זה לוועדה, אם היה רוב?

דן תיכון (הליכוד):

מאשה לובלסקי (העבודה):

בנימין טמקין (מרצ):

פשוט צריך לדעת לספור, לא יותר.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת טמקין, יש לי אליך בקשה. כשאני פונה אליך, לפחות קצת תשומת לב. חבר הכנסת טמקין, מספיק. זה נאום ראשון שלו כחבר הכנסת, לא מפריעים.

חיים רמון (העבודה):

חברת הכנסת לובלסקי, אם לא הייתי מעירה לי, לא הייתי מגיע לזה. את כבר סיפרת פעם אחת שיש רוב לסעיף 127(א).

מאשה לובלסקי (העבודה):

וגם יהיה.

חיים רמון (העבודה):

סיפרת שאפשר להביא את החוק הזה ושראש הממשלה לא יצטרך למשוך אותו בחזרה כדי ביזיון וקצף. פעם אחת כבר סיפרת זאת. אבל באת בבוקר יחד עם עוד חברים אחרים וצעקת: אלוהים, אין רוב, נשארנו רק אנחנו עם עוד סיעה אחת. אני הייתי בחדר כשסיפרתם את זה, וגם בכל השבוע שקדם לזה. אתם לא העליתם, לא העזתם, אפילו בהצעה שהצעתם היו שתי אלטרנטיבות.

אתם אמרתם לראש הממשלה: יש לנו רוב, אתה לא תצטרך למשוך את החוק. ופתאום בבוקר נודע לכם שאין לכם רוב. אין רוב לזה, לא היה לכם רוב ל-127(א), מכיוון שאין רוב להעביר בכנסת את מה שמשרת אינטרסים צרים של מנגנון צר, בניגוד לעמדת רוב מערכת הבריאות, רוב הכנסת ורוב העם. אי-אפשר להשלות את הציבור, לא יהיה רוב.

לכן, כשבאים ואומרים לי: היית צריך לוותר גם על התיקונים הללו, וגם שקופת-חולים תיפגע, ובלבד שיהיה חוק ואחר כך נסדר אותו, גם אלה דברים לא רציניים. כי גם אילו עשיתי זאת, היה ברור שאין חוק, כי אי-אפשר להעביר חוק נגד הרוב המכריע בכנסת. אי-אפשר.

לכן, אם ועידת מפלגת העבודה תעמוד על כך שהחוק יהיה רק בגרסה שלה, היא קברה את החוק. ואני אינני קברן של חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אני באתי לחוקק אותו ולא לקבור אותו, וזה ההבדל.

אמרו לי: היית צריך שהשרים יהיו מעורבים בחוק. סהדי במרומים שלא היה מעשה חקיקה שבו ממשלה היתה יותר מעורבת. כאשר התחלתי לחוקק את החוק, עוד לפני שהבאתי אותו לממשלה, לא היה שר שלא נפגשתי אתו באופן אישי ושלא הצגתי בפניו את עיקרי החוק, עם כולם, ללא יוצא מן הכלל. ולאחר מכן הבאתי אותו לשיבת הממשלה, והיו שרים שהתנגדו, ואין לי טענה אליהם, והיו שרים שנמנעו, ואין לי טענה אליהם, אבל 13 שרים הצביעו בעד, לא רוב מקרי, רוב מכריע של הממשלה. זה לא היה איזה מסע הרפתקני של חיים רמון, האיש הבודד, כמו שמנסים לתאר את זה. ממשלה שלמה עמדה מאחורי החוק הזה, ולא השרים הזוטרים שבה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אז מה קרה באמת? זו שאלת השאלות.

חיים רמון (העבודה):

ולאחר מכן הלכנו לוועדת שרים לענייני חקיקה, ושם ישבו שבעה שרים, ואני שומע היום שר אחד – ואני לא רוצה לנקוב בשמו – שאומר שבכלל נושא הזיקה והגבייה הוא יסוד מוסד אצלו משחר נעוריו, והוא מוכן לוותר על כל השררה שבעולם בשביל הזיקה והגבייה.

דן תיכון (הליכוד):

איפה הוא נמצא?

חיים רמון (העבודה):

אמרתי: אולי זיכרוני בוגד בי, אולי אינני יודע, אולי אני מדמיין שהשר הזה תמך. והלכתי וקראתי את כל הפרוטוקולים של כל ישיבות הממשלה ולא מצאתי, ולו ברמז דק, שאי-פעם השר הזה דיבר בעד זיקה, כפי שהיום הוא מדבר עליה, ובעד גבייה על-ידי קופות-החולים. לא מצאתי.

חיים אורון (מרצ):

— — —

חיים רמון (העבודה):

לא מצאתי, אבל אמרתי: אולי בוועדת השרים לענייני חקיקה, שם השר הזה היה שותף במשך הרבה ישיבות, אולי שם הוא נתן ביטוי עמוק לאמונתו היסודית. והלכתי וקראתי וביקשתי שיפענחו לי במיוחד. אסור לי לצטט מהישיבות, אבל אני מוכרח להגיד דבר אחד: כאשר השר שטרית הציג את עמדותיו הידועות, אמר אותו שר שזה מחזיר אותנו לשנות ה-50. לא פחות ולא יותר, כך אמר אותו שר, שהזיקה בנוסח של שטרית מחזירה אותנו לשנות ה-50. אז זאת לא היתה הרפתקה.

דן תיכון (הליכוד):

מכיוון שנקבת בשם אחד, אולי תנקוב גם בשם האחר.

חיים רמון (העבודה):

לא נקבתי בשום שם. אני נקבתי לחיוב בשמו של שטרית, דבר יוצא דופן אצלי.

עמיר פרץ (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

זה לא "פייר" לנצל את העובדה שהוא לא בארץ והוא אינו יכול להגיב.

חיים רמון (העבודה):

לא, אמרתי לחיוב. לו היה בארץ, הייתי חושב פעמיים אם להזכיר אותו לחיוב. הוא לא בארץ, אז אני מזכיר אותו לחיוב, אבל אני לא נוקב בשם של השר שאני מזכיר לשלילה, וכל אחד ינחש.

יוסף עזרן (ש"ס):

חיים אורון (מרצ):

חיים רמון (העבודה):

אותו שר האשים אותי בכך שזו היתה פוליטיקה של תנועת נוער. יכול להיות שמי שמאמין לשר המסוים הזה ראוי לנהל פוליטיקה בתנועת נוער. יכול להיות, למרות מה שנאמר עליו עד היום.

אני אומר: מותר לאדם לשנות את דעתו. בא ראש הממשלה ואמר: דעתי היא שהחוק כמו שעבר בממשלה הוא טוב. אני, אומר ראש הממשלה, עושה פשרה מסיבות א', ב', ג', ד'. בסדר. אני חושב שראש הממשלה טעה. לו הייתי חושב שראש הממשלה צודק, הייתי נשאר בממשלה. אבל הוא לא בא וניסה להגיד, שמשחר נעוריו הוא תמך במה שהיה בפשרה. הוא אמר: זו פשרה, זה השיג הרבה, נחכה, נשיג את השאר בעתיד. אני חולק עליו.

דן תיכון (הליכוד):

אולי שבח וייס שמע ממנו בצעירותו.

היו"ר ש' וייס:

מה?

חיים רמון (העבודה):

ולכן, לא היה פה מסע של איזה קאובוי, של איזה שולף, שרץ ודהר לבדו. שנה וחצי נוהל החוק הזה, ואיש מהשרים ששינו את דעתם – ויש שרים שלא שינו את דעתם, הם קיבלו פשרה ולא שינו את דעתם – לא בא ולא העיר ולא אמר. וזה לא היה במחשכים. הכול היה בתקשורת, הכול היה ידוע. היה דיון בישיבת ממשלה ביוני – השר ליבאי זוכר – וכל כולו נסב על הצעת פשרה בנושא הזיקה שהביא השר ליבאי, וגם לה הסכמתי. נכון, השר ליבאי? הסכמתי לה בדוחק, כי החוק היה חשוב. וגם שם השרים שתמכו בחוק ושינו את דעתם לאחר מכן לא הוציאו הגה ולא אמרו: צריך לשנות את הדעה וצריך לשנות את החלטת הממשלה.

יכולה ממשלה לשנות את דעתה, אבל לא צריך לאמץ עמדות רטרואקטיביות. מותר לממשלה להתפשר, מותר לראש ממשלה להתפשר, אבל שידעו על מה הם מתפשרים. לדעתי, לא פשרה היתה פה אלא קבלת תכתיב, שכל כולו נבע משיקולים זרים לבריאות ולצרכים של אזרחי מדינת ישראל; זה מה שקרה כאן. והתכתיב היה תכתיב לא לקיומו של החוק, אלא לקבורתו.

אני רוצה להעיר הערה. היו הצעות חוק, אתם מכירים אותן: לס-דיין ומסע שלם של ההסתדרות נגד החוק בחלקיו המהותיים, לא הפוליטיים. שיקרו בנושא הנשים, ואמרו שכאילו הנשים תיפגענה ושישלמו עבור ביקורים אצל רופא ושהחוק עושה רפואה לעניים ורפואה לעשירים. אתם בוודאי זוכרים את כל המודעות הנוראות האלה. פתאום לגמלאים האומללים ביותר – רק להגיד דבר כזה, זה נשמע נורא – העלו את התשלום לפני שבוע מ-80 שקל ל-100 שקל, כאשר אנחנו קבענו בחוק 40 שקל, ואז יצאו נגדנו במודעות. אבל אני בא ואומר: איך כל זה קורה? לאן נשאה הרוח את הכול? אפילו למען כבודכם הייתם צריכים לשנות איזה פסיק קטן גם בצד הזה.

יורם לס (העבודה):

אני מחזיק את זה – – –

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת לס, אתה מחזיק את זה – – –

יורם לס (העבודה):

חיים רמון (העבודה):

יכול להיות, אבל אם אתה תעלה את זה, חבר הכנסת לס, גם אני אפעל נגד החלטות מפלגת העבודה.

יורם לס (העבודה):

בנימין טמקין (מרצ):

חיים רמון (העבודה):

אני רוצה שיהיה ברור: החלטות ועידת מפלגת העבודה – ואני אומר עכשיו את מה שנאמר ב"שרינו", על-ידי ראש הממשלה – קובעות במפורש – – –

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש להשאיר מחוץ לזירה את יחסי אוניברסיטת תל-אביב והאוניברסיטה העברית.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת טמקין, אני רוצה שהעם ידע, כדי שלא ימשיכו לשקר לו, כדי שלא ימשיכו לרמות אותו. החלטות ועידת מפלגת העבודה קובעות במפורש – ושר האוצר חזר על זה וראש הממשלה חזר על זה – שלא יהיה שינוי, ולו בפסיק, בכל סעיף אחר, מלבד שני הסעיפים הפוליטיים שפוגעים בקופת-חולים. אלה החלטות ועידת מפלגת העבודה. כך אמר השר שטרית, כך אמר יושב-ראש הקואליציה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

דן תיכון (הליכוד):

— — —

חיים רמון (העבודה):

לכן אני מציע שלא להמשיך ולשקר, חבר הכנסת לס. אתה קברת את כל מה שאמרת על החוק בשביל שני סעיפים שפוגעים בקופת-חולים.

דן תיכון (הליכוד):

מה יהיה עם ההצעה של חברי הכנסת זיסמן ולס?

חיים רמון (העבודה):

נמחקו, נעלמו. אני רק רוצה שיהיה ברור: הלואי — — —

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, קראו לי בשם "שקרן".

היו"ר ש' וייס:

לא שמעתי.

חיים רמון (העבודה):

לא לך קראתי "שקרן".

היו"ר ש' וייס:

אני פשוט הייתי עסוק לשנייה עם המזכיר.

חיים רמון (העבודה):

אם מישהו הבין שאני קראתי לו בשם "שקרן", זו טעות, לא קראתי לו כך. איש תמים.

היו"ר ש' וייס:

הנה יש התנצלות.

חיים רמון (העבודה):

אבל לא קראתי.

יורם לס (העבודה):

חיים רמון (העבודה):

אז אני מוחק מהפרוטוקול.

היו"ר ש' וייס:

הנה הוא מחק.

חיים רמון (העבודה):

מוחק מייד, אם אפשר היה להבין, חס וחלילה, שמץ שבשמץ שקראתי לך "שקרן".

אברהם בורג (העבודה):

גם על המלה "תמים" מותר לתת הודעה לעיתונות, מותר לתת הודעה אישית.

היו"ר ש' וייס:

הודעות לעיתונות לא דרך המליאה. יש מסופים מיוחדים.

חיים רמון (העבודה):

הלוואי שתהיה פרשנות שמותר להכניס עוד סעיף. אז גם אני אינני מחויב להחלטות מפלגת העבודה. הלוואי שמישהו ממפלגת העבודה ירצה להכניס פסיק, אות, צל צלו של פסיק, הלוואי שמישהו יקום ויעז לעשות את זה. אני מייד אהיה חופשי, אני והרבה חברים נהיה חופשיים. אבל מכרתם את כל מה שאמרתם במשך חודשים על החוק הזה. אם חוק היה יכול להגיש תביעת דיבה, זו היתה תביעת הדיבה הגדולה ביותר בתולדות מדינת ישראל, והייתם צריכים לשלם את הפיצויים הכי גדולים לחוק הזה על מה שעוללתם לו, את דיבתו הוצאתם.

רון נחמן (הליכוד):

איזה נאום נהדר – – –

בנימין טמקין (מרצ):

אבל הם משלמים מאותו מקור ששילמו את המודעות.

יורם לס (העבודה):

– – – במחיר של משלם המסים.

חיים רמון (העבודה):

ולכן, רבותי חברי הכנסת – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

האם זה דיון על החלטות ועידת מפלגת העבודה? החלטות ועידת מפלגת העבודה אינן מחייבות את הכנסת.

חיים רמון (העבודה):

אני מקווה שהחלטות ועידת מפלגת העבודה אינן מחייבות את הכנסת, אני מאוד מקווה.

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

רון נחמן (הליכוד):

— — —

דוד מגן (הליכוד):

זה הנאום הראשון של חיים רמון כחבר הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שהערתי. חברי הכנסת, בשמי ובשם חבר הכנסת דוד מגן, שהצטרף אל כוחותי, אני רוצה להזכיר לכם, שזה הנאום הראשון של חיים רמון כחבר הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה.

היו"ר ש' וייס:

אין? יש מנהג כזה, לא?

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר, שייתן להם לריב.

היו"ר ש' וייס:

זה סיפור אחר. אתה מדבר על הרצוי לך. אני מדבר על הכללים.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו רוצים לשמוע, אני רוצה לשמוע.

היו"ר ש' וייס:

אני לא התערבתי כל כך, אבל שלא יפריזו. נא לא להפריז.

חיים רמון (העבודה):

רבותי, האמת היא פשוטה, כאשר מישהו השיג את מה שהוא חושב, את ליטרת הבשר שלו, שאיננה קשורה לבריאות, כל טענותיו נגד הבריאות נעלמו כלא היו. לכן, אחת משתיים: או שהן היו שקריות או שהוא צריך לעמוד עליהן גם עכשיו, כי הן חשובות. אבל כיוון שהוא לא עומד עליהן, כיוון שהוא ויתר עליהן בוועידת מפלגת העבודה, והוא חייב לוותר עליהן כאן בכנסת, כי אחרת כולם חופשיים, משמעות הדבר שהוא מעולם לא התכוון להן, מעולם.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת כמה מלים על מערכת הבריאות. גיליתי מערכת מהטובות בעולם, מערכת שהפוטנציאל שלה הוא מהטובים בעולם, מערכת שנותנת שירות. גיליתי עוד דבר: שיש פער בלתי נסלח בין הפוטנציאל שיש במערכת לבין מה שהיא נותנת לכלל אזרחי ישראל. הפער הזה הוא פשע בלתי נסלח שהמערכת הפוליטית גורמת למערכת הבריאות. וכולנו, הפוליטיקאים, אשמים בכך, כולנו ללא יוצא מן הכלל. גם הפעם הכריעה המערכת הפוליטית את מערכת הבריאות, כפי שהיא עושה 45 שנים.

שמעתי שחברי השרים בורחים מן התיק הזה כאילו הוא תיק מצורע. אני קצת תמה על כך, אבל אני רוצה לעשות קצת נפשות לתיק הזה. אני בחרתי בו. אתם יודעים, או חלק יודעים, שיכולתי לבחור בתיקים אחרים. ביקשתי להיות שר הבריאות. לא ברחתי מהתיק הזה. להיפך, ביקשתי אותו לעצמי, כי חשבתי שאין דבר חשוב יותר מלעסוק בבריאותם של אזרחי מדינת ישראל. זה חייהם, זה איכות חייהם. מזה מסתלקים? מזה בורחים? בעיקר שחלק מחברי השרים חושבים, שאפשר לחוקק חוק ביטוח בריאות ממלכתי בתנאים האלה. זה על אחת כמה וכמה נראה מוזר. כנראה בתוכם הם יודעים, שאי-אפשר לחוקק חוק ביטוח בריאות ממלכתי על-פי החלטות ועידה. כנראה, אני לא רוצה לחשוך בכשרים, אבל כנראה. אני שוב ממליץ להם.

אני אומר לכם, מעבר לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, ומעבר לכל הדברים האחרים, יש יום יום החלטות קטנות שהן גדולות, שמשפיעות על מאות ולפעמים על אלפים. פעם זה לגרום לכך שחולי ההמופיליה במדינת ישראל, שלקו באיידס, יזכו לטיפול המתקדם ביותר בעולם, וזה מה שעשינו; פעם זו החלטה להוסיף למערכת החיסונים של ילדי ישראל עוד כמה חיסונים, ולהפוך את מערכת החיסונים בישראל למספר אחת בעולם; פעם זה להוסיף עוד מעון לילדים אוטיסטים ולהקל על עוד כמה עשרות משפחות; פעם זה לקבל החלטה שמורידה את הגיל של בדיקות מי שפיר לנשים מ-37 ל-35 ולחסוך ל-100 משפחות בישראל ילדים פגועים.

מאשה לובלסקי (העבודה):

לכן ראש הממשלה ביקש ממך שלא תתפטר.

חיים רמון (העבודה):

יום יום היו החלטות כאלה. ניסיתי לתמצת ולספר מה שעשיתי בשנה וחצי האחרונה. תאמינו לי, אין רגעים גדולים יותר ברמה האישית מאשר ההחלטות "הקטנות" האלה. כשאני יודע שרק לפני שבועיים קיבלתי החלטה, ש-100 ילדים חירשים שאין להם כסף יעברו ניתוח והם לא יהיו חירשים לחלוטין, וכשאני יודע שאיי החרפה בישראל, בעיקר בבתי-החולים הפסיכיאטריים, כתוצאה מהחלטות שהיו בשתי שנות תקציב ייעלמו מן העולם, ולא יגורו עוד חולי רוח בביתנים נוראים, שהם כתם על החברה הישראלית – תאמינו לי, זה תיק נהדר אם רוצים לסייע לאנשים. ואני יודע שחולי רוח, ואני יודע שבאזור הפסיכיאטרי – זה לא תורם בפריימריס, אני יודע. מי שבא ומניח אבן פינה לאנשים האומללים ביותר בחברה הישראלית, לאנשים אשר גם פשעו והם גם חולים, ואי-אפשר להעמיד אותם לדין, והם נידונים לכל ימי חייהם להיות במוסד, והם נמצאים היום במוסד נורא, נורא ואיום, ושנים דיברו על העברתם, ובתקופת כהונתי הצלחנו להשיג את הכסף והנחנו אבן פינה, ובעוד שנה גם האנשים האלה יחיו בתנאים אנושיים, אין שם שום קול, לא פוליטי, לא פנים-מפלגתי – אז אני מציע מאוד לחברי השרים, יש עוד הרבה החלטות כאלה שאפשר לקבל. לא את כולן הספקתי, רציתי אותן.

אני רוצה להגיד לכם, שהחוויה הגדולה ביותר בתפקידי כשר בריאות היתה, שגיליתי את החברה הישראלית במיטבה. ראיתי עשרות אלפי אנשים עובדים, מתנדבים, תורמים מכספם, מזמנם, במאות מקומות שהעין הציבורית לא שוזפת אותם. פרויקטים בכל רחבי הארץ. הם עושים ימים ולילות למען הזולת, בשעות הקשות ביותר, במצוקה הקשה ביותר של האדם, ומשפיעים עליהם טוב, חסד, אהבה ורחמים.

אני מודה לכל אותם אנשים שנתנו לי את ההזדמנות להיות שנה וחצי חלק מהקהילה הזאת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה להודות לחבר הכנסת חיים רמון על התקופה שהוא כיהן כשר בממשלת ישראל.

חיים רמון, בוויכוח הנוקב שניהל בכנסת ומחוצה לה, ירד לשורשי המערכות הארגוניות, הערכיות, המסורתיות והאידיאולוגיות של החברה הישראלית. בלי לנקוט עכשיו עמדה בנושא הזה אני רוצה לומר, שאני בטוח שלא ירחק היום וחבר הכנסת חיים רמון ישוב ויתקדם שורה וישוב ליד שולחן הממשלה בכל תפקיד שהממשלה, ראש הממשלה והתנועה ששלחה אותו לכנסת יעידו אותו אליו.

כשר מתאם היה יוצא מן הכלל לעבוד אתו – א. משום שהכיר היכרות מעמיקה וכמעט מושלמת את תקנון הכנסת, וזה לא פשוט, והיה מעורה בהווי הפרלמנטרי. דוגמה אחת: יש נוהג בממשלה, לפחות מזמן שאני מכהן כיושב-ראש וכסגן, ביחד זה כמעט שש שנים, להתנגד כמעט לכל הצעה דחופה לסדר-היום של חבר הכנסת. חיים רמון ידע שזה לא יועיל, כי אם לא מאשרים דחופה, מביאים את זה כרגילה. קודם כול הוא ידע את התקנון, וזה חשוב מאוד. ב. גם היתה לו פתיחות יוצאת מן הכלל לדין פרלמנטרי בכל הנושאים. כאשר הוא בא לייצג את הממשלה בכל כך הרבה נושאים, לא אחת עורר את זעמם של עמיתיו, כי בתוקף המגוונות של תפקיד השר המתאם הוא היה לפעמים יושב פה שש-שבע שעות, ומשיב. אבל הוא עשה זאת בכשרון, בתקיפות מתובלת בחן, ולא אחת הוא עשה צרות ליושבי-ראש הישיבות כיוון שהוא אהב את הקרב הפרלמנטרי, ובקלות רבה היה מכניס את הכנסת לזירת הקרב הזו. זה תמיד מכביד על יושבי-ראש הישיבות, אבל זה שווה, כי זה עושה את החיים הפרלמנטריים למרתקים.

זה לא נאום הספד, זו תודה. אשר לוויכוח הנוקב שפתחת בו, הוא עוד יימשך. בעניין זה, האמינו לי, לשני הצדדים יש עמדות מאוד מוצקות וטיעונים מאוד כבדים. תודה רבה.

אני רוצה לאחל לסגן שר הבריאות, ידידי נואף מסאלחה, הצלחה כפולה. אתה תצטרך בזמן הקרוב להיות סגן מיניסטר, אבל בתקן מלא של מיניסטר. אני בטוח שתעשה זאת בהצלחה רבה ובאופן האנושי שבו אתה מטפל בכל הבעיות.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים לסעיף הבא. סגן שר החקלאות ישיב על שאלות.

שימוש בחומרי הדברה בחקלאות

חבר הכנסת ר' נחמן שאל את שר החקלאות ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

כיום משתמשים חקלאים בחומרי הדברה שונים בגידולים חקלאיים. מכתבה במוסף "ממון" של "ידיעות אחרונות" עולה, שבניגוד לתוצרת המיועדת לייצוא, הרי בתוצרת המיועדת לשיווק בישראל נערכות רק בדיקות מדגמיות לאיתור חומרים מסוכנים.

ברצוני לשאול:

1. האם זה נכון? מה ייעשה בנדון?
2. מה הן כמויות חומרי ההדברה שבהן משתמשים חקלאים כיום, ומה הוא הסיכון הנובע משימוש זה?
3. האם ישב גוף כלשהו שדן בנושא? אם לא – מדוע, ואם כן – מה היו מסקנות הגוף הנ"ל?
4. מה הוא תקציב משרד החקלאות לבדיקת חומרי הדברה והסיכונים הנובעים מהם?

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

1. אין משרד החקלאות אמון על בדיקות שיטתיות של חומרי הדברה בישראל. עם זאת, משרד החקלאות מבצע אלפי בדיקות לגילוי שאריות חומרי הדברה במזון, וזאת בעיקר כדי לספק מסמכי תמיכה ליצוא החקלאי לארצות הדורשות ייעוד כזה. הפועל היוצא מפעולה זו הוא, שחלק גדול מהמזון הנצרך בארץ נדגם ועומד בביקורת משרדנו באופן שוטף. ביקורת זו כוללת את פרי ההדר, אבוקדו, עגבניות במשך כל תקופת הייצוא, תפוחי-אדמה, אפרסמון, גזר ועוד. כמו-כן, כל בשר העוף הנשחט בצורה מסודרת במשחטות שבהן קיים פיקוח וטרינרי עובר ניטור לתכולת חומרי הדברה, בקצב של כ-75 דוגמאות בחודש. במקרים שבהם נמצאות חריגות בתכולת חומרי הדברה מעל למותר בתקנות מטפלים במגדל או באורז התוצרת להסרת המפגע – הדרכה, הפסקת משלוח, ולעתים אף השמדת תוצר.

2. אין כיום סטטיסטיקה כלשהי בכל הקשור לשימוש בחומרי הדברה. אחר הייצור המקומי אין בכלל אפשרות למעקב, מאחר שחלק מהיצרנים המקומיים עוסקים בייצוא של חומרי הדברה, ועל כך אין לנו בכלל מידע.

3. נושא רישום חומרי הדברה בחקלאות עומד תחת שבטה של מבקרת המדינה, ורוב הערותיה בנדון תוקנו ויושמו זה כמה שנים. לאחרונה דנה בנושא ועדת משנה לצרכנות של הוועדה לביקורת המדינה בכנסת.

4. המחלקה לתכשירי הדברה בחקלאות במשרדנו מעסיקה צוות של 12 אנשי תקן, מינהלה, כימאים ואיש מחשבים, וכמה עובדים זמניים, הממומנים מדמי שירות שהמחלקה גובה עבור ביצוע הבדיקות. במסגרת זו ביצעה המחלקה בשנת 1993 3,690 בדיקות, וזו כמות לגמרי לא מבוטלת, והחריגה שנצפתה היתה בסדר גודל של 4%, וזו חריגה סבירה ביותר. בארצות-הברית של אמריקה היתה חריגה של עד 7% בתוצרת דומה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. ברשותך, אדוני סגן השר, ובאמצעותך גם לאנשי משרדך, אנחנו חזרנו לנוהג של שאילתות רגילות קצרות מאוד ותשובות קצרות מאוד. זה עדיין שייך לפרק של לפני הנוהג. אני מאוד מודה לך על התשובה היסודית שלך.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

זה יתקזז.

היו"ר ש' וייס:

אחרת כל שאילתא הופכת להצעה לסדר-היום. זאת בקשה, אפילו לא הערה.

שאלה נוספת לחבר הכנסת רון נחמן.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני סגן השר, אני מודה לך על התשובה שנתת, אבל התשובה מדליקה נורה אדומה. בעצם אנחנו רואים שאין בדיקות במידה מספקת, אף שהשווית עם ארצות-הברית, שבה התודעה האקולוגית אולי מפותחת יותר מאשר בישראל. שם שיעור החריגה הוא 7%, לפי דברייך, לעומת 4% סטייה כאן בארץ. משהו לא מסתדר לי עם הנתונים.

הייתי מבקש לדעת, גם אם לא תהיה לך תשובה כרגע, מהו שיתוף הפעולה שבין המשרד שאתה שייך לו, משרד החקלאות, לבין המשרד לאיכות הסביבה ומשרד הבריאות בכל הטיפול בנושאים של חומרי הדברה וההשלכה שלהם על הצרכנים.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני סגן השר.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

חבר הכנסת רון נחמן, יש שיתוף פעולה בין משרד החקלאות לבין משרד הבריאות, המשרד לאיכות הסביבה ומשרד העבודה והרווחה בכל הקשור לריסוסים. אין לנו שליטה על הריסוסים היומיומיים, מכיוון שאין זה תחת שליטתנו, שבכל פעם שחקלאי רוצה לרסס הוא יודיע לנו. אין אפילו תקנות שמחייבות אותו להודיע לנו, כפי שזה קיים בכמה ארצות מתוקנות. יש בהן הודעה מראש על הריסוסים, כדי שיבדקו את המינון ואת סוג ההדברה. אבל כרגע יש שיתוף פעולה בשאלה איך לשמור על הפועלים, איך לשמור על הצמחים ועל איכות הסביבה וכל הקשור בכך.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגן שר החקלאות.

שימוש בחומרי הדברה בחקלאות

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר החקלאות ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

במוסף "ממון" של "ידיעות אחרונות" מיום י"ט בכסליו התשנ"ד, 3 בדצמבר 1993, נמסר, שבעוד פירות וירקות המיועדים לייצוא עוברים בדיקות קפדניות לגילוי חומרי הדברה מסוכנים, הרי הפיקוח על הסחורה המגיעה לישראלים הוא מינימלי וחושף את הישראלים לסכנת "הרעלה אטית", כתוצאה מהצטברות של חומרי הדברה בגופנו.

ברצוני לשאול:

1. מה עושה משרדך כדי למנוע או לצמצם את כמות חומרי ההדברה המוחדרים לפירות ולירקות שאנו צורכים?

2. מדוע לא יעברו פירות וירקות המיועדים לשוק המקומי בדיקות מדוקדקות, כפי שעוברים אלה המיועדים לייצוא במחלקה להגנת הצומח במכון-וולקני?

תשובת סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד החקלאות מקפיד לקיים הליכי רישום ורישוי נאותים לחומרי הדברה. רישום זה נעשה לפי כללי "מדיניות חקלאית נבונה", כפי שהוגדרה על-ידי ALEMINTARIUS של האו"ם, ובכך משייך כל חומר הדברה לפגע ולגידול ספציפי, ומונע בכך שימוש פראי ובלתי מבוקר בחומרים אלו. כמו-כן, בשיתוף עם משרד הבריאות, תוקנו תקנות המגבילות את אחוז השאריות של חומרי הדברה במזון למינימום ההכרחי לשם ביצוע מדיניות ההדברה של כל חומר בכל מזון שבו זה הכרחי.

2. משרד החקלאות, בבקרו את טיב התוצרת לייצוא, מבקר חלק ניכר מהמזון הנצרך בארץ. דבר זה מתקיים מעצם העובדה שהתוצרת לשוק המקומי עוברת אותם תהליכי טיפול בין שהיא מופנית לייצוא בין שלשוק המקומי – פרי הדר, אבוקדו, אפרסמון, ענבים בתקופת הייצוא, תפוחי-אדמה, גזר ועוד, וכן בשר עוף מכל המשחטות שבפיקוח וטרינרי בארץ. חריגות מסטנדרטים מטופלות בהדרכה, בעצירת תוצרת, ולפעמים אף בהשמדתה.

יש לציין, שאחוז החריגות מתקנים בארץ הוא סביר ביותר, עד 4%, ונמוך בהרבה מזה המצוי בארצות נאורות, המשמשות תמיד נר לרגלינו – 7% חריגה בשיעור חומרי ההדברה בפירות ובירקות בארצות-הברית של אמריקה.

בדיקה שיטתית של מזון לתכולתו היא תפקיד שירות המזון של משרד הבריאות. אם יוחלט על העברת התפקיד לשירותים שלנו, לא תהיה מניעה שתפקיד זה יוטל על משרדנו. בדיקת שאריות חומרי הדברה במזון דורשת ציוד רב ויקר, כימאים מיומנים וניסיון מקצועי רב.

התפרצות מחלת הברוצלוזיס בארץ

חבר הכנסת י' לס שאל את שר החקלאות ביום כ"א בטבת התשנ"ד (4 בינואר 1994):

על-פי נתונים שהתקבלו, ישראל נמנית עם עשר מדינות בעולם שבהן היקף התפרצות הברוצלוזיס הוא הגבוה ביותר. המחלה עוברת גם לבני אדם, הנדבקים בה בבואם במגע עם צאן או כתוצאה מאכילת גבינת צאן בלתי מפוסטרת. מנתוני השירותים הווטרינריים מתברר, כי 1993 תהיה שנת שיא בהיקף התפרצות הברוצלוזיס.

ברצוני לשאול:

1. מה הם האמצעים שנוקט המשרד להדברת המחלה?

2. האם קיים תיאום בנושא בין משרדך לבין משרד הבריאות?

3. מה יעשה המשרד כדי למנוע את התפשטות המחלה מעדרים הנמצאים בשטחים, וכיצד הוא נערך לטיפול בתחום זה לאחר הפעלת הסכם העקרונות?

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

1. המשרד יצא ביולי 1993 במבצע להדברת הברוצלוזיס. נבדקו כ-35,000 כבשים ועיזים ב-684 עדרים, וכ-28.8% נמצאו נגועים ונשחטו. לפי הערכת השירותים הווטרינריים, "משך המבצע כעשר שנים.

2. כן, קיים תיאום מלא בין משרד החקלאות לבין משרד הבריאות בנושא.

3. המשרד הכין תוכנית מפורטת למבצע הדברה מקביל בתחום יהודה, שומרון וחבל-עזה, וכן תוכנית למניעת חדירתם של עדרי צאן מתחום האוטונומיה. התוכנית מצויה בטיפול במשותף עם אגף התקציבים במשרד האוצר.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יורם לס.

יורם לס (העבודה):

אדוני סגן שר החקלאות, תודה על התשובה המפורטת. הבעיה של חומרי מזון שיגיעו מהאוטונומיה ויכולים להוליך מחלות קשות הולכת ומחריפה ככל שמתקדמים מאמצי השלום. היום יכול קמ"ט בריאות לפקח, למשל, שלא ישקו את הירקות במי ביוב. כל אמצעי הפיקוח האלה לא יהיו בהמשך. לפחות בתיאוריה הדברים אסורים.

כבוד סגן השר: האם המשרד נערך לעידן השלום, לפיקוח על גידול חומרי מזון בשטחים שיגיעו לישראל?

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני סגן השר.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

אני מודה לך מאוד על השאלה. אין לי נתונים על ממדי המחלה בשטחים ובאוטונומיה. הנתונים שאני קראתי עכשיו הם הנתונים שנמצאים בתחום "הקו הירוק". עד כה אנחנו לא מתערבים באופן ישיר בתחומי החקלאות בשטחים. יש שם קמ"ט לענייני חקלאות. אבל אנחנו מקפידים על זה שמעבר כבשים ועיזים יהיה בפיקוח המחלקה הווטרינרית. אני שמח מאוד על שדווקא בתקופה האחרונה יש שיתוף פעולה, ואנחנו מספקים גם את החיסון לשטחים. אני מקווה שזה יהיה לטובת כולם, והמעבר והפיקוח יהיו יעילים וימנעו חדירת מחלות.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגן השר.

הגנה על העוסקים בענף בלול

חבר הכנסת י' לס שאל את שר החקלאות ביום כ"א בטבת התשנ"ד (4 בינואר 1994):

עם תחילת האוטונומיה צפויים המשקים לעמוד בתחרות, הקיימת כבר היום, עם מוצרים חקלאיים ומוצרים מענף הלול, הנמכרים במחירים זולים, בשל אי-הקפדה על תקנים ישראליים.

רבים מהמושבים הקטנים יאלצו לצאת מהענף ולקבל פיצוי.

ברצוני לשאול:

1. האם יגדיל המשרד בטווח המידי את המכסות לחקלאי קו העימות הנמצאים כבר היום במצב קשה?

2. האם נערך המשרד לפיצוי הולם של החקלאים במושבים שייפגעו?

3. כיצד נערך המשרד כדי להגן על החקלאים מזרם התוצרת הזולה מהשטחים?

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

1. לא, המשרד אינו מתכוון להגדיל מכסות בטווח המידי, מכיוון שהענף נמצא כבר בעודף ייצור והגדלת מכסות תגרום להתמוטטות.

2. בתוכנית העבודה שהגיש המשרד להתמודדות עם חקלאות האוטונומיה יש התייחסות לחקלאים שייאלצו לצאת מהענפים הנפגעים, כשעיקרה של התוכנית הוא לתת לחקלאים אלה זכויות פנסיוניות.

3. המשרד נערך בשלושה מישורים: א. הגברת הפיקוח החקלאי על כניסת תוצרת מהשטחים לארץ; ב. השוואת המיסוי בין השטחים למדינה; ג. פריסת רשתות ביטחון כלכליות למקרים שבהם ירד המחיר, בשל עודף תוצרת חקלאית הנכנסת מהשטחים למדינה.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת, קצרה מאוד, בטובך.

יורם לס (העבודה):

תודה לסגן שר החקלאות. שאלתי נגעה למצבו של ענף הלול, וזכור לכולנו כאן המשבר ב"עוף טוב" בבית-שאן.

שאלתי לכבוד סגן השר היא זו: האם גיבש המשרד תוכנית כוללת לנושא המשחטות וענף הלול, בבחינת רפואה מונעת, כדי שלא להגיע שוב למשבר במקום אחר?

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

כפי שאמרתי, דנתי בעניינים אלה. אני מודה ומתוודה שתוכנית מפורטת ומפורשת, או מתהווה, אין לי ואני לא יודע עליה. בהזדמנות הראשונה אשמח מאוד להשיב לך.

שמואל אביטל (העבודה):

למה שלא תסביר שבועדת הכספים – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת, ידידי, שמוליק אביטל, אלה שאילתות, מה לעשות?

שמואל אביטל (העבודה):

יש דברים שבהם על הממשלה לפתוח את המכסות. עונים לפרופסור לס תשובה מהסוג הזה.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

כל עוד לא נפתחו – – –

היו"ר ש' וייס:

יש גם מכסות לשאילתות. תוכל להשתמש בהן.

שלמה בוחבוט (העבודה):

לפתוח את המכסים.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

אנחנו מדברים על המצב הקיים ולא על מצב – – –

היו"ר ש' וייס:

לשאילתות יש מנגנון כזה, שהוא בלי קריאות ביניים. יש להן מנגנון מוזר כזה.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

אני באופן אישי אשמח מאוד לפתוח את המכסות של הלול, כדי שאולי ניהנה מחלק מהמכסות של הלול.

נזקים לחקלאות בעקבות הסגר

חבר הכנסת ש' בוחבוט שאל את שר החקלאות ביום כ"א בטבת התשנ"ד (4 בינואר 1994):

באפריל 1992 הטילה הממשלה סגר על שטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה. סגר זה השיג את יעדו – צמצום החיכוך בין האוכלוסייה הערבית לבין האוכלוסייה היהודית. אולם, נוצרה החמרה בתחום הכלכלי. החלטה זו גרמה לנזקים כבדים ביותר לחקלאים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרדך אכן ערוך לשחרר את כספי הפיצויים?

2. מה יעשה המשרד בנדון?

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

1. משרד החקלאות מטפל בפיצויים לחקלאים, כפי שנקבע בחוק, או מוסכם עם אגף התקציבים. לדוגמה: "אסון טבע" 1991/92, או הקיצוץ במכסות המים 1991. אכן, המשרד ערוך לטיפול בפיצויים.

לנושא השאילתא לא הוקצו כספים.

2. הוחלט שלא לפצות בגין הסגר. לעומת זאת, משרד החקלאות נוקט, בתיאום עם משרד האוצר, צעדים לטיפול בתוצאות הנזקים: סילוק עודפים, השמדות, סיוע מוגדל להשקעות ועוד.

שלמה בוחבוט (העבודה):

יש לי שאלה נוספת.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני סגן שר החקלאות, אני מצטער על כך שאת התשובות האלה כותבים לכם פקידיים שלפעמים מנותקים ממה שקורה בשטח. כתב אלי חקלאי מבית-שאן, שנפגע קשות בגלל הסגר. היה לו הפסד של 1.5 מיליון שקל. עכשיו הוא ודאי רואה אותנו, בבית-שאן, ואנחנו יכולים להגיד לו: אדוני, תסגור את המשק, תעזוב את המקום. איך הוא יתפרנס?

לדעתי, אם ממשלת ישראל החליטה על סגר, היא חייבת לשלם לאותם אנשים על ההפסדים שלהם.

היו"ר ש' וייס:

תודה. סגן השר, בבקשה.

שמואל אביטל (העבודה):

היתה גם החלטה של המליאה, ואין לזה שום קשר למציאות. היה פה דיון שלם. היתה החלטה של המליאה המכובדת הזאת. ראש הממשלה, שר החקלאות, שר האוצר, לא מכירים בעניין הזה בכלל, וחבל.

היו"ר ש' וייס:

מחאתך הושמעה.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

חבר הכנסת בוחבוט, אתה יודע את הפרוצדורה של מי שכותב את הדברים. אבל יש מדיניות ויש חוק. אנחנו פועלים במסגרת החוק. קיים אגף התקציבים – וחבר הכנסת אביטל יודע את הדברים האלה ואת הבעיות שיש שם – ומשרד החקלאות אינו יכול באופן נפרד לנקוט צעדים שאינם מתואמים עם אגף התקציבים.

רון נחמן (הליכוד):

צריך לבטל את הסגר.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

אני גם מציע שהחקלאים יעסקו בחקלאות.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, המשך יבוא. תודה רבה. אני מודה לסגן שר החקלאות, חבר הכנסת וליד חאג' יחיא.

היחסים שבין התורמים הגדולים של הסוכנות היהודית

לבין המפלגות הציוניות וההסתדרות הציונית

היו"ר ש' וייס:

רבותי, הסעיף הבא בסדר-היום שלנו: היחסים שבין התורמים הגדולים של הסוכנות היהודית לבין המפלגות הציוניות וההסתדרות הציונית. כאמור, ההצעה המקורית היא של חבר הכנסת אברהם בורג. היום יתקיים דיון בנושא.

חבר הכנסת בורג, בבקשה.

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעה זו לסדר-היום לכאורה היא תמיד אקטואלית ולכאורה היא תמיד לא אקטואלית. תמיד יכול להיות על סדר-היום הנושא של יחסי ישראל-תפוצות, ותמיד אפשר להוריד את הנושא הזה מסדר-היום ולהגיד: למה היום ולא מחר? היום – מכיוון שנקבע שיתקיים הדיון. דומני שהרבה מאוד שנים הכנסת לא קיימה דיון על היחסים, שחלקם גם סטטוטוריים, שבין מדינת ישראל לבין יהדות התפוצות, כפי שהם באים לידי ביטוי באמנה שהיא אמנת הסוכנות היהודית, שבין ההסתדרות הציונית העולמית לבין נציגי המגביות היהודיות בתפוצות.

במסגרת הדיון הזה אני רוצה להגיד כמה מלים שנוגעות לטיב היחסים בינינו לבין יהדות התפוצות. אתחיל דווקא עם טעותו של חבר. לפני כמה שבועות עלתה לאוויר הציבוריות הישראלית אמירתו של

ידידי הטוב, סגן השר יוסי ביילין, שעניינה קריאה לביטול המגביות ולסגירתה ולחיסולה של הסוכנות היהודית.

דומני, אדוני היושב-ראש, שיוסי ביילין טעה. טעה בעצם האמירה – ניחא. הוא טעה טעות הנובעת, לדעתי, או המאפיינת את הניכור שבין החברה הישראלית לבין הקהילות היהודיות בתפוצות. ועוד יותר גרוע, הניכור הזה הוא ניכור שאמת המידה הראשונה שלו, לצערי, היא בורות גדולה מאוד של הישראלי המצוי לגבי מה שקורה ומתרחש בקרבם של היהודי שאיננו ישראלי.

אנסה להסביר את הדברים. כל מי שקורא לביטולה של המגבית בקהילת יהדות ארצות המערב, תהיה הארץ אשר תהיה, לא מבין את נשמת אפה ואת דופק חייה של הקהילה. אנחנו, שחיים בקהילת ה"מגיע לי", "אני מסכן", "תן לי", "אני דפוק", "תעניק לי", "אני הגעתי הנה", "אני קיים כאן", "תנו לי מקרן השפע" – לא יכולים להבין את הקהילה האחרת, שהיא לא קהילת ה"מגיע לי", אלא הקהילה שאומרת: אני תורמת, אני נותנת; קהילה שאומרת: זכיתי, התברכתי, קיבלתי, משיש לי אני רוצה להעניק לאחרים. המגבית, לצורך העניין זה, היא דרך הביטוי של הקהילה היהודית ושל הפרט היהודי את הסולידריות שלהם עם הנושא שנקרא כלל ישראל.

מי שתוקף ורוצה לבטל את המגביות כמוהו כאומר: אני מוכן לפגוע במכנה המשותף, לצערי הגדול לפעמים היחיד והאחרון, שבין הפרט לקהילתו. קריאה מן הסוג הזה, כקריאתו של ידידי סגן השר יוסי ביילין, היא איננה קונסטרוקטיבית, אלא היא קריאה דסטרוקטיבית, שהביאה יותר נזק מאשר תועלת לקהילות עצמן וליחסים שבינינו לבין.

אין ספק שהאמירה שנאמרה ואמירות אחרות שנלוו לה נאמרו על רקע של זמן מאוד מהותי. הן נאמרו על רקע של זמן, שבו כבר שנים רבות קיים ניתוק קיומי גדול בין החוויה הישראלית של הישראלי לבין החוויה היהודית של מי שאיננו חי בישראל ולא זכה להיוולד במדינת ישראל. פרשנות השואה והשלכותיה שונות כאן ושם; הפרשנות של מה היא יהדות, מי היא המנהיגות, מה היא השפה המאחדת את העם הזה. אפילו השמות שונים. לנו יש כל השאולים, האברהמים והרונים, ולהם יש הג'ורג'ים, השרמנים והג'ינים. אפילו השמות שונים.

שיעור ההתבוללות, שמגיע ל-40%, 50%-ו 60% בקהילות מסוימות ברחבי התפוצות, יוצר מצב שבו העם היהודי, על סיפה של המאה ה-21, הוא עם יהודי ששואל את עצמו: קוו ואדיס? אנה מועדות פני? מהי הדרך? מה הם היעדים? מי היא אוכלוסיית היעד ומה אני רוצה להשיג? מהו היעד?

כשמדברים על הסוכנות היהודית, מכשיר הסוכנות הוא שולי. היעד שהסוכנות רוצה להשיג הוא מרכזי. אין ספק שיעדי אתמול הושגו ויעדי מחר עוד לא הוצבו, ובנקודת הזמן הזאת, בין שאר תפקידיו של הדיון הזה גם להגדיר לפומבי הישראלי, לפרהסיה היהודית, ולא רק לפרוטוקול, אלא לחברי הנאמנים, לתורמים ולחברינו שמעבר לים, מה אנחנו מצפים בדיאלוג היחסים הזה.

הדיאלוג הזה, כאשר הוא יתקיים, הוא דיאלוג שחלקו רוחני, הוא דיאלוג שיחפש את השפה הערכית המשותפת, אם אכן היא קיימת לכל העם היהודי, והוא גם דיאלוג מעשי. דרך קיומו של הדיאלוג, אסור לה שתהיה דרך של התנשאות, שהצד האחד יבוא ויגיד: אני ישראלי ואני טוב יותר, או השני יגיד: אני בן לעולם החופשי, לדמוקרטיה הפלורליסטית, ולכן אני טוב יותר; ואסור לה שתהיה הדרך

הזאת דרך רגשות האשם, במובן שלא נעים לי, לכן אני תומך במדינת ישראל, לא נעים לי, לכן אני יהודי. הדיאלוג צריך להיות אובייקטיבי מבפנים, מטעם הרצון הטוב ולא מטעם רגשות האשם.

אוכלוסיית היעד לדיאלוג הזה, דומני, איננה האנשים היושבים כאן באולם. אוכלוסיית היעד היא אותם ילדים ונערים, ילדינו, בנינו, ילדותינו, נכדינו, שחבר הכנסת הירשזון ואחרים לוקחים אותם אל "מצעד החיים", אנשי הדור הבא, שכאשר אנחנו שואלים את עצמנו: המכנה המשותף מהו – זה לא המכנה המשותף שלי ושל חברי בני-יורק, אלא המכנה המשותף של ילדי עם ילדיהם. יש שפה ערכית משותפת, יש תכנים מעשיים משותפים, נלך ביחד. אין – פירושו של דבר גט כריתות בין ישראל לבין התפוצות.

הנושא שעליו אנחנו מדברים הוא נושא הזהות היהודית המודרנית. פה, בתוך הבית הזה, הנושא לא מוכרע. המרחק בין חבר הכנסת רביץ לביני, וביני לבין אנשים אחרים, הוא מרחק גדול, ובכל זאת, בתוך המרחק הזה יש פרמטרים של מכנים משותפים. השאלה שנשאל את עצמנו לעידן שלום פה בארץ, ולעת חירות מוחלטת בדמוקרטיה המערבית, שהיא כמעט נטולת איום קיומי – השואה איננה איום שם, האנטישמיות היא לא דבר שאדם חש אותו ביום-יום – נשאל את עצמנו שאלה: האם גם בחברה הישראלית וגם שם, בקהילות היהודיות בתפוצות, יכול העם היהודי, אחרי כל כך הרבה שנות רדיפות, להתקיים ללא אויב חיצוני? כל כך הרבה שנים אמרנו לעצמנו, בשנות גלות ובשנות קיום במדינה, "טוב" שיש לנו אויב חיצוני, זה יוצר לנו את הליכוד הפנימי, ובהיעדרו של אויב חיצוני, כאשר יהיה כאן שלום כמו שכולנו מתפללים אליו, האם אז אנחנו מחוסנים, למשל, מפני ההתבוללות? האם יש לנו כלים חזקים יותר בהווה שלנו? בהתנסות שלנו? בחוויה שלנו? יש לנו כלים שיחסנו אותנו מפני אותה מחלה שפוגעת ביהודי המערב? תשובתי היא: לא, אין לנו הכלים האלה.

וכאשר אנחנו מדברים על כלים, אנחנו מדברים על שניים. האחד הוא – איך להכניס את ישראל שלנו, כהווייתה, אל תוכה של הקהילה היהודית בתפוצות; ומאידך גיסא, איך מכניסים את הקיום היהודי הטוב, הגאה, הנורמטיבי, היוצר, שקיים מחוץ למדינת ישראל, אל סדר-היום של כל ישראלי וישראלי בקהילה, בעיר, במתנ"ס, בבית-הספר, בתוכנית הלימודים, בתנועת הנוער ובצבא, בכל אחד מן המקומות האלה. לא רק שהסוכנות היא סוכנות נסיעות מכאן החוצה, אלא זהו מכשיר שעניינו צינור לחילופי רוח ורוחניות בין הישראליות לבין היהודיות שבתפוצות, ולהיפך.

והדרך, דומני, היא דרך שיש בה שני מסלולים, ובשני המסלולים האלה אסיים. הרבה מאוד שנים עסקו ארגוני הפילנתרופיה של העם היהודי בצד המסכן של חיינו, בגאולה, בישועה, בהצלה, בצדקה, בנדבות, באוכלוסיות נזקקות. כולנו מקווים שעוד דור, עוד שנה, עוד עשור, ולא יהיה עוד אביון בקרב הארץ, לא תהיינה עוד יהודיות מצוקה, לפחות לא במאסות הגדולות של מיליונים, פה קהילה קטנה שצריך להציל, קהילה במקום אחר שצריך לסייע לה. אבל עיקר השאלה היא שאלת היחסים בין מדינת ישראל לבין העם היהודי החי בארצות המערב הדמוקרטיות, ועל השאלה הזאת נצטרך לתת תשובה – האם ניתן ליצור מנגנון חינוכי גדול, שפירושו מערכת חינוך טובה פה בארץ ובחוץ-לארץ, שעוסקת ומתמקדת בנושא המרכזי של חיינו, לא רק שאלת ההמשכיות היהודית, אלא שאלת הזהות היהודית בעידן המודרני בעולם החופשי.

בנקודה השנייה, בפילנתרופיה לבדה אין די. חלק גדול מן המוטיבציה של חברינו, ידידינו, בני משפחתנו שמעבר לים, היא מוטיבציה עסקית, היא מוטיבציה כלכלית, היא לא רק מוטיבציית הנדבה אלא היא מוטיבציית השותפות. האם צריך, וצריך להשתמש במכשיר הזה לא רק כמכשיר שיהווה מוקד השראה ופעילות חינוכית בקהילות היהודיות בתפוצות, אלא גם מגנט שידע לשאוב אליו את היוזמות הכלכליות של בן עם לבן עם, בין הישראלי לבין היהודי שבתפוצות, על מנת להפרות בבת אחת גם את שיתוף הפעולה האנושי וגם את הכלכלה הישראלית, עקב הדברים האלה.

דומני, אדוני היושב-ראש, שהדיון הזה, שהוא איננו דיון מעשי, אף שהוא בא על רקע של ספינה רועדת, של בעיות אישיות, של מבחנים גדולים מאוד לארגון שבו מדובר – אני מאוד שמח על קיומו של הדיון ומאוד אשמח אם חברי כנסת נוספים יתרמו, במהלכו של הדיון, את חלקם ואת נקודת מבטם לנושא האמור, וכל הדברים האלה יובאו בדרכך זו או בדרכך אחרת בפני שותפינו שמעבר לים, שמהווים אתנו את השותפות היהודית המודרנית. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת אברהם בורג.

אנחנו מתחילים את הדיון. רשימת הדוברים סגורה. שלוש דקות לכל דובר. מי שלא ימצא באולם כשאני אקרא בשמו יאבד את תורו. ראשון הדוברים – חבר הכנסת יצחק לוי; איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת נעמי בלומנטל, ואחריה – חבר הכנסת מיכאל איתן.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שכולנו חייבים תודה לחבר הכנסת אברהם בורג, שהעלה את הנושא, כי הנושא חשוב מאוד להמשך קיומנו.

בתוכחה, בפרשת "בחקתי", בחומש ויקרא, בפרק כ"ו, פסוק ל"ג, נאמר בין הקללות: "ואתכם אזרה בגוים". אומר על זה רש"י: זו מידה קשה, שבשעה שבני מדינה גולים למקום אחד, רואים זה את זה ומתנחמים, וישראל נזרו כבמזרה, כאדם הזורה שעורים בנפה ואין אחת מהן דבוקה בחברתה.

עם הגלות הגדולה, נוסף על הצרות שקרו לעם ישראל, כשעם ישראל התפזר בין שבעים אומות, יש מקומות שהם בודדים בודדים, ואז אין קשר, וחלילה עלולים להתבולל, אבל התוכחה מסתיימת בפסוק מ"ד: "ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתי ולא געלתי לכלתם להפר בריתי אתם". גם פה אומר רש"י: ואף גם זאת, אפילו אני עושה עמהם זאת הפורענות אשר אמרתי בהיותם בארץ אויביהם, לא מאסתי לכלותם. צדקה עשה אתנו הקדוש-ברוך-הוא, שאף שפיזר אותנו, ריכז אותנו במקומות מרוכזים.

והנה באו עכשיו בהצעה מאוד משונה, דווקא אנשים רציניים, שיש להם זכויות רבות, ידידי אורי גורדון וסגן השר יוסי ביילין, להפסיק את המגביות, להפסיק את התרומות, להפסיק את ה"שנור".

זה מאוד מתאים לצבר ישראלי, וגם אני צבר ישראלי. אבל אני אומר, לאפקט ה"שנור", שאתה עושה צדקה אתם שאתה לוקח מהם את הכסף, אתה עושה להם טובה. כי זה קושר אותם אלינו, זה מאחד אותנו אתם כעם אחד. זה לא רק "שנור", אלא זה הסכם הדדי: אתם נותנים כסף, אתם שותפים אתנו, אנחנו בונים לכם את הבית הלאומי. יבוא היום, והוא לא רחוק, וכולכם תיאלצו לעבור למדינת ישראל. בסך הכול אתם משקיעים עבור עצמכם.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת בא-גד, זמנך תם. אני מבקש ממך לסכם ולסיים.

יוסף בא-גד (מולדת):

לכן, אני מסיים ואומר: אני בעד המשך המגביות, אבל השערורייה ש-70% מכספי המגביות נשארים שם, אחרי שהם נאספים 100% לישראל, ורוב הכסף נשאר לקיום הפדרציות, זו שערורייה שחייבת להיפסק. אני אומר: המשך מגביות, המשך קשר עם הגולה, אבל צריך לדאוג שהכסף יגיע לישראל, ואולי בעקבות הכסף גם הם יתחילו להגיע לישראל. וקרב פזורינו מבין הגויים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו. חברת הכנסת נעמי חזן – איננה. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה, גברתי. אחריה – חבר הכנסת אליעזר זנדברג. אני רואה שנגיע מהר לסוף הרשימה. גם תורכם יגיע בזמן הנכון. הדיון מעניין.

דליה איציק (העבודה):

הדיון מעניין וצפוף.

היו"ר ס' טריף:

מאוד צפוף ברשימה שאצלי. בבקשה, סגנית יושב-ראש הכנסת.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מי אחרי חבר הכנסת זנדברג?

היו"ר ס' טריף:

אחרי חבר הכנסת זנדברג, לבקשתך, חבר הכנסת רביץ, יבוא חבר הכנסת אברהם יחזקאל.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני רוצה בהחלט להצטרף ליוזמתו של חבר הכנסת אברהם בורג, שיזם את הדיון. כמי שלאורך שנים עסקה בהוראה ובחינוך בנושא היות ישראל מוקד ליהדות התפוצות, וכמי שהיתה שליחה של הסוכנות היהודית, של ההסתדרות הציונית והתנועה הקיבוצית בארצות-הברית, אני חושבת שהצעתו של סגן שר החוץ יוסי ביילין לא העמיקה די בבעייתיות המורכבת.

אנחנו בעצם עם ייחודי, שאין בו חפיפה בין היותנו מדינה עצמאית לבין היותנו מחוברים בקשר הדוק לעם שלם. העובדה שלא רובו של העם היהודי מרוכז בארץ, אלא רק שליש ממנו ואף פחות מזה, והעובדה שחשוב לנו מאוד לשמור על עם בעל היסטוריה כל כך עשירה ועתיקת יומין, היא זו שצריכה להכתיב לנו את ההתייחסות ואת המורכבות לאורך כל הדרך.

אני סבורה שאנחנו לא צריכים לוותר על הרעיון שישראל היא המרכז, לא במובן של התרומות, אלא קודם כול עלייה. וטוב שאנחנו שולחים שליחי עלייה, עם כל התסכול, וטוב שזה המוקד; זאת אומרת, האמירה גם ליהודי ארצות-הברית וליהודי כל העולם – לעלות, לחיות בישראל, שזה היעד הראשון.

עם זאת, צריך לזכור שזה עולם דמוקרטי. הציפייה והכמיהה לכך שרובו של העם היהודי יכריע לעלות מרצונו הוא, לא התממשו. אבל אל לנו לנתק את הקשר.

היעד השני צריך להיות שיבואו ויבקרו בישראל. קודם כול, תוכניות חינוכיות לבני נוער. כל המחקרים הוכיחו שהקשר של הדור השני, השלישי והרביעי יינתק אם לא יהיה להם מגע ישיר, מפגש עם נוער ישראלי, עם הארץ, עם ירושלים וסיוורים בה. כנציגי ישראל אנחנו צריכים לשדר את זה כיעד חשוב, עוד לפני התרומות.

ליד זה עומד היעד של תמיכה פוליטית בישראל. נכון שעיקר הכסף לישראל בא מהסיוע האמריקני, אלא שהסיוע הזה אינו מובטח מעצמו, אלא הוא תוצאה של יחסה של ארצות-הברית כלפי המדינה, וזה בא כתוצאה מפועלו של הלובי היהודי, של השדולה היהודית אצל הממשל בווינגטון. גם זה לא ייעשה מעצמו.

ולבסוף, אני מגיעה לנושא התרומות. חלק מההוויה והתרבות של יחד נעשה באמצעות בתי-הכנסת, בתי-הספר היהודיים, דרך המפגשים ודרך ההתלכדות סביב נושא התרומות. אני גם לא רוצה להכתיב ליהדות התפוצות, אף שחשוב מאוד שמירב הכסף יגיע לישראל. כי צריך לזכור, שמדובר פה ביחסים של ריבונות, ולא התנשאות שלנו כלפי יהדות התפוצות, אבל גם לא להפוך את היוצרות, אלא יחסים הדדיים עם רעיון משותף שישראל במרכז, עם הבנה לצרכים של כל צד, וקשר ישיר לעלייה, תוכניות, תמיכה פוליטית ותרומות. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, חבר הכנסת אברהם יחזקאל, חבר הכנסת בנימין טמקין, חבר הכנסת אברהם פורז, חבר הכנסת אלכס גולדפרב – אינם. חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה. מהר מאוד הגענו אלייך. לפחות שתי חברות הכנסת שנרשמו נמצאות באולם. זה בסדר.

לימור לבנת (הליכוד):

חברות הכנסת ידועות כחרוצות.

היו"ר ס' טריף:

פעילות וחרוצות.

לימור לבנת (הליכוד):

נכון. אתה יודע, אדוני היושב-ראש, יושב-ראש הכנסת, שהוא גם פרופסור למדע המדינה וערך מחקרים בעניין זה, טוען שבכל הכנסות – חברי הכנסת החרוצים ביותר הן חברות הכנסת. זו רק הערה, דברים בשם אומרם.

רון נחמן (הליכוד):

מה אמרת? לא שמענו.

לימור לבנת (הליכוד):

אני יודעת שלא שמעת.

היו"ר ס' טריף:

לא נעים לשמוע, אבל זו המציאות.

רון נחמן (הליכוד):

לא שמענו, לא שמענו.

לימור לבנת (הליכוד):

גם לא תשמע.

רון נחמן (הליכוד):

אולי תגידי עוד הפעם.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מוכנה, ברשות היושב-ראש, לחזור על זה עוד הפעם ועוד הפעם. אין בעיה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת נחמן, היא תספר לך זאת כאשר תעבור אחר כך לידך. תקרא את הפרוטוקול בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

אנחנו בכל זאת רוצים לשמוע זאת.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אנחנו מרגישים כמעט כמו גברים מוכים.

לימור לבנת (הליכוד):

אתם לא גברים מוכים, אבל כדאי שתכירו בזה שחברות הכנסת הן חברי הכנסת הטובים ביותר, וזאת על דעת יושב-ראש הכנסת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברות הכנסת, קודם כול אני מצטרפת לקודמי שבירכו את חבר הכנסת בורג על עצם העלאת הנושא הזה לדיון כאן היום. אני קצת מצטערת על כך שרוב חברי הכנסת שנרשמו לרשות הדיבור אינם נמצאים כאן באולם.

אדוני היושב-ראש, הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית הן גופים, שאולי נראים היום לחלק מהציבור כגופים קצת ארכאיים, גופים מיושנים, אולי גם כגופים מיותרים, ודברים ברוח זו נאמרו על-ידי לא מעט אישים, גם כאלה שנמצאים היום בתוך הממשלה, גם כאלה שבצורה כזו או אחרת היו או נמצאים בתוך הסוכנות או בתוך ההסתדרות הציונית.

ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית עושות עבודה חשובה מאוד, קודם כול בחינוך היהודי הציוני, בחינוך לעלייה, והנושא של עלייה לארץ-ישראל צריך לקבל דגש מיוחד, חזק יותר מזה שניתן לו היום.

המרכזיות של מדינת ישראל, שהיא נושא שנמצא במשך שנים ארוכות במחלוקת בינינו לבין הקהילות היהודיות בגולה, או לפחות חלקן, גם הוא נושא שצריך להיות מובן, ונדמה לי שלפחות לנו הוא מובן מאליו.

אני רואה חשיבות גדולה מאוד בסוכנות היהודית כמכשיר לשימור היהדות ולשמירת הקשר בינינו לבין היהודים בגולה; בין מדינת ישראל לבין אחינו בקהילות היהודיות בעולם. אלא שכאשר אנחנו מגיעים לדיון על הפעילות של הסוכנות היהודית לא רק בתחום החינוך הציוני והפיתוח, ולא רק בתחום העלייה, בתחום הבאת משלחות של בני נוער לארץ – וזו, אגב, עבודה חשובה ביותר שנעשית, בין היתר, על-ידם – אנחנו מדברים על המגביות. וכאשר מדברים על המגביות, מתעורר מישהו כל פעם מחדש ואומר משהו. רק לאחרונה אמר סגן שר החוץ יוסי ביילין, שבעצם צריך לבטל את המגביות. מדינת ישראל היא מדינה עשירה, ואין לנו שום צורך במגביות שבהן עוסקים בתפוצות.

אני רוצה לומר, שאני נדהמת מהדברים. אם סגן השר יוסי ביילין היה כאן והיה אומר שצריך לדאוג לכך שהרבה יותר מתוך הכסף שנאסף למגביות יעבור למדינת ישראל ופחות מזה לתפוצות, אני חושבת שהיה בזה טעם. היום עוברים רק 30% בערך מכספי המגביות בארצות-הברית למדינת ישראל. לקרן היסוד עוברים כמעט 90%, אבל מהמגביות באמריקה רק 30% – – –

היו"ר ס' טריף:

בבקשה לסיים.

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא מאמינה, אני כבר אסיים.

היו"ר ס' טריף:

שלוש דקות הן זמן קצר.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה צודק. אני כבר אסיים, אדוני היושב-ראש.

אבל לומר שאנחנו מדינה עשירה ובו-זמנית לבקש מארצות-הברית סיוע כלכלי, סיוע ביטחוני – מהגויים, לא מהיהודים – זה מעיד על ניתוק ועל אליטיזם מוזר מאוד. אני חושבת, שכאשר סגן שר החוץ אמר את הדברים האלה, היה צריך ראש הממשלה לא רק לומר שהדברים האלה הם שטויות, אלא לנקוט צעדים חריפים יותר, אחרת יש כאן בעיה רצינית מאוד. יכול להיות שבין התעופפות מכאן לשם, מלמעלה, מהגובה, לא רואים גם את הצרכים של המדינה כאן.

אדוני היושב-ראש, אני לא כל כך הרגשתי שהזמן עובר, אני רוצה לסכם ולומר שאנחנו צריכים בהחלט לדון ולחשוב על איזה דרכים נוספות על אלה הקיימות כרגע כדי לחזק את הקשר בין העם היהודי בתפוצות לבין מדינת ישראל. אני חושבת שהסוכנות היהודית והתנועה הציונית עושות עבודה טובה מאוד. אבל אני חושבת שהמאורעות האחרונים שעברו שם גרמו נזק כבד מאוד, ועל הסוכנות היהודית ועל ההסתדרות הציונית להתייעל, לבדוק את עצמן ולעשות כל מאמץ שלא יתפוצצו שם פרשיות כמו אלה שהיו לאחרונה וגורמות נזק גדול מאוד לתנועה הציונית ואפילו למגביות. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שלמה בוחבוט; חבר הכנסת אפרים גור; חבר הכנסת שאול גוטמן. חבר הכנסת שאול עמור, בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ס' טריף:

קראו את שמך ואתה לא היית כאן.

חבר הכנסת שאול עמור, בבקשה.

שאול עמור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בהחלט מברך את חבר הכנסת אברהם בורג, שהעלה לדיון את הנושא הזה – מערכת היחסים בין העם היהודי והמפלגות בארץ, או בין מדינת ישראל; חבל מאוד שהוא לא נוכח בדיון, אני מקווה שהוא עוד ייכנס לאולם.

אני שמח שכיוונו כולנו לדעת גדולים, לדעתו של חבר הכנסת אברהם בורג, שדבריו של סגן שר החוץ יוסי ביילין היו מיותרים ויכולים – אני מקווה שלא – לגרום נזק ליחסים בין מדינת ישראל לבין העם היהודי.

אני לא נמנה עם אלה שנוסעים לחוץ-לארץ מטעם המגבית ומתדפקים על דלתות ומבקשים כסף. מצד אחר, אם הקהילות היהודיות עצמן וביוזמתן מתארגנות במסגרת הקהילתית לעזור למדינת ישראל בתחומים חינוכיים, חברתיים ואחרים, אנחנו צריכים לברך על כך ולראות בכסף לא מטרה אלא אמצעי של אותן קהילות לקשר אתנו. הנושא הכספי לא חשוב, אבל הוא בהחלט אמצעי חיוני ביותר ליחסים בין העם היהודי לבינינו.

לכן אני מקווה שהתבטאויות מהסוג הזה לא תישניה. אומר על דרך המשל, היחסים צריכים להיות כמו ביצוא ויבוא – הם ישלחו את המשאבים החומריים, הם ישלחו את הבנים שלהם להתחנך כאן, הם ישלחו את העולים החדשים, ואנחנו נייצא את הערכים הישראליים, את השפה העברית, את אהבת הארץ לעולם היהודי. זו צריכה להיות מערכת היחסים בינינו.

אבל מי שעלולה לפגום היום ביחסים בין העם היהודי לבין מדינת ישראל זאת הסוכנות היהודית, שאמורה לגשר בין המדינה לבין העם. בהתנהגות שלה בשנים האחרונות, הן בכל הקשור לטוהר המידות והן בכל הקשור לשחיקה בתפקוד שלה, להעדר המקוריות, לעייפות החומר – הגיע הזמן שהסוכנות היהודית תיערך אחרת, תרענן את השורות ותחשוב אחרת.

אדוני היושב-ראש, דבר אחרון וחשוב: הפכנו לעתים, לצערי הרב, באמצעות כל מיני שליחים של מדינת ישראל, להיות פושטי יד, כאילו מדינת ישראל היא פושטת רגל. אני חושב שצריך לשמור על הגאווה הלאומית שלנו. ראיתי מחזות מבישים של שליחים שמתדפקים על הדלתות כאילו, חלילה, מדינת ישראל עומדת ליפול. מצד אחד אני מחייב את הקשר הזה ואת הסיוע החומרי – אבל לא שאנחנו נעמוד כעניים בפתח. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. חבר הכנסת יגאל ביבי; חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יוזמתנו של חבר הכנסת אברהם בורג לערוך דיון במליאת הכנסת ביחסים שבין התורמים הגדולים של הסוכנות היהודית לבין המפלגות הציוניות וההסתדרות הציונית – ראווה לברכה, משום שהיא נותנת לנו עוד הזדמנות לערוך חשבון נפש רחב יותר בכל מה שקשור ליחסי הגומלין בין היהדות בגולה, במיוחד במעצמה הקרויה ארצות-הברית, לבין ישראל, כפי שהיחסים באים לידי ביטוי בפעילות של ההסתדרות הציונית ובפעילות של הסוכנות היהודית.

לא אחת אנו נתקלים בהתבטאויות נגד הגבירים העשירים, התורמים הגדולים, שראויים לכל ברכה, וההתבטאויות הללו בוקעות ועולות מתוך הקהילה היהודית בפינות השונות ובאתרים השונים בארצות-הברית. אתה שומע את הטענה, כאשר אתה פוגש כאן יהודים מן השורה אשר מגיעים כתיירים או כאנשים שבדקים את האפשרות לעלות ארצה – מדוע עמדתו של הגביר ודעתו של הגביר היא זו שתישמע, היא זו שתשקף כביכול את הדעה הכללית של היהדות בארצות-הברית, ואילו את העם לא שומעים?

יש אומרים, שלפחות בחלק מן הקהילות יש פער עצום וגדול בין דעת הקהל היהודית האמיתית, כפי שהיא באה לידי ביטוי בבתי-הכנסת השונים, כפי שהיא באה לידי ביטוי במרכזים הקהילתיים היהודיים השונים, לבין ההתבטאות כפי שנשמעת במסגרת ארגוני התורמים השונים. כשאני אומר ארגוני התורמים, אני מדבר לאו דווקא על ארגון ממוסד ומסודר, אני מדבר על מה שיהודים יקרים, תורמים גדולים, מרשים לעצמם לבטא מדי פעם.

הדיון הזה צריך להוליד את השאלה הלא-רטורית בפני אותם תורמים יקרים: האם אתם פועלים ודואגים להידוק הקשר ביניכם לבין הקהילה עצמה? האם אתם יוצאים ידי חובתכם בהעלאת תרומה ומס להסתדרות הציונית ולסוכנות היהודית? אני חושב כי לאור ולנוכח הניסיון שנצטבר בשנים האחרונות מותר לנו להציע להנהגה העשירה להעמיק את קשריה עם הרבדים השונים והשכבות הרחבות של העם היהודי, להיות פעילים בקהילה, להעלות לשורה הראשונה של ההתבטאות, של ביטוי ההזדהות עם ישראל – גם יהודים מן השורה, גם יהודים שאינם די עשירים להרים תרומה באותו קנה מידה שהתרגלנו אליו מאותה מנהיגות עשירה.

אדוני היושב-ראש, חשבתי לתרום את הרעיון במסגרת הדיון הזה. אני בטוח שחבר הכנסת בורג וחברים אחרים שפעילים בקשרים היהודיים הבין-לאומיים, וחלקם יושבים כאן – חבר הכנסת אברהם הירשזון, חבר הכנסת שאול עמור, חבר הכנסת רון נחמן, ואני מכיר אותם כאנשים פעילים בנושאים הללו – אני בטוח שהשאלה הזאת, ואולי הקריאה הזאת שאני מרשה לעצמי להעלותה בדיון הזה, טוב שהיא תיפול על אוזניים קשובות, טוב שאותם תורמים שתרומתם מתקבלת ברצון ובברכה ידעו כי אנו מצפים שדעותיהם תהיינה חופפות ותואמות את דעתה של הקהילה כקבוצה.

בגלל מגבלת הזמן אסתפק רק בהעלאת הרעיון הזה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת אברהם רביץ, בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מהיום שנאמר "היום הזה נהיית לעם" החלה השותפות והסולידריות אצל העם היהודי לאורך כל הדורות. זאת היתה ברית שנוצרה בין כל יחידי העם ובין כולנו לקדוש-ברוך-הוא, וכל זה נעשה על-ידי תורת ישראל, שיחד היוו את הקשר המשולש בין ישראל ואורייטא וקודשא בריך הוא. זה הקשר שליווה אותנו לאורך כל שנות הגלות.

נכון, לא כל אחינו מקיימים את כל התורה בשווה. אבל גם נכון שעיקרו של הקשר הוא מסביב לחיים הדתיים, מסביב לבתי-הכנסת, מסביב ללימודי התורה. ואנחנו כאן בישראל מרגישים ורוצים להרגיש, שטבעי כי מכאן תצא תורה. ולכן, רבותי חברי כנסת, אנו צריכים לדעת את תפקידנו, לחזק את המקור להפצת התורה בקרב בני נוער ואחרים הבאים לכאן במסגרות שונות. אנחנו חייבים להראות להם את טוב הארץ ואת מעיינות התורה והיכליה. דבר זה, לצערי, לא נעשה על-ידי הארגונים המטפלים בהבאת בני נוער למדינת ישראל. יכול שיהיו קבוצות של בני נוער למשך תקופה של שבועות רבים בארץ, והם לא יתבשמו אפילו מריחה של תורה במדינת ישראל. ורבים מהם חוזרים ואומרים: הרי מן העניין הזה יש לנו בגלות יותר. למען חזק את הקשר עם ישראל לדורות הבאים אנחנו חייבים לעשות הרבה יותר בנושא הזה.

אדוני היושב-ראש, אני מוכרח לומר שאולי הסוכנות באמת לא בנויה, לא מסוגלת ולא מוכנה נפשית, ערכית, לתפקיד החשוב הזה, כדי לקרב את אלה המגיעים לארץ לאותו דבק שליווה אותנו במשך כל הדורות. ויכול להיות שראוי ונכון שנחשוב כולנו להקים גוף נוסף, מקביל לסוכנות היהודית, כדי שיטפל בצד הרוחני, שהוא הדבק האמיתי והיחיד שידבק בין יחידי העם כולו. תודה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך מאוד. חבר הכנסת דוד מנע – איננו. חבר הכנסת דן תיכון – איננו. חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה. אחריו, אחרון הדוברים – חבר הכנסת אברהם הירשזון.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תרשו לי להפר מעט את האידיליה על הסוכנות ועל המגביות ועל כל הנעשה בתחום פעילותן בארץ ובחוץ-לארץ. נכון, כיום המגביות אוספות בארצות-הברית כ-700 מיליון דולר. מתוכם 55% נשארים בארצות-הברית למטרות של החינוך היהודי, טיפול בזקנים, טיפול בבתי-אבות, טיפול בכל הצרכים של הקהילות היהודיות בארצות-הברית. ואין דבר חשוב יותר מכך. אבל בה בשעה, מאותם 45% מכספי המגביות בארצות-הברית שמגיעים, אף אגורה אחת מהם לא עוברת את "הקו הירוק" לשטחי יהודה ושומרון.

אנחנו נמצאים היום אחרי שממשלת ישראל חתמה על הסכם עם אש"ף. ראש הממשלה לחץ את ידו של ערפאת, ושר החוץ פרס נגרר אחרי ערפאת בדבוס, הוא משך לו את היד. ערפאת לוחץ את ידו של רבין, ערפאת מושך את שמעון פרס, אבל הסוכנות, המגבית היהודית המאוחדת, לא מחזיקות

את ידם של תושבי יש"ע, לא לוחצות את ידם של יהודים במקום היחיד בעולם, על פני כל כדור הארץ

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

רון נחמן (הליכוד):

--- במקום היחיד בעולם, ביהודה ובשומרון, ערש הציביליזציה, המקור והבסיס לכל קיומו של עם ישראל; המקום היחיד בעולם שעליו מוטל חרם יהודי, כאן, היום, בא מכיוון בית-מדרשן של הסוכנות ושל המגביות.

במשך שנים סיפרו לנו אגדות, שאסור לתרום כסף בארצות-הברית למגבית היהודית בעבור יישובי יהודה ושומרון. אדוני היושב-ראש, שקר וכזב. שקר וכזב, זו הונאת הציבור. יש מכתב של סנטור מויניהן ו-IRS, אותו גוף במס הכנסה האמריקני שמאפשר את הפטור ממס לתורמים בארצות-הברית. והוא כותב במפורש, שאין שום מניעה להעביר כסף לא לירושלים, שנחשבת אצלם OCCUPIED TERRITORIES, לא לכל שטחי יהודה, השומרון, עזה ורמת-הגולן. וכאן, היום, כאשר חבר הכנסת אברהם בורג העלה את העניין, בעקבות הערותיו של סגן השר יוסי ביילין – אינני מסכים למה שאמר סגן השר ביילין, שבמחיי יד אחת רוצה להרוס את כל התשתית הארגונית האדירה והקשר בין היהדות האמריקנית, או כל היהדות העולמית, לבין ישראל. בשום אופן לא. אבל באותה נשימה אני מצפה לשמוע גם את חבר הכנסת אברהם בורג בא ואומר: מה שנותרים לכל יהודי ברוסיה, באוזבקיסטן, בסין, באתיופיה, בבוסניה ובכל העולם, יעשו כאן ביהודה ובשומרון. שמא, חבר הכנסת בורג, תהיה כאן ביהודה ובשומרון בוסניה שנייה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אברהם הירשזון, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני מבקש כקודמי לברך את חבר הכנסת בורג על שהעלה נושא חשוב זה לדיון בכנסת ישראל. עם זאת, אני תמה מדוע לא נשאר חבר הכנסת בורג בדיון, כדי שיוכל לסכמו. חבל על כך. אני מברך אותו על הדיון משום שאני חושב שקיימת שותפות גורל של העם היהודי באשר הוא. יש שותפות גורל בין העם היהודי היושב בציון לבין העם היהודי בכל המדינות, אם בארצות-הברית, אם בפנמה, אם בהודו, אם במרוקו. גורל משותף אחד לכל אחד מאותם חלקים של העם היהודי.

אני גם מאמין בכך שגבולות מדינת ישראל עוברים בכל מקום ומקום ששם נמצא יהודי. ומדינת ישראל חייבת להגן על אותם יהודים.

שמעתי את האמירה הפזיזה של סגן שר החוץ יוסי ביילין, ואני חושב שהיא לא היתה במקומה, היא לא נאמרה לאחר מחשבה עמוקה. מפני שמי שמכיר את המגביות יודע, שהן חלק מנשמת אפה של הקהילה, של הפדרציה היהודית, של החיים התרבותיים ושל ההמשכיות של העם היהודי בתפוצות. אני חושב שאחד הדברים החשובים ביותר שבהם מתמקדת היום הפדרציה היהודית הוא ההמשכיות של העם היהודי ומניעת ההתבוללות בסדר הגודל כפי שהיא קיימת בכל הקהילות היהודיות. וככל שהן עשירות יותר, כך ההתבוללות קשה יותר.

ולכן, אדוני היושב-ראש, הייתי מציע לסגן שר החוץ יוסי ביילין שיחזור בו מהדברים הפזיזים שאמר.

אדוני היושב-ראש, קל לבוא לסוכנות היהודית ולומר: זה עולם ישן, צריך להחריב אותו משום שיש קלקולים באותו גוף. לא כך הדבר. הסוכנות היהודית היא כלי ארגוני שצריך להשתמש בו ולהמשיך להשתמש בו. המכשיר הוא מכשיר חשוב, ואם יש קלקולים, צריך לתקן אותם, משום שקל מאוד להרוס, אבל להרוס לפני שאתה בונה משהו חדש – זה יביא לתהום עמוקה מאוד. יכול להיות שהסוכנות היהודית לא ממלאה את תפקידה כראוי, יכול להיות שצריך להכניס בה תכנים חדשים, יכול להיות שצריך לשנות את הכלים, והיא משתמשת אולי בכלים מיושנים. זה אומר שצריך להרוס אותה? צריך לחשוב מחשבה מעמיקה כיצד לייעל אותה, אבל לא כיצד להרוס אותה.

אני, אדוני היושב-ראש, בעד אלה שטוענים שחלק גדול של הכסף אכן צריך להישאר באותן ארצות כדי לשמש לחינוך היהודי ולדברים אחרים שהיהדות במקום צריכה אותם. אני חושב, מצד שני, שממדינת ישראל, נוסף על המגביות, צריכה לצאת הקריאה: בואו תעשו את העסקים שלכם במדינת ישראל, בואו תשקיעו פה את הכסף שלכם בעסקים ולא רק בתרומות.

לסיום, אדוני היושב-ראש, רק הערה אחת, מאחר שחבר הכנסת בורג העלה את הנושא של "מצעד החיים". אני רוצה לומר לך: במצעד הזה נפגשים בני נוער מלמעלה מ-40 מדינות בעולם וזה אמצעי של קשר בין ילד מקהילה אחת לילד מקהילה שנייה. אם אני שומע בסיומו של מצעד כזה שבאים הישראלים ואומרים לי: חזרנו יותר יהודים; והיהודים אומרים: חזרנו יותר ישראלים – אני חושב שהידוק הקשר בין ישראל ובין התפוצות יכול להביא ברכה לכל הצדדים. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אחרון הדוברים, חבר הכנסת אבי יחזקאל, בבקשה. אנחנו מייד ניגשים להצעות הבאות בסדר-היום.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך. תרשו לי להשוות בשלוש הדקות הבאות את הקשר, שנראה לי בעייתי בתקופה הזאת – על כך שקיימים גופים נחוצים, כפי שהגדיר זאת חבר הכנסת הירשזון, אבל

בציבור כבר יש תהליך של דה-לגיטימציה שלהם, ששואלים למה הם נחוצים. השאלה הזאת של הציבור נובעת לפעמים מהתנהגות חלק מראשי המערכות האלה, חלק מראשי המערכות שנוהגים על-פי אינטרסים אישיים אולי, הראוותנות, היציאות לחוץ-לארץ, אף שהן חשובות, הרצון לשרת את המטרה האישית ולא את המטרה הציבורית. ואני מתכוון לשני גופים: מצד אחד ההסתדרות, מצד שני הסוכנות, ועל כל אחד במקומו ניתן לומר, שעדיין בחברה הישראלית של שנות האלפיים יש צדק בקיומו של הגוף. אולי לא כזה, אולי לא באותה מתכונת, אולי בהתנהגות דוגמטית של המנהיגים בצורה אחרת, אבל אם תשאלו כל אחד מחברי הכנסת הציונים, היהודים, אם יש צורך בקיומה של הסוכנות היהודית, כפי שאותי תשאלו כאיש ההסתדרות אם יש צורך בקיומה של ההסתדרות הכללית, התשובה, נדמה לי, על דעת כל חברי הכנסת, היא: כן. השאלה – איזו ואיך זה הולך.

סילבן שלום (הליכוד):

תלוי איזו הסתדרות.

אברהם יחזקאל (העבודה):

בסדר, לכן אני בכוונה אומר, חבר הכנסת סילבן שלום, שעל דעתי, כמו על דעת כולם, צריך שתהיה סוכנות, צריך שתהיה הסתדרות, השאלה היא איזו, ואיך היא מתאימה את עצמה.

אני חושב שהבעיה העיקרית כרגע, אדוני היושב-ראש, היא שאנשי הסוכנות היהודית צריכים לחשוף את הסוכנות בפני הציבור במדינת ישראל. מה עושה אדם פשוט, מן המניין, לבד מזה שהוא עובר ליד בנייני הסוכנות, למשל, בתל-אביב? כפי שהוא לא יודע מה קורה ברחוב ארלוזורוב, כשהוא עובר ליד בניין ההסתדרות, הוא לא יודע מה קורה בבניין הסוכנות. ומה אנחנו נעשה? היום אנחנו יודעים מה קורה בכל מקום ובכל מפלגה ובכל ארגון, אבל הציבור במדינת ישראל אינו יודע די הצורך מה תפקידה ומה תרומתה של הסוכנות ברמה של חדרי החדרים. ואז מה מגיע לידיעת הציבור? מה שמגיע לידיעת הציבור הוא אותם אירועים חריגים, שלכאורה מאפיינים את הגוף עצמו, וזה לא נכון. אותם אנשים שנוהגים מנהלים פסולים הם כאילו מייצגים את הגוף, אבל כל אחד יודע, האנשים שעובדים בגוף, שהגוף הזה משרת מטרות נוספות רבות.

לסיכום, אני הייתי בברית-המועצות לשעבר, באוקראינה – זו אולי עוד אחת מהבעיות – ויש שם הפרויקט נעל"ה, נוער עולה לפני ההורים, שקשור בהעלאת בני נוער. יש שם מאבק קלסי ארגוני בין משרד החוץ, לשכת הקשר – אני מקווה שהוא הסתיים – לבין הסוכנות היהודית. אתה רואה מצב שבאיזה מקום מחדד את התביעה שלי, שאומרת: סוכנות יהודית – כן; הגדרה מחודשת של תפקידים גם היא מחויבת המציאות.

אני שמח שהכנסת תהיה מעורבת באותה הגדרה מחודשת. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

אני רוצה לומר שהדיון בנושא היחסים שבין התורמים הגדולים של הסוכנות היהודית לבין המפלגות הציוניות וההסתדרות הציונית, ביוזמתו של חבר הכנסת אברהם בורג, תם.

הצעות לסדר-היום

הערכות שונות בצמרת צה"ל לגבי התהליך המדיני

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אני רוצה להבהיר, שמפאת מחלה סגן השר מוטה גור לא יוכל להופיע היום בפנינו. אנחנו נקיים את הדיון ותהיה תשובה מחר.

אני רוצה להזמין את חבר הכנסת רפאל איתן להעלות את הראשונה בהצעות לסדר-היום בנושא: הערכות שונות בצמרת צה"ל לגבי התהליך המדיני, הצעות מס' 3216, 3218 ו-3220. בבקשה, אדוני. אחריו תהיה חברת הכנסת נעמי בלומנטל.

דוד מגן (הליכוד):

מי השר המשיב?

היו"ר ס' טריף:

היה אמור להיות סגן שר הביטחון. מפאת מחלה הוא לא יוכל לענות, לכן תהיה תשובה מחר בנושאים שהיום נקיים עליהם דיון.

דוד מגן (הליכוד):

אין הצבעות היום.

היו"ר ס' טריף:

לא.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חלף זמן מאז הוגשה ההצעה הזאת כהצעה דחופה, אבל היא עדיין אקטואלית.

התבטאותו של האלוף דיין בדבר האפשרות למלחמה, ולו גם מוגבלת, אם לא תהיה התקדמות בשיחות עם הערבים, עלולה להתפרש כהתערבות גורם צבאי במשאל עם שעשוי להתקיים בעתיד – וכבר לזרוק לציבור את הספקות: אם לא אצביע בעד, עלולה לפרוץ מלחמה, ואולי הקול שלי יכריע? אפשרות אחרת – הרצון לתפוס כותרת, ולו זמנית, ואפילו חורגת מתחום הטעם וההיגיון של איש צבא, מול מערכת פוליטית, ואולי הוא כבר חושב שהוא חלק ממנה? ואולי היה כאן ניסיון לבלבל את האויב? קצין בכיר טוען שאין סכנת מלחמה, ואלוף פיקוד הצפון מרגיע גם הוא את הציבור, שלא קיימת אפשרות כזו ב-1994. או שכולם צודקים, או שכולם טועים, או שחציים כך וחציים אחרת. במקום לבלבל את האויב, מבלבלים כוחותינו, והאויב רושם לעצמו: מבוכה.

שר הביטחון אמר על התבטאותו של האלוף שהיא מיותרת. גם מיותרת וגם מזיקה, ולא יעזרו הסבריו של סגן הרמטכ"ל, הסברים שנועדו ליישר ולהחליק גלים מיותרים. שר הביטחון חייב לנזוף באלוף דיין בחומרה רבה ולא להסתפק במה שאמר, ונוסף על כך – להחליפו כנציג במפגשים עם הפלשתינים. אם זכור, הרי כבר בפגישה הראשונה בטאבה הבחין האלוף הזה באופיים של נציגי הצד השני לשיחות ואמר: "מצאנו ידידים". ילמד מ"ידידיו" אלה איך מנהלים משא-ומתן, איך מקפידים על קוצו של יו"ד, איך מנהלים מאבק פסיכולוגי בהודעות ובהכרזות, איך פועלים כאיש אחד תוך הקפדה על כבודם ועל האינטרס שהם מייצגים, איך שומרים את הכדור במגרש הישראלי בלי להפגין להיטות, קוצר רוח וחוסר סבלנות.

מלחמה מוגבלת כבר מתנהלת, כדברי סגן הרמטכ"ל מאתמול – זה היה לפני שבוע – ו"בדרום-לבנון מתנהלת מלחמה של ממש הרחק מהכותרות", כך צוטט בתקשורת. מה ההבדל בין זו לבין טרור או מלחמה אחרת, באמצעי לחימה, בהיקף הכוחות, ביעדים ובמטרות? ואם זו מלחמה של ממש, היכן הקשר לשיחות עם הפלשתינים? בשיטה של יורים ומדברים, מפגיזים ונפגשים? בסופו של דבר, לאיזו מלחמה מתכוון האלוף דיין? אותה מתכונת במקום אחר? או שאותו מומחה פלט את חזונו הנבואי בניגוד לדעתם של מפקדיו?

כך או כך, שר הביטחון חייב לשים סכר להתבטאויות כאלה, כי הצד השני למפגשים ולשיחות עלול להפיק מדברים אלה תועלת לעצמו ולשיטת ניהול השיחות מצדם מול הניצב נגדם.

כדאי למי שמנהל משא-ומתן להבין את שורשי הבעיה, כפי שהגדיר אותה אמש "סטודנט" מצרי בתוכנית הטלוויזיה בתשובה על שאלה שלי. לדעתי, הם כולם היו קציני מודיעין ואיש מהם לא היה סטודנט כזה תמים.

אני מצטט תחילה את שאלתי באותה תוכנית: "ערב טוב לכם. רציתי לשאול אתכם, האם הייתם מגדירים את המאבק של הערבים והיהודים במזרח התיכון כמאבק בין תרבויות? אם כן, מה הפתרון? אם לא, איך הייתם מגדירים את המאבק הזה?"

והתשובה: "סליחה, קוראים לי – – – אני בוגר אוניברסיטת עין-שאמס ועובד בתיירות. אני אשמח לענות על השאלה שלך. קודם כול, השאלה מוזרה מאוד. מה זה מאבק בין ערבים ליהודים? מה שידענו, שהיה מאבק בין הערבים ומדינת ישראל שקמה אחרי '48, וזה היה מפני שהיא היתה – – – לקחו הזכות של הפלשתינים. אבל מאבק בין ערבים ליהודים, יהודים היו חלק גדול מאוד באוכלוסייה הערבית. בכל המדינות היו להם חיים טובים והיתה להם זכות טובה. אז המאבק הזה פוליטי ולא מאבק בין תרבויות".

וכמו בכנסת, יעקב אחימאיר אישר לי עוד שאלה. אני שאלתי: "כן, ההמשך, אבל המאבק ביהודים שבארץ-ישראל התחיל לפני מלחמת העצמאות". הוא שאל: "לפני מה?". עניתי לו: "לפני מלחמת השחרור". ויעקב אחימאיר עזר לי ואמר: "לפני מלחמת '48". התשובה היתה: "מה שאני יודע, שהמאבק הזה התחיל כשהיהודים החליטו להתיישב בארץ פלשתינ".

התשובה האחרונה הזאת היא החשובה, היא הבסיס, ואת זה צריכים כולם לזכור. זה יסוד הבעיה ושורשיה. כל זמן שאנחנו קיימים כאן, יהיה סכסוך אלים, ושום "פשרות" כאלה או אחרות לא יתקבלו כפתרון, אלא כשלב בדרך לפתרון הימצאותנו כאן כישות מדינית עצמאית בלב העולם הערבי.

תזכרו את זה, כולם יזכרו את זה, גם אלה שמנבאים נבואות על הפתרון של הסכסוך. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. חברת הכנסת נעמי בלומנטל, בבקשה. אחריה – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להביע את השתתפותי באבלן של המשפחות השכולות שיקיריהן נספו בלבנון.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו אוהבים את צה"ל. הצבא היה מאז ומתמיד בתחום הקונסנסוס. לא מערבים אותו בוויכוחים פוליטיים, משתדלים שלא לבקר אותו, ואם עושים זאת, הרי זה רק בכפפות של משי, ממש על קצות האצבעות.

אנחנו גם מפנקים את צה"ל – ומגיע לו – בתקציבים, במתן כבוד, בארגון מופעים, התרמות, קרן לב", "שירותרום". בקצרה, אנחנו מרעיפים על צה"ל הרבה אהבה.

במאמר של האלוף במילואים רחבעם זאבי, שהתפרסם ב"ידיעות אחרונות" ביום 1 בנובמבר 1993, ואני מדגישה את התאריך הזה, הוא כותב: "מאז שראש הממשלה רבין אייש את המשלחת שלנו לשיחות עם אש"ף בטאבה בקצינים בכירים של צה"ל, אני מתאפק שלא לתקוף את ההחלטה האומללה הזאת מפני כבודו של צה"ל".

אנחנו כל כך זהירים, אך יש משהו בבוטות התנהגותה של הממשלה הזאת שחוצה יותר מדי קווים אדומים, או נכון יותר יהא לומר, שמרוב קווים אדומים שנחצים, הצבע האדום מיטשטש, הקווים הופכים למקווקווים ומטושטשים, ולבסוף הקווים האדומים האלה נעלמים. זאת הממשלה שלנו. מלה איננה מלה, הבטחה שווה כקליפת השום, וגם צה"ל, צה"ל שהיה בעינינו הפנינה שבכתר, הגוף שמחוץ למשחק הפוליטי, הופך בידי מפלגת השלטון כחומר ביד היוצר.

המניפולציות שנעשות במדים ובחליפות ובמה שביניהם מוציאות את צה"ל מן הקונסוס ומובילות אותנו אל דרך שסופה בהקשר זה מי ישורנו. מוטב שנעצור זאת מייד, כאן ועכשיו. יש להוציא את צה"ל מייד, לאלתר, מן ההתגוששויות הפוליטיות ולהשאיר בידינו את התפקידים שלהם יועד.

ייעוץ כן, הבהרת המצב הביטחוני העלול להיווצר בעקבות מהלכים אלה ואחרים בוודאי. אך כל זאת מתוך ראייה ביטחונית צרופה, בלי לקחת צד בקבלת ההחלטות של קובעי המדיניות. נדמה לי שצה"ל, צה"ל שלנו, ערוך ומוכן ללכת בנתיב הזה. אך הדרג המדיני משתעשע בו. כשנוח לו, כשנוח לממשלה הזאת, לשר הביטחון, לשר החוץ, כשנוח להם, הוא, צה"ל, אמר את הדברים הנכונים, הדברים שתאמו את המהלכים המדיניים באותו זמן נתון. צה"ל זכה לשבחים ואיש לא שאל, אף שאני ציטטתי קודם מאמר של האלוף במילואים רחבעם זאבי מ-1 בנובמבר 1993, איש לא שאל, מה פתאום צה"ל הוא היום דיפלומט? מה פתאום צה"ל שותף במהלכים המדיניים?

אנחנו מצויים בסרט הזה כבר כמה חודשים טובים. איש לא פצה פה ולא צפצף. אך כאשר צה"ל מדבר על ביטחון, כאשר צה"ל מדבר על הסכנות שבתהליך המואץ, אז באים ומעמידים את צה"ל בפינה.

האלוף רוטשילד בושינגטון, האלוף שחק בטאבה, האלוף דיין בדבוס. מי הפך את הגנרלים האלה לדיפלומטים? מי אם לא הממשלה הזאת?

אביגדור קהלני (העבודה):

הם לא דיפלומטים, הם עוסקים בסידורי ביטחון.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מי אם לא שר הביטחון הזה? למה הם ראשי המשלחות? אתה יודע יפה מאוד, האלוף במילואים קהלני, אתה יודע יפה מאוד בעצמך מה התפקיד של צה"ל. אני בטוחה שאתה לא היית נותן יד לדבר כזה ואתה לא היית עומד בראש משלחת כזאת, משום שזה לא תפקיד של קצין בצה"ל. התפקיד שלו הוא מקצועי, התפקיד שלו הוא לייעץ ולהצביע על הסכנות.

אביגדור קהלני (העבודה):

זה בדיוק מה שהוא עושה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מול מי הוא עומד? מול נביל שעת' את מי מייצג נביל שעת' את מה הוא מייצג? את מי מייצגים האחרים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא מייצג את העם הפלשטיני.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

זה מה שאתם נתתם לו לעשות.

גדעון שגיא (העבודה):

חברת הכנסת בלומנטל, אם הם לא היו שם, את היית עולה על הבמה ודורשת שהם יהיו שם.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

בוודאי, לשמור על הביטחון כן, וזה מה שאני אומרת גם כאן, מעל במה זאת. אני הבהרתי את דברי. אבל לא התפקידים שהם מקבלים עכשיו. אתם שתקתם כל הזמן, כי דבריהם היו נוחים לכם. עכשיו, כשהם מתחילים להצביע על הסכנות שבהסכם, עכשיו אתם באים ואומרים: מה פתאום הם פותחים את הפה?

אביגדור קהלני (העבודה):

זה מאה אחוז שהם מצביעים על הסכנות, שימשיכו לעשות זאת. לא נכון שאומרים דברים כאלה. מי אומר? להיפך.

יוסי כץ (העבודה):

היו"ר ס' טריף:

עכשיו היא מדברת, ואתם תשמעו. אני מבקש.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני מציעה חד וחלק, ואני חושבת שאולי על זה לא יהיו לנו ויכוחים, משום שזאת הדרך שצריך ללכת בה, צריך להשאיר את צה"ל בתפקידו שלו.

עם זה, אסור לנו בשום אופן להשתיק את הקולות שבאים ואומרים, שיש סכנה בתהליך או בצעד זה או אחר שקשור בתהליך המתבצע עכשיו לנגד עינינו. תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש לי שאלה. העמדה שאת מציגה, שצה"ל יהיה מחוץ לתהליך, האם היא משקפת את העמדה של הליכוד, או שזו העמדה האישית שלך?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

הליכוד מאז ומתמיד הפריד, ובתקופת הליכוד מעולם לא עמד אלוף כזה או אחר בראש משלחת מדינית. לא היה כדבר הזה. על אף האזהרות שהיו, ואמרו ששרון יביא טנקים מול הכנסת, היום הממשלה הזאת מביאה טנקים אל תוך הכנסת, בבוטות, בחוצפה, שלא לפי המנדט שלה, בשתפה את צה"ל במהלכים הפוליטיים, וזאת הסכנה הגדולה.

היו"ר ס' טריף:

מה שצה"ל הביא זה קהלני. הוא באמת מייצג את הטנקיסטים, אבל הוא נראה בסדר. אתה מייצג את הטנקיסטים, אבל אתה לא נראה כאן כמו מרכבה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ס' טריף:

תודה לחברת הכנסת בלומנטל. בבקשה, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

חברת הכנסת גוז'נסקי, ברשותך, אני רוצה להודיע שהנושא הבא שלנו יהיה תשובתו של חבר הכנסת דוד מגן. זה הנושא הבא בסדר-היום, ומייד נערוך הצבעה. רציתי רק להודיע על כך לחברי הכנסת.

בבקשה, גברתי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ס' טריף:

זו תהיה תשובה קצרה ואחר כך תהיה הצבעה. זה מה שתואם עם היושב-ראש.

דוד מגן (הליכוד):

הצבעה מתוך קונסנסוס.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כמה זמן זה יהיה?

היו"ר ס' טריף:

זה מעט זמן, ואני מניח שגם חבר הכנסת מגן יקצר בתשובתו.

עכשיו ניתן לחברת הכנסת גוז'נסקי לדבר, ומייד אחר כך נבהיר את העניינים.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, זה עניין של שלוש עד ארבע דקות.

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפתיחת דברי רצוני להביע השתתפות באבן הכבד של משפחות החיילים ניר עברון, יואב הר-שושנים, גל לוינסון וטל כהן, שנהרגו אתמול בלבנון, ולאחל החלמה לפצועים. אני רוצה לומר שמותם לשווא של ארבעת החיילים האלה הוא זעקה נוספת לצורך בהאצת המשא-ומתן לשלום עם אש"ף, עם סוריה, עם ירדן ועם לבנון.

מותר של החיילים האלה מחזיר אותנו לקרקע המציאות. הרבה מדברים על מעברים, הרבה מדברים על שטחים, אבל בסופו של דבר אנחנו מדברים על חיים, על חייהם של בנינו, על חייהם של ישראלים, של פלשתינים, של סורים, על חייהם של בני העמים באזור הזה.

אני מעריכה שאנחנו נמצאים ערב הכרעות היסטוריות. אומנם ההסכם עם אש"ף, שאמור להוביל לנסיגה מסוימת של צה"ל מרצועת-עזה ומאזור יריחו, ההסכם הזה הוא רק תחילת הדרך, אבל אם תהיה תחילה כזאת, ייווצרו התנאים הנחוצים לאותו משא-ומתן על הסדר הקבע, על השלום בין שני העמים, שיוביל בסופו של דבר לחיים משותפים, שבהם תחיה מדינה פלשתינית בצדה של ישראל.

התקווה הזאת, שאנחנו היום שותפים לה, מסתבר שאיננה נחלתם של כל החוגים ושל כל הגופים. אני מצטערת להיווכח שלא כולם שותפים לתקווה, שבמפגש הנוכחי בקהיר, שבו משתתפים שר החוץ פרס ויושב-ראש אש"ף ערפאת, יאושר ויסוכם סופית ההסכם שהושג בדבוס. כשאני מדברת על הספקנים אני מתכוונת לא רק לראשי הליכוד, צומת ויתר מתנגדי השלום, שלגביהם כל מה שהממשלה הזאת עושה בכיוון של הידברות עם אש"ף הוא פסול מלכתחילה, אלא גם לאותם בכירים בקרב קציני צה"ל, שלפי הפרסומים מבקשים לחולל, כך נכתב, משבר עם ערפאת, ואני מתכוונת גם לראש הממשלה עצמו, שלא טרח להכחיש את הדברים שנאמרו וגם לא לקרוא את הרמטכ"ל ברק לסדר על מה שהוא אמר.

אני מעריכה שהצעדים האלה והדיבורים האלה הם בעצם ניסיון למשוך את השטיח מתחת למשא-ומתן עם אש"ף. יוצרים רושם שהסכם דבוס הוא מין סיכון ביטחוני שכאילו צריך להתחמק ממנו, ואני מעריכה שכל המאמץ הזה לא בא אלא לנסות לכפוף, להכניע עוד יותר את הפלשתינים. לכן אני מזהירה שאימוץ גישה כזאת של הצבא עלול להכשיל את התהליך המדיני, שאנחנו עדים כיום למין מסמוס שלו, וכתוצאה מכך עלולים ישראל והאזור כולו להידרדר למלחמה, והשלטון האזרחי במדינה יעמוד בסכנה, וחברי הכנסת, כבר נשמעים קולות שמזהירים ומתריעים מפני פוטש צבאי זוחל.

חברי הכנסת, אנחנו עדים להתפתחויות חמורות מאוד בשטחים. הממשל הצבאי בעזה קיבל החלטה חמורה ביותר להחרים את רשיונות היציאה לעבודה של למעלה מ-1,000 פועלים, אשר מפרנסים מעל ל-10,000 נפשות. זו החרפה של המצוקה בעזה, אבל זו גם התגרות בסיכויי השלום. העם הפלשתיני ברובו, כמו העם הישראלי ברובו, רוצה שלום, רוצה שההסכם יקרום עור וגידים ויתחיל להתבצע, אבל גם רצון טוב עלול להתפוגג, אם הממשלה, במקום לעשות את הצעדים המתבקשים עכשיו, כמו לפרק את ההתנחלויות ברצועת-עזה, שהן עכשיו ושיהיו בעתיד חומר נפץ מתחת להסדר הביניים; במקום לעשות את הצעד המתבקש הזה, עושה הממשלה צעדים שפירושם הרעבת משפחות פלשתיניות, עושה צעדים שפירושם ירי במפגינים פלשתינים, לרבות ילדים, המשך מעשי התעללות ועינויים. מאז נחתם הסכם העקרונות הופקעו 46,000 דונם בגדה, הורחבו ההתנחלויות, נהרסו עשרות בתים.

לכן, חברי הכנסת, הנושא המרכזי שעומד בפנינו הוא, שהממשלה לא תעשה שימוש בקציני צבא ובהתבטאויות שלהם כדי להכשיל את תהליך השלום. ממשלת רבין נמצאת על פרשת דרכים. אם תבחר בדרך הנכונה, נגיע לשלום שמבוסס על כיבוד הדדי של האינטרסים, על כיבוד הדדי של הזכויות הלאומיות. אם תפספס את ההזדמנות הזאת, אנו עלולים להגיע למצב חמור יותר. הסטטוס-קוו הנוכחי, אין לו תחולה, הוא לא יכול להימשך. לכן השאלה שעומדת בפנינו היא להגיע עכשיו, ומייד, להסדר הביניים, ודרכו ובאמצעותו – להסדר קבע של שתי מדינות לשני עמים. תודה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך מאוד.

התשובה על ההצעות לסדר-היום תינתן מחר.

הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירות), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ס' טריף:

אני רוצה להזמין את חבר הכנסת דוד מגן לתשובה קצרה, ומייד לאחריה תהיה הצבעה על הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירות), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. בבקשה, אדוני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ומי אחריו, אדוני?

היו"ר ס' טריף:

אחריו תבוא מייד הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דראושה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני מבקש לעדכן אתכם, כי באחד האמשים, באחד הלילות של תחילת הסתיו, נערך כאן דיון בקריאה ראשונה בהצעת החוק שיזמתי, חוק המועצות האזוריות (בחירות). הכוונה, כפי שהתבטאה בנוסח המונח על שולחן הכנסת, היתה שהבחירות לראשות המועצה האזורית ולמועצה האזורית תיערכנה במקביל לבחירות לכלל הרשויות המקומיות.

כפי ששמתם לב בוודאי, דברי התשובה וההצבעה נדחו, משום שבמהלך הדיון העלו כמה חברי כנסת, בראשם חברי הכנסת חיים אורון ויצחק לוי, שני רעיונות. הם ביקשו ממני להסתפק ברפורמה המדוברת על כך שהבחירות למועצות האזוריות אומנם תיערכנה במועד אחיד, דהיינו – ב-54, בעתיד הקרוב 55 מועצות אזוריות, הבחירות תיערכנה ביום אחד, בתאריך אחיד לכל המועצות הללו, ותקופת הכהונה תהיה חמש שנים. המחשבה המקורית שלי היתה לכלול את שני המרכיבים הללו, יחד עם מרכיב הנוקב גם בתאריך, והתאריך הוא מועד הבחירות לכלל הרשויות המקומיות.

מאז הדיון ועד היום, יותר נכון – עד סוף השבוע שעבר, התנהל משא-ומתן קשה וארוך בין ארגון המועצות האזוריות וכמה חברי כנסת שמייצגים אותו לביני, וברוך השם, בסוף השבוע הגענו לסיכום שלא לנקוט עכשיו רפורמה גורפת ולהסתפק רק בשני התיקונים, ואני מדגיש אותם: 1. מועד אחיד לבחירות בכל המועצות האזוריות, לרבות הבחירות לראש המועצה האזורית; 2. תקופת הכהונה תהיה כמו בעיריות ובמועצות המקומיות – חמש שנים.

על רקע הסיכום הזה אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק ולהעביר אותה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך.

חברי הכנסת, מייד ניגש להצבעה על הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירות), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. נא להצביע – מי בעד ומי נגד.

בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירות), התשנ"ג–1993,

לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

רענן כהן (העבודה):

אני מבקש להוסיף את קולי.

היו"ר ס' טריף:

ב-12 קולות, בצירוף קולו של חבר הכנסת רענן כהן וקולו של חבר הכנסת רון נחמן, כלומר 14 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אני קובע שהצעת חוק המועצות האזוריות (בחירות), התשנ"ג–1993, תעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצעה לסדר-היום

נסיגת ישראל מהתנחלות נצרים בחבל-עזה

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום מס' 3121, של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בנושא: נסיגת ישראל מהתנחלות נצרים בחבל-עזה. בבקשה, אדוני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקווה שהדיונים בקהיר לגבי מימוש הסכם העקרונות הישראלי-הפלשתיני אכן ישיגו תוצאות פוריות וצה"ל יחל לסגת בקרוב מעזה ומיריחו.

אבל, כאשר דנים בקהיר בנושא של הנסיגה ומימוש הסכם העקרונות, אני מעלה היום בכנסת נושא שמהווה פצצת זמן שיכולה לגרום להסלמה במערכת היחסים בין שני העמים ולפגוע בתהליך השלום כולו. הכוונה היא להתנחלות הקטנה של 27 משפחות ביישוב נצרים בלב רצועת-עזה. אני מראה את

המפה שמראה את נצרים. היישוב הזה מהווה סכנה אמיתית הן לתושבים היהודים שם והן למערכת היחסים בין הישראלים לפלשתינים.

אומנם בהסכם העקרונות כתוב שלא מפנים התנחלויות ישראליות בשלב הזה, אבל הטעם הטוב וההיגיון הבריא מחייבים תפנית בנושא הזה של נצרים. לצערי הרב, הממשלה ושליחיה במשא-ומתן עדיין לא מצאו לנכון לבוא ולהציע לפלשתינים פינוי מרצון, שהמתנחלים הישראלים בנצרים יפנו את ההתנחלות הזאת כדי לעשות מחווה כלפי הפלשתינים וליצור אווירה טובה יותר, שתאפשר את קידום תהליך השלום.

מה ההתנחלות הזאת? 27 משפחות חיות שם, מבודדות בלב רצועת-עזה. שבע מהן אפילו הגיעו רק לאחרונה לרצועה, לאחר ש"גוש אמונים" אימץ את ההתנחלות הזאת. ההתנחלות הזאת גורמת כאב רב לא רק לפלשתינים אלא גם לזרועות הצבא ולממשלה. הדוח שהוגש לאחרונה למר יצחק רבין, ראש הממשלה, על-ידי אגף התכנון של צה"ל, הדגיש שמדובר בהתנחלות שתחייב היערכות עתידית ברצועה, שתחייב השקעות גדולות, כ-15 מיליון שקלים בשנה וכ-20,000 ימי מילואים כדי לשמור על התנחלות קטנה, שחיות בה רק כמה עשרות נפשות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז אולי צריך להביא עוד, שתהיה התנחלות גדולה? אם הנימוק שלך הוא שזו התנחלות קטנה מדי, אולי היה צריך להביא לשם עוד?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הנימוק שלי הוא שהיא נמצאת בלב רצועת-עזה כמו מסמר בתהליך השלום ולא תוכל לסייע לביטחון ישראל, כי מה שהם מציעים היום, שההתנחלות הזאת תישאר, ועל שפת הים יקימו מחנה צבאי ישראלי ימי, ומהצד המזרחי עוד מחנה צבאי ישראלי – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל יהיה שלום.

רון נחמן (הליכוד):

איפה זה יהיה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בלב רצועת-עזה הפלשתינית. לכן הדרישה הבסיסית-האלמנטרית ההגיונית היא לפנות את ההתנחלות הזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

היהודים מפריעים לערבים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

המתנחלים מפריעים לשלום, מפריעים לערבים, ולכן צריך היום ללכת למבצע – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

זה פוגע בתהליך השלום.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, לפחות אל תפריע לחברך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא מבטא את זה יפה מאוד. בסך הכול מדובר ביישוב התנחלותי קטן ומבודד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני חושב שזו הצעה קנטרנית, שמראה את הכוונות הזדוניות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זאת הצעה הגיונית, טובה לתהליך השלום, יכולה לעודד את הפלשתינים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

בקיצור, אתה בעד טרנספר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה לא טרנספר, זה חזרה לתוך הבית. המתנחלים הללו צריכים לחזור לתוך "הקו הירוק", לתוך מדינת ישראל – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הם לא רוצים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ולא להישאר – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

באופן עקרוני אתה בעד טרנספר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני בעד שלום אמת, שכל עם יקים את הבית הלאומי שלו בתוך מדינתו, בתוך גבולותיו, ומדינת ישראל בתוך "הקו הירוק", ומדינה פלשתינית עצמאית בגדה המערבית וברצועת-עזה, והיא תקום. ותירגע, המדינה הפלשתינית תקום, לא יעזור לך ולא לאחרים. לא תוכלו למנוע הקמת מדינה פלשתינית.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני רגוע.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היא תקום. הרי מה ההתנחלות הזאת? ניסו להקים קיבוץ, הקיבוץ התפנה. באו כמה משפחות של מתנחלים מ"גוש אמונים", התיישבו שם. מרביתם התפנו. עכשיו באו עוד כמה משפחות. אבל סך הכול – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

למה הם מפריעים לך?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מדובר באנשים זרים מהשטח שבאים לפגוע בתהליך השלום, באים לרמוס את הזכויות של הפלשתינים ולנשל אותם מאדמתם – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה הם יכולים? 27 משפחות?

טלב אלסאנע (מד"ע):

מה אתה צריך אותם?

מיכאל איתן (הליכוד):

27 משפחות יהרסו את תהליך השלום? מה קורה פה?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, הם יעלו הרבה לתקציב הביטחון. כך טען חבר הכנסת דראושה. תן לו להשיב.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ההתנחלות הזאת מכבידה על צה"ל, מכבידה על מדינת ישראל, מעיבה על תהליך השלום, מעיבה על העניין הפלשתיני כולו, ולדעתי היא גם מדרבנת להקצנה בין הפלשתינים. אז מי שרוצה בתהליך

השלום, ואני רוצה בקידום תהליך השלום, אני רוצה את האינטרס של מדינת ישראל והאינטרס של הפלשתינים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אם השלום זה שערבים ויהודים לא יכולים לחיות ביחד, זה לא שלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

תסתכל ותראה מה המקום שלה. למה שלא יפנו אותם?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני יכול, בלי מפה, להראות לך ביפו, בתוך גוש-דן, 10,000 ערבים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מה שייכת יפו להתנחלות פרובוקטיבית בתוך רצועת-עזה?

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, אני מבקש.

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקש.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הפינוי יכול לסייע – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אתם גזענים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת מיכאל איתן, לא יעזרו לך כל הצעקות שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה גזען.

טלב אלסאנע (מד"ע):

דמגוגיה מה שאתה אומר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה גזען.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גזען מי שרוצה לרמוס את הזכויות של העם האחר. גזען מי שהולך ומתנחל בשטחים הפלשתיניים הכבושים.

מיכאל איתן (הליכוד):

מתוך 250,000 משפחות, 27 משפחות מפריעות לך?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גזען מי שתומך בכיבוש, זה הגזען.

מיכאל איתן (הליכוד):

27 מפריעות לו.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, אני קורא אותך לסדר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כל ההתנחלויות מפריעות לי. אבל קודם כול ההתנחלות המזערית הזאת, שהיא מסמר בתהליך השלום, מפריעה לי. לכן אני רוצה שיהיה פינוי – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

כל יהודי מפריע לך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היא מפריעה לי כיוון שהיא מסמר בתהליך השלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה גזען.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היא פוגעת. אתה גזען וכמוך אנשים גזענים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אלסאנע, אני קורא אותך לסדר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גזענים כמוך, שרוצים לנשל את הפלשתינים מזכויותיהם.

מיכאל איתן (הליכוד):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני רוצה שמדינת ישראל תחיה ליד מדינה פלשתינית עצמאית שתממש את הזכויות של הפלשתינים; והמדינה הזאת בגדה המערבית וברצועת-עזה – ליד מדינת ישראל. אז יחיו עם ליד עם ומדינה ליד מדינה. לא נישול, לא כיבוש.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה שייך?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

תתבייש לך.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, אין זה זמן רב לדבר. אני מבקש ממך. אני נתתי לך קריאות ביניים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יהודים יכולים לחיות במדינה ריבונית, זה כן. הם יכולים לחיות במרוקו, הם יכולים לחיות במצרים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה רוצה לגרש יהודים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני רוצה שההתנחלויות הללו יתפנו כדי שהפלשתינים יקימו את הבתים שלהם, את המדינה העצמאית שלהם. והמתנחלים לא הלכו בכלל לעשות שלום. הם הלכו לנשל.

מיכאל איתן (הליכוד):

אין שום מקום אחד בעולם שאין שם יהודים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הם הלכו כדי להקים שם התנחלויות על גבם של הפלשתינים, בתוך אדמתם. ולכן המקום שלהם כאן, בתוך "הקו הירוק", ולא שם, בשטחים הכבושים. וכל מתנחל, כמו המתנחל הזה שיושב כאן בתוך הכנסת – – –

רון נחמן (הליכוד):

תגיד את השם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת רון נחמן. אני אומר לך: חזור הביתה לנס-ציונה. זה הבית שלך, לא באריאל. אריאל היא התנחלות בתוך השטח הפלשתיני. לא יעזור לך. בסופו של דבר אתה תתפנה, בסופו של דבר לא תהיה לך זכות לחיות שם, כי הפלשתינים רוצים לחיות במדינתם ואתה תחזור הביתה, לתוך הבית שלך. תחיה במדינת ישראל.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתה טרנספריסט.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת בא-גד, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יוסף בא-גד (מולדת):

היו"ר ס' טריף:

פעם שנייה. בבקשה, אדוני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני, ההתנחלות הזאת, שמהווה מעמסה על מדינת ישראל ועל צה"ל ומעיבה על תהליך השלום, דורשת ראייה אחרת, דורשת החלטה אחרת מהממשלה, שזו תפנה את ההתנחלות הזאת ותיענה לדרישה של המשלחת הפלשתינית בימים הללו בקהיר לפנות את ההתנחלות שמהווה סיכון רב גם לילדים של המתנחלים שחיים שם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה סוכן שלהם פה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יום יום יצטרכו להסיע את התלמידים. יום יום יצטרכו לעבור עשרות קילומטרים בתוך שטח פלשתיני. אז מה הפרובוקציה הזאת? למי היא תסייע? היא תגביר את הביטחון של מדינת ישראל? לא תגביר. להיפך, תהיה מטרד לצה"ל, תהיה מטרד למשטרה הפלשתינית. ואז, אם יהיה אירוע כלשהו זה יעיב על תהליך השלום וזה יכול לדרבן למעשי אלימות נוראים יותר.

לכן, אני פונה לכנסת שתקבל החלטה אמיצה, שתאמר לממשלה שלא רוצה להעז ולומר את הדברים בצורה כנה, שתאמר לממשלה: פנו את ההתנחלות הזאת, זאת התנחלות פרובוקטיבית, התנחלות עוינת, שלא תגביר את הביטחון של מדינת ישראל ורק תפריע לתהליך השלום.

על כן, אדוני היושב-ראש, באתי עם ההצעה הזאת, שהיא הצעה מעשית מאוד, חכמה, כדי לומר שיש לפנות את ההתנחלות הזאת ולתת לתהליך השלום סיכויים גדולים יותר כדי להתקדם. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אני הבטחתי לחבר הכנסת רון נחמן שאלה מהמקום. בבקשה, זה לא נאום, חבר הכנסת רון נחמן.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מאחר שאין שר שישיב, מן הראוי לעשות את זה.

היו"ר ס' טריף:

אבל אתה מבקש שאלה.

רון נחמן (הליכוד):

אני לא מתווכח אתך. אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת דראושה, שאני מכבד ומעריך אותך בתור מי שתמיד מגן על זכויות הפרט, על זכויות המיעוט – – –

היו"ר ס' טריף:

מה השאלה?

רון נחמן (הליכוד):

עכשיו אני יושב ושומע אותך כאן מדבר בצורה של גזענות. בעצם מה אתה אומר? אתה אומר לי – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

חזור הביתה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אלסאנע.

רון נחמן (הליכוד):

אני גם מייצג אותך, חבר הכנסת טלב אלסאנע. אני שואל אותך מהו המסר שאני צריך להבין ממך, חבר הכנסת דראושה. שראש מועצת אריאל, איש יהודה ושומרון, צפוי על-פי התקדים שלך בלשונך אתה לפינוי, בלשונו של כהנא לטרנספר מרצון או מאונס, פעם משפת הים התיכון ופעם משטח יהודה ושומרון. אתה בא לכנסת ומבקש לטרנספר יהודים מול כל העולם. אני אשאל אותך את השאלה הזאת: אפשר להציע לך לטרנספר את קלקיליה לאזור שכם? אולי באותו הקשר, שתהיה כאן איזו תרומה לשלום, תיקח את תושבי קלקיליה ותעביר אותם ליד שכם, בין שכם לאלון-מורה.

היו"ר ס' טריף:

עד כאן, חבר הכנסת נחמן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת גוז'נסקי. חברי הכנסת, תירגעו. אני אפשר לחבר הכנסת דראושה להגיב.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כל השאלה הזאת שגויה מיסודה. מה ההשוואה שאתה עושה בין אזרח שחי במדינתו, במולדתו, לבין מי שהולך להתנחל כדי לנשל עם אחר ממולדתו?

דוד מנע (הליכוד):

הוא לא נישל עם אחר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה הלכת עם המתנחלים האחרים כדי לנשל את הפלשתינים.

רון נחמן (הליכוד):

קראו לזה ג'בל מארד. לא היה שם שום דבר.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת נחמן, אני קורא אותך לסדר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הפקעתם את הקרקעות שלהם והקמתם התנחלויות.

רון נחמן (הליכוד):

לא נכון. שמעון פרס קנה את האדמות האלה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הפקעתם את מרבית השטח הפלשתיני.

רון נחמן (הליכוד):

לא נכון. שמעון פרס קנה את הקרקעות האלה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

זו קרקע המדינה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת נחמן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. אני קראתי אותך פעמיים לסדר ואתה צריך להקשיב לי. אני מבקש מסגן השר וליד חאג' יחיא, תנו לו לסיים את דבריו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אכן, אדוני, מעל 50% מהאדמה הפלשתינית בשטחים הכבושים הופקעו כדי להקים התנחלויות, שהן התנחלויות מנוגדות לכל היגיון, מנוגדות להסכם של שלום, לחיים משותפים בין שני העמים.

לכן, אני כבר אומר לך, חבר הכנסת נחמן, ולכל המתנחלים בצורה הכנה והישרה, מה שהיה בסיני יהיה גם בגדה המערבית וברצועת-עזה וגם בגולן, לא יהיו יותר התנחלויות. זה עניין של זמן. הייתי מציע לך ולחבריי לקבל את הפיזיונים ולחזור הביתה לתוך "הקו הירוק". ואז במקומות הללו יגורו פליטים פלשתינים, שחיים היום במצוקה קשה הן בתוך עזה, בתוך השטחים הכבושים וגם בפזורה. אז נוכל לחיות עם ליד עם, מדינה ליד מדינה, מדינת ישראל בגבולות '67 והעם הפלשתיני במדינתו בגדה המערבית וברצועת-עזה. לא יהיה צורך במלחמות, לא בטרור, לא בשפיכות דמים, לא בנישול. תחשוב על זה, זה יהיה אזור בלי מלחמות.

רון נחמן (הליכוד):

מה יעשה הצד השני, חבר הכנסת דראושה – כהנא?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה העתיד של הילדים שלך ושל הילדים שלי; העתיד של הילדים הפלשתינים שאתה חי בשכנות להם היום. יהיה עתיד של שלום, של אהבת עם, עם אחר. ואז נוכל לחיות כולנו בלי המצב הקיים, כשאנחנו יום יום שומעים על שפיכות דמים. אני מרגיש צער לגבי כל הרוג ישראלי או פלשתיני, ערבי או יהודי. כאשר נהרגים חיילים או אזרחים משני העמים, חבל על כל טיפת דם.

הכיבוש הנמשך, ההתנחלויות הנמשכות יביאו לעוד דם, לעוד שפיכות דמים. שלום ישים קץ לאלה. לכן יש צורך לשים קץ לכל המצב הקיים.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת דראושה.

חבר הכנסת רון נחמן, אתה ביקשת הערה. אני רוצה להסביר לך למה לא היתה תשובה, כיוון שאתה לא נכחת כאן. אני הסברתי כי זה מפאת מחלתו של סגן השר. זה נושא אנושי לחלוטין ולכן צריך לקבל את זה בהבנה. אי-אפשר לערער על דבר כזה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני בהחלט מכבד את מה שאמרת, שתהיה רפואה שלמה לסגן השר, שהיה צריך להשיב על הדברים. אבל מה שקומם אותי כאן, שחבר הכנסת דראושה עטה עליו היום אותה תלבושת של הטרנספריסטים, של הגזענים, של כהנא.

היו"ר ס' טריף:

לא בעניין הזה ביקשתי שתתבטא, חבר הכנסת נחמן. אנחנו ניתן לחבר הכנסת האשם מחאמיד להשיב.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אני – – –

קריאה:

– – –

היו"ר ס' טריף:

אנחנו סיימנו את הפרק הזה. זהו. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אני מתפלא על חבר הכנסת רון נחמן. לפחות תיארתי לעצמי שהוא יגיד כמה דברים הגיוניים. אבל הוא נקט את השיטה של דמגוגיה, שבה הוא משווה בין האזרחים הערבים בארץ לבין המתנחלים, שבכוח הנשק יושבים בשטחים לא שלהם. לכן ההשוואה היא בכלל דמגוגית ולא הגיונית. איך אתה משווה?

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. אני רוצה להבהיר לחברי הכנסת, שאפשרתי לחבר הכנסת נחמן להגיב משום שהוא ביקש לדבר על כך שהממשלה לא משיבה. הוא התייחס לנושא אחר. אני מצטער על כך שהוא התייחס לנושא אחר ושרבב את העניין לגבי חבר הכנסת דראושה. אבל זו הסיבה לכך שהיושב-ראש אפשר לו לדבר. לכן אפשרתי לחבר הכנסת מחאמיד לומר משפט אחד או שניים.

אם כך, חברי הכנסת, עד כאן, תם ונשלם העניין הזה. תשובת הממשלה והשר תהיה מחר. אנחנו ממשיכים בהצעות לסדר-היום.

הצעה לסדר-היום

מאמצי עירק להמשיך בייצור טילים בליסטיים

היו"ר ס' טריף:

אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת אפרים סנה להעלות את ההצעה לסדר-היום מס' 3271, בנושא: מאמצי עירק להמשיך בייצור טילים בליסטיים. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

כן, אדוני.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כפי שאתה יודע, בסדר-היום הצעות דחופות באות תחילה. כך כתוב בתקנון הכנסת. לצערי הרב, פעמים מספר הערתי על כך שלא עומדים בהוראת התקנון. פעם אחת נאמר לי, אדוני היושב-ראש, שמבחינה טכנית קשה למלא את הוראת התקנון הזאת שהצעות דחופות באות תחילה, משום שאם בא שר מסוים ואחר כך בא שר אחר, אזי אי-אפשר שהשר שבא ראשון יתייחס רק להצעותיו הדחופות, אחר כך השר השני יענה על הצעותיו הדחופות, והשר שהיה ראשון יחזור אחר כך לענות על ההצעות הרגילות. אז הסבירו לי, וכך סיכמנו בזמננו, שההוראה שלפיה הצעות דחופות באות תחילה תישאר צמודה לשרים. כלומר, כאשר שר הביטחון או סגן שר הביטחון משיב –

היו"ר ס' טריף:

הנושא ברור.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – ההצעות הדחופות המופנות אליו תופענה תחילה. משום מה, ותסתכל על סדר-היום, המצב נכון לרגע זה הוא שהצעה דחופה, שהמספרים שלה הם – – –

היו"ר ס' טריף:

כל ההצעות הן הצעות שסגן שר הביטחון צריך להשיב עליהן.

מיכאל איתן (הליכוד):

ההצעות לסדר-היום בעניין "מבצע מכפיל" היו צריכות לבוא בראש סדר-היום. אני רואה פתאום מצב, שהן באות בסוף סדר-היום. אני רוצה לדעת מדוע הדבר הזה נעשה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת איתן. חבר הכנסת אלסאנע, הוא לא שאל אותך. אתה יודע שהבעיה הזאת מועלית כבר כמה וכמה פעמים ונושא זה נהוג בכנסת המון זמן. זה עניין שאולי צריך להיות נדון במסגרת ועדת הכנסת או הנשיאות. יש בעיה עם סדרי עדיפויות או קדימות של שרי הממשלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה לא עונה על השאלה שלי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

במקרה הזה זה לא תופס. זה אותו שר.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה אותו שר.

היו"ר ס' טריף:

ייתכן. ייתכן. אנחנו נעביר את העניין שלך ליושב-ראש הכנסת, שהוא אחראי לקביעת סדר-היום של הכנסת, ונעלה אותו, ונברר אותו. אני מודה לך. נמשיך.

מיכאל איתן (הליכוד):

רק עוד שנייה אחת, על מנת שהוא ידע להתייחס. עוד משפט אחד. תראה, גם ההצעה הדחופה שאושרה וכבר דובר בה, שעניינה הערכות שונות בצמרת צה"ל לגבי התהליך המדיני, זאת הצעה דחופה שאושרה השבוע. לעומת זאת – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לפני שבועיים.

היו"ר ס' טריף:

ויש הצעה שעלתה לפני שבועיים, חבר הכנסת איתן. יש הצעה שעלתה לפני שבועיים ונדחתה. ראינו את זה. אני מודה לך.

אני מבקש את הקשבתכם לחבר הכנסת אפרים סנה. בבקשה, אדוני.

אפרים סנה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני כשלושה שבועות נתפסה בנמל ג'דה שבערב-הסעודית אונייה גרמנית ששמה ASIAN SENATOR, ועליה 35 טונות של אמוניום פרכלורט, שהוא חומר מרכיב בייצור דלק לטילים בליסטיים. מסלול האונייה אמור היה לעבור מג'דה לתעלת סואץ, המטען היה צריך להיפרק בנמל ביירות ומנמל ביירות לעבור בדרך היבשה לעירק, לצורכי ייצור טילים בליסטיים.

מהי המשמעות של העניין הזה? – המשמעות היא שבעצם הימים האלה עירק ממשיכה ומייצרת טילים בליסטיים, למרות כל הפיקוח, וכל המצלמות, וכל הנציגים. הם לא היו עושים את התרגיל המתוחכם הזה לולא נועד לייצור טילים.

לפני שלוש שנים נפלו 39 טילים כאלה על שטחה המאוכלס של מדינת ישראל וזרעו הרס. צריך לתת את הדעת מה יקרה כאשר יוסר הפיקוח ולא יהיו משקיפים, או הפיקוח הזה יוחלש. אז יש להניח שעירק תיכנס לקצב מואץ של ייצור טילים ונשק השמדה המונית אחר.

זה נושא שאיננו יכולים לעבור עליו לסדר-היום. יותר מדי פעמים עלתה מעל הבמה הזאת, מעל הדוכן הזה, השאלה של ייצור נשק השמדה המונית וטילים על-ידי אירן ועירק. והמאמץ הזה נמשך. וזו סכנה קיומית למדינת ישראל.

הכנסת חייבת לדון בנושא הזה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך, אדוני. אנחנו כמובן נערוך את הדיון ונשמע את תשובת הממשלה על הצעתך לסדר-היום מחר. אנחנו נמשיך בסדר-היום.

הצעה לסדר-היום

דוח הרצל שפיר

היו"ר ס' טריף:

אני רוצה להזמין את חבר הכנסת רענן כהן, בנושא: דוח הרצל שפיר. בבקשה, חבר הכנסת כהן. הנושא הבא על סדר-היום: פיטורי עובדי מפעל "ציקלון".

יעקב שפי (העבודה):

מי יהיה הדובר?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אסעד.

יעקב שפי (העבודה):

אתה לא?

היו"ר ס' טריף:

אני היושב-ראש.

יעקב שפי (העבודה):

תתחלף.

היו"ר ס' טריף:

זה בסדר.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית הדברים אני רוצה לנצל את הבמה ולשלוח תנחומים למשפחות ולצה"ל כולו. כולנו שותפים לאבל הכבד שעובר על מדינת ישראל.

הנושא של היום הוא נושא הדוח של ועדת האלוף הרצל שפיר, שבחלקו פורסם כבר בישיבת הממשלה ובחלקו בוועדת החוץ והביטחון. ביקשתי להביא את הנושא משום שאני רואה שהחברה שלנו יכולה להגיע למצב חמור מאוד מבחינת השותפות של חברה ובניה בעול הכללי בתוך צה"ל.

אני רוצה לצטט משפט שהאלוף במילואים עמוס ירון, לשעבר ראש אכ"א, אמר: "אנחנו במלכוד, כל עוד צה"ל מוגדר כצבא העם מגייסים את כולם והתוצאה היא שיש חיילים שלא עושים דבר". ועוד הוא הוסיף ואמר בהרחבה בסוגיה הזאת: "ניתן להגיע למצב של חוסר אבטלה וניתן לצמצם ולקצץ הרבה, אבל התוצאה תהיה שרבים רבים לא יגויסו לצה"ל או ישוחררו. זה כנראה בלתי אפשרי כל עוד צה"ל מוגדר צבא העם. אנחנו במלכוד, כפי שאמרתי". אני עוד יכול להמשיך ולומר את הדברים המסוכנים מן המהלך העשוי להיות בחודשים הקרובים, לאחר פרסום דוח ועדת האלוף הרצל שפיר. אני רוצה לומר למה אנחנו מגיעים למצב הזה.

במשך שש השנים האחרונות אני מתריע על כך שצה"ל הופך בהדרגה מצבא העם לצבא העילית, בלא שהציבור או ממשלת ישראל יבחינו בכך. יש תהליך ברור, וזאת המגמה המסתמנת. כשליש מכלל פוטנציאל הגיוס, גברים ונשים, אינו שותף מלא בביטחון, מסיבות שונות. תהליך חמור זה, שעליו התרעתי זה שנים, הביא את מערכת הביטחון להקמת ועדה בראשות האלוף במילואים הרצל שפיר, שבדקה את הדרכים לניצול כוח האדם בצה"ל והגישה את מסקנותיה, כפי שאמרתי.

במסקנות שלה כמה היבטים: קיצור שירות החובה לבנים ולבנות – לבנים בארבעה חודשים, לבנות, כבר היום, ל-21 חודש.

קיצור תקופת שירות המילואים. אני רוצה גם להביא בשורה. הגשתי תוכנית למערכת הביטחון, לראש הממשלה ולרמטכ"ל, ועל-פיה ניתן, לפי הערכתי, לבטל או לקצר את שירות המילואים ב-60%. ראש הממשלה השיב לי, אחרי בדיקת כל התוכנית, שעד 1996 שירות המילואים יקוצר ב-50% בהשוואה למצב היום. אני חושב שזו בשורה חשובה מאוד, משום שאין צורך היום לגייס אותו סדר מילואים כפי שגייסנו עד עכשיו. אני אסביר למה, מנין הטיעונים שלי, שצה"ל וראש הממשלה קיבלו אותם. מכאן צריכים אלה שמשרתים במילואים להרגיש בחודשים או בשנים עד 1996 שתקופת המילואים תלך ותקוצר, משום שהאוכלוסייה בישראל הולכת וגדלה ופוטנציאל המתגייסים גדל מעל לכושר הקליטה של צה"ל. על רקע זה מתייחס צה"ל לפוטנציאל המגויסים כאל סופרמרקט, שממנו הוא מלקט את הטובים, ובכך טמונה סכנה לאושיות עוצמתו של צה"ל. במלים אחרות, אנחנו נהיה עדים לכ-20% תוספת של כוח אדם בצה"ל.

עוצמתו של צה"ל נבנית גם מהיותו צבא העם ומן החלוקה הצודקת של עול הביטחון. לכן, שירות החובה בישראל מבטא ערך בסיסי בחברתנו. מדיניות הגיוס האליטיסטית הקיימת היום עלולה להרחיק את צה"ל מהעם ואת העם מצה"ל.

צבא עילית בחברה הישראלית טומן בחובו סיכונים חמורים, ואני רוצה להביא כמה דוגמאות. זה ייצור שתי חברות במדינת ישראל, תהיה קבוצת טובים וראויים לשרת במילואים בצה"ל, ומולה הבינוניים שאינם ראויים. כלומר, רוב בני השכבות הנחשלות לא יגויסו וייהפכו למנוכרים כלפי מוסדות המדינה וחוקיה.

דבר שני, פגיעה במוטיבציה. המגויסים ישאלו את עצמם מדוע עול הביטחון מוטל עליהם בלבד. המוטיבציה שלהם לשרת בצה"ל תפחת, ויהיה צורך למשוך אותם לצה"ל באמצעות הטבות חומריות, ואסור שנגיע לכך. צה"ל עלול ליהפך לצבא של שכירים, טכנאי ביטחון.

הדבר השלישי, פגיעה באחדות העם, ואני אומר דבר מסוכן מאוד. צבא שיהיה מורכב מן הטובים בלבד יותר בשעת חירום חלק גדול מהאזרחים בבתיים, מרוחקים משותפות הגורל שאלה הורגלנו עד כה. כך תיפגע אחדות העם סביב צה"ל, שכל אחד מרגיש עצמו חלק ממנו.

הדבר הרביעי, הכבדת העול על החיילים הקרביים. אלה שיגויסו ליחידות הקרביות לא רק שיישאו בעיקר עול הביטחון אלא גם ישרתו בחובה ובמילואים יותר מחיילי היחידות העורפיות, שלא לדבר על אלו שלא ישרתו בצבא כלל ולכן לא ישרתו במילואים.

אני רוצה לקבוע שגם בהצעה שלי אני רוצה להגיע למצב, שאלה שמשרתים ביחידות קרביות נוכל לתת להם פיצוי, כדי שחלוקת הנטל תהיה נכונה. אני מדבר על החלק הראשון שהזכרתי בתחום המילואים – להגיע למצב שאיש עד גיל 40 יוכל לשרת בשירות צבאי, ומגיל 40 לא ישרת כלל בצבא. מצד שני, באותם ימי מילואים שהוא שירת ביחידות אלה הוא יקבל פיצוי הן בניכוי מסים והן בתשלום.

לכן, ההמלצות שאני מציע, כדי להבטיח שכל עם ישראל יהיה שותף לעול, הן: א. קיצור תקופת השירות הצבאי לבנים בשישה חודשים, כדי לשתף אנשים רבים יותר בניסיון הצה"ל, זה דבר חינוכי וזה דבר חשוב; ב. כפי שאמרתי, קיצור תקופת שירות המילואים ביחידות לא-קרביות עד גיל 45, וביחידות קרביות עד גיל 40; ג. הקמת שירות לאומי, זה דבר חשוב, לפי דעתי, שאליו יגויס עודף כוח האדם העומד לרשות צה"ל, יתרום לחברה ולמדינה, ובכך ניתן ביטוי לחלוקה השוויונית של העול הלאומי.

לסיכום, אדוני היושב-ראש, הקטנה ניכרת בגיוס אנשי המילואים וייעודם לאימונים ולתפקידים טכניים ומבצעיים בלבד יביאו לשינוי משמעותי במבנה ובמוטיבציה של צה"ל. עוצמתו של צה"ל היא בהיותו מושרש בעם ושואב את כוחו ממנו כצבא העם. לפגיעה בעיקרון זה תהיה תוצאה הרסנית מוחשית במישור החברתי, אשר תתבטא במהירות במישור הביטחוני. לנושא זה חשיבות לאומית, ולכן יש להתריע כנגד מגמות אלה בעודן באיבן. אסור לאפשר לצה"ל לקבוע את מדיניות הגיוס רק על-פי צרכיו, אלא על-פי צרכיה החברתיים של המדינה. זו חובתנו ככנסת, זו חובתה של החברה. אנחנו חייבים להבטיח שכל צעירינו יהיו שותפים לאווירה ולמה שמתרחש במוטיבציה ובאחריות שלנו כלפי העם וכלפי נטל השותפות של כל בנינו בעול הביטחון. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

הצעה לסדר-היום

פיטורי עובדים במפעל "ציקלון"

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. ההצעה הבאה בסדר-היום: פיטורי עובדים במפעל "ציקלון", הצעה לסדר-היום מס' 3326, של חבר הכנסת אסעד אסעד. בבקשה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברת "ציקלון" למוצרי תעופה נוסדה ב-1970 והקימה את מפעלה בצפון הארץ, על כביש עכו-כרמיאל. החברה הזאת מעסיקה מאז 1970 מעל 500 עובדים ואת מוצריה היא מספקת בעיקר למערכת הביטחון, ובעיקר לחיל האוויר.

חברי הכנסת, החשיבות של מפעלי "ציקלון", אנחנו יודעים שהיתה, בדיוק בשעה קשה למדינת ישראל, בעת מלחמת לבנון, כאשר בעצם המפעל הזה היה בסיס קדמי לסיוע בחלפים ובחלקי חילוף לחיל האוויר, בעיקר למסוקי הקרב של חיל האוויר.

המפעל הזה, בצפון, כפי שאמרתי, מעסיק מעל 500 איש. רוב האנשים האלה באים מכרמיאל, מנהריה, מהקריות, אפילו מחיפה וגם מהיישובים בגליל.

אנחנו יודעים, גם מנתוני משרד העבודה והרווחה, שאזור הצפון הוא בעצם אזור מוכה אבטלה. אחוז המובטלים בצפון הוא הרבה יותר גבוה מהממוצע הארצי. היום, צמצום הדרישות של חיל האוויר ומערכת הביטחון ממפעלי "ציקלון" משמעותו לפטר מעל 125 עובדים מהמפעל הזה. זו תוספת משמעותית למאגר המובטלים באזור שהוא ממילא מוכה אבטלה.

לפני שהעליתי את ההצעה הזאת לסדר-היום ביקרתי במפעל ובדקתי עם מנהלי המפעל נתונים מספר, וגם נפגשתי עם העובדים, והרגשתי מה התחושה של העובדים במקום. רובם עובדים מקצועיים, בעלי תפקיד ייחודי, שדומה פחות או יותר לזה של עובדי התעשייה האווירית. רובם עובדים שם למעלה מ-20 שנה, והגיל הממוצע שלהם הוא 45. לפטר היום את האנשים האלה פירושו לזרוק אותם לרחוב, כי אין מי שיקלוט אותם.

אנחנו יודעים שמאגר המובטלים בצפון בעיקר מורכב מצעירים משוחררי צה"ל. כך המצב לא רק ביישובי הדרוזים, אלא בכל אזור הצפון. צעירים גילאי 21-26 מסתובבים שם בלי שיהיה להם מה לעשות, בלי שתימצא להם תעסוקה. והיום מוסיפים על מאגר המובטלים הגדול הזה מאות אנשים כתוצאה מצמצום הזמנות חיל האוויר מ"ציקלון".

בפגישה שהיתה לי עם מנהלי המפעל התברר, כי בעצם אפשר לפתור את הבעיה ולמנוע את פיטורי העובדים האלה בסכום של 15 מיליון שקל בלבד. רק 15 מיליון שקל נדרשים לשם כך. אני יודע שוועדת הכספים דנה בנושא, ואני גם יודע, כפי שהדבר מתבטא בעיתונים, שיש לובי רציני לנושא הזה בתוך ועדת הכספים, ויש רבים שתומכים בדרישות הצודקות של מנהלי המפעל.

צריך לזכור גם שהמפעל הזה הוא פרטי. אנחנו יודעים גם שהמדינה הולכת היום לקראת הפרטה של חברות ומפעלים ממשלתיים שונים. אנו דנים במפעל פרטי, שהוקם על-ידי ידיים פרטיות, העושה

עבודה נהדרת בשביל מערכת הביטחון, כאשר 50% מהתוצרת שלו הולכים לייצוא לחוץ-לארץ, דבר שמכניס כמובן דולרים למדינת ישראל.

הזמנת עבודות על-ידי מערכת הביטחון אצל המפעל הזה, בסך 15 מיליון שקל, יכולה להציל אותו, והעדר ההזמנות הוא בבחינת מכת מוות למפעל הזה.

מן הדין שמשרד האוצר ומערכת הביטחון יפנו למפעל הזה את העבודות הדרושות לו כל כך, ולא יצמצמו את העבודות. צמצום בעבודות היה כבר מ-1982, כאשר המפעל היה בשיאו, עד 1993, שאז היתה ירידה של 60% בהזמנות מטעם חיל האוויר ומערכת הביטחון. בשלוש שנים ירדו ההזמנות ב-30%, והיום מורידים את זה עוד ב-30%. זו פשוט מכת מוות למפעל. לכן, יש מקום לכך שמערכת הביטחון תביא בחשבון, שצריך לעשות הכול כדי למנוע פיטורי עובדים ממפעל "ציקלון".

המפעל הזה מהווה בסיס קדמי לחיל האוויר. ואנחנו הרי חיים במזרח התיכון. אף שהיום אנחנו נמצאים בעידן השלום ומקווים שלא יהיו מלחמות, צריך לזכור שכאשר היתה מלחמה, בעיקר מלחמת שלום הגליל והצפון, כאשר גם היום הגבול הצפוני הוא גבול חם – צריך להביא בחשבון שהמפעל הזה חייב להמשיך להתקיים, עם אותם עובדים מסורים שעובדים בו למעלה מ-20 שנה, בעיקר כאשר 15 מיליון שקל בסך הכול די בהם כדי לפתור את הבעיה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

הצעות לסדר-היום

"מבצע מכפיל"

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים בהצעות לסדר-היום מס' 3272, 3280, 3300, 3301 ו-3315, בנושא: "מבצע מכפיל". אני מתכבד להזמין שורה של דוברים. ראשון הדוברים יהיה חבר הכנסת האשם מחאמיד, אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – חבר הכנסת גונן שגב. שבע דקות לכל דובר.

בבקשה, חבר הכנסת מחאמיד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו עוסקים במה שנקרא "מבצע מכפיל", אך לאמיתו של דבר זהו, ליתר דיוק, מבצע מחפיר של כנופיות שוד מזוין של קרקעות ושטחים לא שלהם. ובעזות מצח מודיעים מתנחלים אלה במסיבת עיתונאים, בגלוי ובלי בושה, ב-27 בינואר 1994, שבכוונתם "לעשות מעשה בעלות בכל מקום בארץ".

במלים אחרות – שוד מזוין. כי הרי הם מזוינים, ויורים. מתנחלים אלה ירו ברועה פלשתיני תושב חווארה שנקלע בדרכם ובמסעם, ופצעו אותו. וזה אינו מצב חדש. אלה התרגלו להתפרע, להכות, להרוג, להרוס, לרמוס כבודם של אחרים, לירות ללא הבחנה. ראינו אותם ברחובות חברון, ברחובות רמאללה, וצה"ל מתנהג אליהם בסלחנות, בכפפות משי, בסבלנות, בפינוק אפילו.

וראו זה פלא, מאבק צה"ל, מתברר, היה יותר כלפי אנשי התקשורת מאשר כלפי המתנחלים מפירי החוק. חיילים התנפלו על עיתונאים וצוותי טלוויזיה – ישי כהן, אמיר חי, גיל ליטמן מהרדיו ואחרים. שמונה עיתונאים נעצרו באותו שבוע, באותו יום רביעי שעבר, ואשמתם היחידה – שניסו לסקר את המבצע המחפיר הזה של אנשים שעושים כאילו הם במערב הפרוע ולפניהם יושבים כאילו אינדיאנים.

לבני-אדם מגיעה הגנה על חייהם, הגנה על כבודם כנגד אלה שמשימתם העיקרית היא רמיסת זכויות האדם הבסיסיות, ואף התעלמות מקיומו ובעלותו על אדמתו ומולדתו של העם הפלשתיני.

המשך הכיבוש מהווה, כמובן, ביצה שבתוכה צומח וגדל וניזון הימין הקיצוני המשתולל, הרואה את עצמו כשליח אלוהים עלי אדמות.

המשך קיומן של ההתנחלויות – ואני מקווה שלא יתארו אותי כגזען באומרי זאת, כפי שאמרו לחבר הכנסת דראושה – הוא המכשול העיקרי לנרמול היחסים בין שני העמים, הישראלי והפלשתיני. הוא המכשול העיקרי בתהליך השלום. לכן יש צורך ב"מבצע טאטוא", לטאטא את ההתנחלויות, ולא "מבצע מכפיל". צריך לסלק אותם משם ומכל השטחים שנכבשו ב-1967, ובכך לייבש את הביצות המעלות מחלות קוטלות וקטלניות המאיימות על חיי שני העמים.

מדברים על משאל עם, לצערי הרב, ולא מבינים; משאל עם – האם להחזיר שטח כבוש שאינו ישראלי, או לא. איזה היגיון יש בכך? והרי כולנו יודעים שבסופו של דבר, בין שיגידו כן לנסיגה ובין שיגידו לא לנסיגה, אסד וסוריה לא יעשו שלום ללא הגולן, כולו כמובן, וישראל תיסוג מהשטחים הפלשתיניים.

יש ממשלה ויש קואליציה. האם אין במשאל עם כלשהו בומרנג וגול עצמי והבעת אי-אמון בקואליציה הקיימת? בסופו של דבר, כולנו יודעים שתהי נסיגה ותהי מדינה פלשתינית עצמאית. גם משמאל וגם מימין יודעים זאת. אינני מבין מדוע מתמקחים על קילומטר כאן וקילומטר שם. ובכלל, מדוע מבזבזים זמן עד אפריל, או עד יולי? נכון שלתאריכים אין קדושה, אבל לחיי אדם ולדם שנשפך בשני העמים יש קדושה, ועליהם צריך לשמור.

לכן אני מברך על ההתקדמות במשא-ומתן בין אש"ף לבין ישראל, בין ערפאת לפרס. אך על אף האופטימיות היתירה שמגלים שני המנהיגים, ומגלים זאת כל פעם מחדש, המציאות עדיין לא השתנתה. הסבל, הדיכוי, נישול מקרקעות, התפרעויות המתנחלים, כל אלה מכרסמים בכוחם של

התומכים בהסכם ובתהליך השלום מקרב שני העמים. כמו הסיפור "זאב, זאב", שאיש לא מאמין. כי עדיין מתווכחים על רוחבו של כביש גישה ליריחו. אם כך הדבר, שואלים רבים, איך יתנהל המשא-ומתן על כלל השטחים הכבושים?

לפני ימים מספר ביקרתי, אדוני היושב-ראש, על-פי הזמנת יושב-ראש אש"ף והוועד הפועל של אש"ף, בתוניס. ניהלתי שיחות עם המנהיגות הפלשתינית, ומצאתי ללא צל של ספק קונסנזוס באש"ף, שאין דרך אחרת מלבד יישום הסכם העקרונות. כי אין חזרה לאחור, כי פגיעה בהסכם לא תחזיר את האזור לתקופה שלפני ההסכם, אלא למצב הרבה יותר גרוע, של פנאטיות ושפיכות דמים במשך שנים רבות. וזה כמובן מה שהפורעים והמתנחלים רוצים ומחפשים ב"מבצע מכפיל", ואת זה אנו חייבים למנוע מהם. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך מאוד. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – חבר הכנסת גונן שגב, ואחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני לשלוח תנחומים לכל עם ישראל ולמשפחות הר-שושנים, לוינסון, עברון וכהן, על נפילתם של חיילינו סגן יואב הר-שושנים, סמל-ראשון גל לוינסון, סמל ניר עברון וסמל טל כהן. אנחנו ממשיכים לשלם מחיר דמים עבור הביטחון – –

רון נחמן (הליכוד):

עבור השלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – עבור הזכות לקיים מדינה יהודית בארץ-ישראל. זהו שם הסיפור, זהו שם התהליך, ואנחנו חייבים לזכור, שבסופו של דבר המאבק אינו מאבק על טריטוריה כזאת או אחרת, המאבק הוא על עצם הקיום. כל הנופלים נפלו בשליחות האומה, כולם נפלו – מות קדושים – עברנו.

בלי לפגוע בכבודם של האחרים, ברצוני לייחד מלים מספר לסגן יואב הר-שושנים, השם ייקום דמו, כפי שהספיד ותיאר אותו רחמים יעקב בעיתון "מעריב" היום. הכותרת: "סגן יואב הר-שושנים ויתר על קורס טיס לטובת הצנחנים". "משפחתו של סגן יואב הר-שושנים היא מראשוני המתיישבים באלקנה. יואב סיים את בית-הספר היסודי והחטיבה באלקנה, ומשם הלך לפנימייה הצבאית לפיקוד אור-עציון. לפני גיוסו היה פעיל בתנועת בני-עקיבא. הוא ויתר על קורס טיס, כדי להגיע לפלוגת חבלה של חטיבת הצנחנים. סיים מסלול בהצטיינות, יצא לקצונה, וגם את קורס הקצינים סיים בהצטיינות. יואב הוא נכדו של הלשונאי הלל הר-שושנים. חבריו מילדות ומהצבא סיפרו שהיה 'דלוק' על הצבא וקצין

מעולה. לפני שבועיים סיים את תפקידו בלבנון, יצא לחופשה, אך לבקשתו חזר ללבנון כדי להיפרד מחייליו. הוא הבטיח לאמו, נורית, שלא יעסוק בפעילות מבצעית. אתמול קיפח את חייו. ניסן סלומיאנסקי, ראש מועצת אלקנה, אמר: 'כשנפלים, נופלים הטובים, את כל נפשו מסר לצבא'."

ביקשתי להקדיש מלים מספר לסגן יואב הר-שושנים ולבקש בשם חלק מהבית הזה סליחה ומחילה על דברים שנאמרו עליו ועל שכמותו: מתנחלים, מתנחלים; לבקש סליחה ומחילה על העובדה שיש שאומרים שהוא וחבריו הגדלים ביהודה ובשומרון הם נטל ומעמסה על עם ישראל; אחרים שאומרים שאין טעם להתחשב בהם, שהם לא מזיזים, כי הם רק 3% מהאוכלוסייה; ואחרים שענייהם טחו מראות כיצד ישראל ערבים זה לזה, כיצד תושבי אלקנה מגינים על קיומה של מדינת ישראל בצפון, כפי שאנשי הצפון ערבים לשלומם של תושבי אלקנה שבשומרון.

רק לפני דקות מספר עמד פה חבר כנסת, בן מיעוטים, קונן ודיבר על המכשול לשלום שמהוות כביכול 27 משפחות ברצועת-עזה וביקש לטרנספר אותן. מה הפריע לו? מה מפריעות לו 27 משפחות? רק משום שהן יהודיות? 27 משפחות בתוך אזור של 150,000 משפחות ערביות. והוא, שמטיף כביכול לדו-קיום, שמדבר בשם מיעוט ערבי שאנחנו רוצים לחיות אתו בדו-קיום, הוא דורש להוציא את 27 המשפחות האלה כי הן מכשול לשלום. 27 משפחות מול 150,000 משפחות שחיות באזור, הן מהוות עבורו את המכשול לשלום.

כן, אנחנו עדיין נמצאים במציאות, שיהודי באשר הוא יהודי ובגלל היותו יהודי מהווה בעיני אנשים מסוימים מכשול לשלום. רק משום שהם יהודים, 27 משפחות – הוא מסביר – בתוך עזה מהוות איום על השלום.

אנחנו מחויבים לחיות בשלום עם ערביי ישראל וערביי ארץ-ישראל, אבל צודקים אנשי "מכפיל", הריבונות בארץ הזאת היא בראש ובראשונה לעם היהודי, וזאת ארצו של העם היהודי. אנחנו כעם יהודי במדינה יהודית ותחת שלטון יהודי מחויבים לשמור על זכויות אדם באשר הוא אדם, אבל אנחנו גם מחויבים לשמור על זכותנו.

"מבצע מכפיל", שאני אישית נטלתי חלק באחת מפעולותיו, הוא לא מבצע מאורגן, הוא מבצע ספונטני של מחאה, של הפגנה פוליטית; הוא לא מעשה של השתלטות על אדמות, הוא מעשה שנועד להפגין, תוך שמירה קפדנית על כך שהוא לא ייעשה באדמות פרטיות של מאן דהוא, יהודי או ערבי. הוא מבצע שנועד להתבצע על אדמות המדינה, על מנת להוכיח ולהמחיש שליהודי יש זכות מלאה לגור בכל מקום בארץ-ישראל, שליהודי יש זכות קיום כאן בארץ הזאת.

אני רוצה לסיים ולומר לפעילים ב"מבצע מכפיל": עלו והצליחו, המשיכו כפי שהתוויתם את הדרך – פעולות מחאה לא אלימות, תוך שמירה על החוק. וזאת גם לא בוושה בדמוקרטיה לגלות פעילות סבילה שאינה במאה אחוזים תוך ציות לכל תגי החוק. מותר בדמוקרטיה לעמוד – – –

גדעון שגיא (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — מותר בדמוקרטיה להפגין על-ידי ישיבה ואמירה מפורשת: אנחנו יושבים, לא נפעיל כוח; אתם רוצים להוציא אותנו — פנו אותנו בכוח, תפעילו אתם כוח, אנחנו לא נגיב בכוח. מותר בדמוקרטיה לשבת ולומר למי שאומר לך: אתה תיעצר אם לא תקום ותלך — מותר לומר: עצור אותי. זאת פעולה דמוקרטית, היא מבורכת, היא מלמדת על נחישות, היא מלמדת על כך שהעניין באמת חשוב. והלוואי שיהיו רבים שיוכלו לומר את האמירה הזאת.

אבל אני אומר בהסתייגות: גם אם מותר לסרב ולהגיד "לא" לשוטר שאומר: תקום ותלך; גם אם מותר לשבת במקום שמוכרז כשטח צבאי ולומר לחיילים: אתם רוצים, קחו אותנו — בשום פנים ואופן אסור להרים יד, לפגוע, לבצע פעולה אלימה, לא רק כלפי שוטרים וקצינים וכוחות הביטחון, גם לא כלפי אדם שלישי שאינו קשור בעניין זה, לא יהודי ולא ערבי.

אם תמשיכו בדרך הזאת, שמלמדת על נחישות, שמוכנה ללכת להקרבה עצמית, אבל שומרת על הצו ההומני הזה של אי-פגיעה באחרים, בסופו של דבר תנצחו ותצליחו. כה לחי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לך. רשות הדיבור לחבר הכנסת גוֹן שגב; הוא איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה.

חברי הכנסת, אני רוצה להגיד לכם, שעם כל ניסיוני בניהול ישיבות, נתקלתי בתופעה שאינני יודע מה הנוהג לגביה. חבר הכנסת מיכאל איתן דיבר אל מתנחלים, הפנה את הראש ליציע ודיבר ישירות אל האנשים. לא ראיתי פה שום סתירה, אם כי נאמר שצריך לדבר אל חברי הכנסת. והמתנחלים הסכימו לדבריו, ונענעו בראש ספונטנית. כתוב שאסור לקבל תגובות מהיציע, אבל התגובות היו ספונטניות ושקטות. כנראה התקנון לא פירט פרטי פרטים, כך שראיתי בזה צעד לגיטימי.

חבר הכנסת בא-גד, לרשותך שבע דקות, שעם ישראל ישמע את דבריך.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מקדם בברכה את ראשי "מבצע מכפיל" שבאו ליציע, לעודד ולהתעודד — — —

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מבין שיש מי שהדבר לא מוצא חן בעיניהם. על אפכם ועל חמתכם נמשיך להכפיל את ההתיישבות בארץ-ישראל.

גדעון שגיא (העבודה):

כדרך שהכפלתם בשבועיים האחרונים.

יוסף בא-גד (מולדת):

כדרך שהכפלנו יחד בברית משותפת מאז תחילת הציונות. וחבל שאתם בגדתם ברעיון של עצמכם.

לצערי, אני נאלץ לפתוח את הדברים בהבעת תנחומים למשפחות הקדושים, חיילי צה"ל, השם ייקום דמם.

אני גם רוצה להביע פה תנחומים על אשה נפלאה ואמיצה שנשברה, ליוויתי אותה בכל מאבקה, הגברת שולה מלט, זיכרונה לברכה, אמו של אמיר מלט, זיכרונה לברכה, שנהרג בתאונה שטוית של "רולטת רשת", ומאז האם לא קיבלה ולא סלחה על היחס הסלחני של שלטונות צה"ל לעניין, ועל זה שכתבו לה במכתב שזה קרה בכלל בצאלים. היא לא הבליגה. וחבל חבל שלא שמרה אתי קשר השבוע, אולי קורבן ההתאבדות שלה, קורבן שווא, היה נמנע. יהא זיכרונה לברכה.

אני מנסה לתפוס ולהבין מה רוצים מאנשי "מבצע מכפיל". בצדק קרא לי חבר הכנסת גדעון שגיא: אם זה כך שלא מכפילים באמת, רק רוצים להביע מחאה, למה המשטרה עוצרת ומרביצה? ואילו ידעתם מה קורה. ליוויתי אותם. מונעים פגישה עם עורך-דין בניגוד לחוק; לא מרשים להתפלל תפילת מנחה ותפילות אחרות – גם אצל גויים לא היו נותנים לעשות עוול כזה – לא מספקים אוכל כשר; מי שמקפיד על שמיטה לחומרה, לא נותנים לו לאכול; מונעים כל קשר עם הסביבה.

מה הם עשו? יצאו להכפיל את ההתיישבות בצורה סמלית. אני עבריין, השתתפתי ב"מבצע מכפיל". הגעתי ליקיר, מקום שאני עובר לגור בו, לשבת שם כאות הזדהות עם תושבי יש"ע, אני מעתיק את דירתי ליקיר; בכניסה, 4 קילומטרים מיקיר, משמר כבד של צבא ומשטרה, עוצרים אותי. אומר לי המפקד: אין לך רשות להיכנס. אני אומר: סליחה, אני גר ביקיר. תראה תעודת זהות. עוד לא שיניתי את הכתובת בתעודת זהות. אתה לא תיכנס.

רון נחמן (הליכוד):

אז אתה לא גר שם, אם לא שיניתי את הכתובת. תבוא אלינו למשרד הפנים וישנו לך את זה בתעודה.

יוסף בא-גד (מולדת):

נשנה את זה. אל תדאג. אמרתי לו: אני חבר הכנסת. הוא אומר: יש לי הוראה לא להכניס חברי כנסת. אתם שומעים איזה פשע? ואז אמרתי: ככה? אתם רוצים להסתבך כבר בהתחלה? אני אחסום את הכניסה. אתם הולכים בכוח – נלך בכוח. אז הגיע מפקד בכיר יותר, הבין שהם מסתבכים סתם, והוא אמר: טוב, תיכנס. אמרתי: לא, אני דורש שעיתונאים ייכנסו; לא נתנו להם להיכנס. אמרו: טוב, הם ייכנסו במכונית שלך. ייכנסו במכונית שלי.

הגעתי להסדר עם שלטונות הצבא והמשטרה: אתם לא עוצרים אף אחד, ואני דואג שהאנשים יפנו, לא בשעה שתכריזו על שטח צבאי, בכוונה, אלא לאחר מכן, כשנגמור את מה שתכננו. לא הבאנו קרוונים, לא הבאנו אפילו אוהלים. אז מה לכם כי נזעקתם? מבצע נטיעות, מבצע מחאתי, גם זה כבר אסור? ובאמת באנו, התפללנו תפילת ערבית, נשאו דברים, ולאחר מכן אמרו פרקי תהילים לשלום הפצועים שנפצעו באותו יום בקריית-ארבע. ולאחר מכן פינינו את המקום, אף אחד לא נעצר.

למה הם מחפשים? מה היה אם מתנחלי בת-עין היו נמצאים באותו בניין שעלו אליו? מה קורה למישהו? מה היה עם אנשי קרני-שומרון? הם עלו על שטח יהודי שנקנה על-ידי החלוץ הנפלא משה זר. משה זר קנה אדמה ליד קרני-שומרון. עלו יהודים לשם. הצבא עצר אותם. ואתם שמעתם איזה טמטום?

שופטת אומרת: אם הם לא מוכנים להזדהות, הם יישבו עוד 48 שעות. אומרים לה: שבת. מי שרוצה להשתחרר, יבוא לבית-המשפט בשבת; אם לא – שישב. התקשרתי לשר המשטרה ואמרתי: באיזו מדינה אנחנו חיים? אילו זה היה קורה במקום אחר, שהיו מאלצים יהודים לבוא לבית-משפט בשבת? ובכלל, ממתי יש היתר לבית-משפט לעבוד בשבת? אמרתי לו: אם זה לא יבוצע מייד, אני הולך עוד הלילה לבג"ץ. ובאמת, למחרת בבוקר, בפתאומיות – לא ידעתי ששמו של חבר הכנסת בא-גד הוא פתאומיות – בפתאומיות שינו את הדברים.

אני שואל את שר הביטחון ואת סגנו הנפלא, שאני יודע שכואב לו: מה לכם כי נזעקתם? מה עשו היהודים בקרני-שומרון, בקריית-ארבע, בת-עין, במעלה-אדומים – בלי קרוונים, בלי אוהלים, בלי כוח? עלו להפגין, לעורר את דעת הקהל ואת הממשלה במבצע ליישוב ארץ-ישראל, מבצע "אנו באנו ארצה לבנות ולהיבנות בה", זו היתה הססמה שלנו. היה בדיוק שבוע ט"ו בשבט – "וכי תבואו אל הארץ ונטעתם". מצווה לטעת, מצווה לשבת. מה פשעו? לשם מה להתנגד? לשם מה לעצור? לשם מה להרביץ מכות בצורה כזאת? אולי הממשלה תתעשת ותבין? איזה פושעים יש כאן? אנשים תמימים, שכואב להם. ורואים שהם לא באים להקים בניינים, הם לא מביאים קבלנים. השנאה התהומית משועת. אתה כבר לא תופס מה הם רוצים.

ולכן, אני רוצה לומר לממשלה: אנחנו נמשיך ונכפיל ונתנחל. אם הממשלה רוצה להכין מחנות מעצר, כפי שהודיעו – שיכינו. נספק להם, נמלא את כל בתי-המעצר. אם גם זה אסור, מה נשאר לנו? אולי תיכף יטילו גם איסור על נשימה – אסור לנשום?

יש לי מכתב מזעזע כאן: התנהגות יס"מ – יחידת סיור מיוחדת – בעת פינוי מפגינים. הלילה, במשטרת פתח-תקווה, שבוע שלם עצרו אנשים. מונעים מעורך-דין לגשת אליהם. פניתי, אמרו לי: זה

בתהליך חקירה, לא נותנים לחבר כנסת. אתמול הביאו אשה עם שני תינוקות מקריית-ארבע לחקירה בפתח-תקווה. אשה עם תינוקות – מה עוד אתם רוצים? אתמול פניתי, סירבו לדבר, סירבו להרשות. הבוקר איימתי, ובאמת, ברוך השם, סוף-סוף התעוררו. בצהריים הם שוחררו.

למה צריך להגיע לאיומים? איפה החוק, איפה הצדק במדינת ישראל? כל חוקר עושה מה שהוא רוצה? הדברים מזעזעים. אחר כך אתם מתפללים שמגיבים במכות, שמגיבים בקריאה "בוגדים", בצעקות "נאצים", בצעקות אחרות, שאני לא מצדיק אותן? למה אתם מביאים אותנו למצב שאנחנו עבריינים? לפחות תגידו תודה רבה שאנחנו עושים את מלאכתכם.

לכן, אני רוצה לסיים ולומר: שלוש תמונות מזעזעות ליוו אותנו בשבועיים האחרונים. ראינו עצורי בת-עין הולכים יד ביד, עצורים שנאשמו באשמת "מבצע מכפיל", יד ביד שני עצורים. ראינו – תסלחו לי על ההשוואה – שני הנערים הרוצחים מהרצליה, שהלכו קשורים יד ביד. וראיתי עוד שניים שהלכו יד ביד, לבושתנו ולחרפתנו: פרס וערפאת הלכו יד ביד, עם חיוך שטני.

גדעון שגיא (העבודה):

בעיקר חיוכו של פרס.

יוסף בא-גד (מולדת):

ואני אומר לכם: לא יקום ולא יהיה, "כי לא יטש השם עמו ונחלתו לא יעזב". עם ישראל חי, יתנחל, עד שאנחנו נביא את השלום האמיתי בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו אמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסף בא-גד. רשות הדיבור לחבר הכנסת גדעון שגיא, ואחריו – לחבר הכנסת חנן פורת. אם חבר הכנסת פורת לא יהיה – יהיה חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה; ואם חבר הכנסת דראושה לא יהיה – יהיה חבר הכנסת רן כהן.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, יחד עם חברי, שדיברו קודם לכן, אני מבקש גם כן להביע תנחומים למשפחות חיילי צה"ל שנפלו אתמול במילוי תפקידם בלבנון.

בשבועיים האחרונים, חברי הכנסת, החליט מי שהחליט ללמד את עם ישראל לקח ולעשות חשבון עם תומכי מדיניות השלום באמצעות "מבצע מכפיל". לוח הכפל גויס לגיבוש הנוסחה: מי שלא רוצה התנחלויות, יקבל כפליים. אך הלקח נתגלה כחשבון מוטעה מראשיתו ועד סופו. ניתן היה להתייחס להפגנות הסרק בביטול, או אפילו באורח גרוטסקי, כדרך שעשו זאת כל ממציאי כינויי הגנאי

שהודבקו למבצע הנפל. אולם, לדאבוננו, את מחיר הטעויות משלם עם ישראל, משלם צה"ל, משלמים תושבי ההתנחלויות עצמם, הנדחקים לשולי הקונסנסוס הלאומי, וזה לא מצחיק.

אם נתייחס למבצע ככתבו וכלשונו, הרי מטרתו היתה להכפיל את מספר היישובים. אם אינני טועה, לא גדל מספר היישובים ביהודה ובשומרון יותר ממספרם לפני שבועיים. אך זה, כמובן, איננו החישוב המוטעה היחיד. גם אם מטרת המבצע היתה לצאת נגד הסכם אוסלו ולסכל את מדיניות השלום, אינני בטוח שהמארגנים יצאו ברווח גדול. אם נבלמה במשהו תנופת המאבק הפנימי בעקבות "מבצע מכפיל", זה קרה דווקא לחוגי הימין, שוללי מדיניות הממשלה.

החשבון שלי מלמד, שפלוגת חיילים אשר במקום לאבטח את צירי הנסיעה של התלמידים ביהודה ובשומרון עוסקת בפינוי הוריהם ממאחזי סרק, זה הפסד הן לביטחון והן לצה"ל.

רון נחמן (הליכוד):

למה אתה לא עושה את זה בגליל?

גדעון שגיא (העבודה):

אין צורך לעשות את זה בגליל.

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת שגיא, אני מתקומם על ההשוואה הזאת. מתי בפעם האחרונה היית בשטחי יהודה ושומרון ונסעת באוטובוס של תלמידים והתלווית להורים שלהם? אני ממליץ לך: לפני שנותנים סקירה כזאת לעם ישראל, תיסע יום אחד לשם ואחר כך תיתן את הסקירה. אין לזה קשר ל"מבצע מכפיל", או "מבצע משולש", או משהו אחר. זה לא רלבנטי.

גדעון שגיא (העבודה):

אבל אתה ריתקת כוחות, ואתה מדבר על עניין אחד – – –

רון נחמן (הליכוד):

מה קרה בלבנון אתמול? עשית חשבון כמה כסף עולה הכיבוש הישראלי בלבנון?

גדעון שגיא (העבודה):

אנחנו צריכים את הדבר הזה למען הביטחון, ועל זה אני לא מלין, ואני לא מלין על כל אבטחה של כל אוטובוס וכל יישוב. אני מלין על אבטחה ועל הסטת כוחות צה"ל למאחזי סרק ולהפגנות סרק – –

רון נחמן (הליכוד):

זו סטיגמה על המצח של התושבים.

גדעון שגיא (העבודה):

– – ולפרובוקציות. על זה אני מלין.

רון נחמן (הליכוד):

על הממשלה שמייבשת אותם אתה לא אומר מלה. למה אתה לא אומר מלה?

גדעון שגיא (העבודה):

אני אומר מלה של כבוד על הממשלה שמגינה – –

רון נחמן (הליכוד):

שמייבשת אותם.

גדעון שגיא (העבודה):

– – ושומרת ומבטיחה את ביטחון המתיישבים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שגיא, הורדתי לך את הזמן של קריאת הביניים הארוכה, אתה יכול להמשיך.

גדעון שגיא (העבודה):

תודה.

על-פי מיטב שיפוטי, חברי הכנסת, אם אתה נאבק נגד המגן עליך, אתה פוגע במוטיבציה שלו למלא את תפקידו, וגם זו פגיעה לא מבוטלת בביטחון. חיילי צה"ל ביהודה ובשומרון נמצאים תחת לחץ כבד כתוצאה מהמאבק המתמשך והחיכוך הקשה עם האוכלוסייה הפלשתינית האזרחית. והנה מוצאים עצמם החיילים האלה מתמודדים גם נגד אחיהם. בד בבד עם הרדיפה אחרי מידי האבנים הפלשתינים הם נאבקים מול פרובוקציה מצד יהודים. בצד המרדף אחרי מחבלים ומבוקשים עליהם לרדוף אחר אותם יהודים שנוטלים את החוק לידיהם.

אני משער שכוונת המבצע לא היתה להפריע לפעולות צה"ל או לפגוע בפעולות שלשמן נמצאים כוחות הביטחון ביהודה ובשומרון. אך גם אם שימשו כוחות הביטחון רק כלי משחק בידי המארגנים, לשם גירוי התקשורת וההתעניינות הציבורית, המחיר ששילמו וישלמו כל המשתתפים בפעולות הראווה איננו משחק ילדים. מטבע הדברים אחראים מארגני המבצע לירידה ברמת הביטחון השוטף של תושבי י"ש. מפקדי צה"ל הזהירו מראש את מתכנני המבצע וביקשו מהם לערוך את ההפגנות באורח חוקי. נאמר להם שכל התנחלות חדשה במעלה-עמוס או בבת-עין משמעה הסטת פלוגות לוחמות מחברון ומרמאללה ופחות אבטחה לצירים המובילים לקריית-ארבע ולבית-אל. והם בשלהם. צה"ל נאלץ להוסיף ימי מילואים. אותם חיילי מילואים, יוצאי יחידות קרביות, שוב נקראו לדגל. עזבו את משפחותיהם, עזבו את עבודתם, ובאו לשמור עליכם וליטול חלק במשחק החתול והעכבר שכפיתם עליהם.

אין כל ספק שפעילות זו באה על חשבון אימונים, השתלמויות ויוזמות אחרות שצה"ל תכנן, עקב הפעילות החלופית שסיפקו לו משתתפי המבצע.

לבתי-המעצר נוספו השבוע "מכפילים" למיניהם. האיגרות שהפיצו מארגני המבצע עודדו את המשתתפים להיעצר, פקדו עליהם שלא לשתף פעולה, הורו להם לסכל חקירות. גם שוטרי ישראל הוטרדו ועבדו שעות נוספות.

כל הכבוד לנוטרי ארץ-ישראל, שלבד מזכויותיהם אין הם מכירים בזכויות הזולת, ועל אחת כמה וכמה אין הם מכירים בחובותיהם.

המאזן המבצעי הזה מעורר שאלה נוספת כלפי המארגנים. מתי הילדים שלכם מספיקים ללכת ללימודים, לישון או ליהנות מפעילות בדומה ליתר הילדים בני גילם? הבאתם את ילדיכם למבצע והעמדתם אותם מול חיילי צה"ל, ואת החיילים מול הדילמה של פגיעה בילד מול הציות לפקודה.

אינני בטוח, חברי הכנסת, שהמצפון הקולקטיבי של מדינת ישראל נטה עקב כך דווקא לעבר ילדיכם. הילדים הללו אינם קורבנות של המדינה, הילדים הללו הם קורבנות של אותם הורים המשתמשים בתומתם למען קידום מטרות פוליטיות בדרך ללא מוצא.

אך הציניות של המארגנים הגיעה לשיאה בהסעות ובשיתוף משפחות נפגעי הטרור במבצע ובקריאת מאחזים על שם החללים בניהן. מי שמכם להשתמש בכאבן לקידום עניינכם ולהצלתו של המבצע הכושל?

חברי הכנסת, היישובים הקיימים היום ביהודה ובשומרון הם עובדה מוגמרת. חלקם קמו בעידוד ממשלות ישראל מכל הזרמים, והם יכלו לשמש לנו מוקדי ביטחון באזורים שבהם הם ממוקמים. אם דעת הקהל נטתה לזכות יישובים אלה, פגע המבצע בנטייה זו. אם היו מי שבירכו על הימצאותם של היישובים, גרמתם להם לפקפק בתועלתם.

מעל בימה זו אני אומר למארגני המבצע: במבצעים שלכם, בפעולות הלא-חוקיות, אתם מעמידים את חיוניות היישובים ביהודה ובשומרון בסימן שאלה, פוגעים במעמדם ובלגיטימציה שניתנה להם זה כבר.

בעוד מדינת ישראל מנהלת משא-ומתן קשה ומייגע מול הפלשתינים ומנסה להשיג כמה שיותר ביטחון, מי שעלול להחליש את עמדתה ולגרור אותה ליתר ויתורים, מעבר לכוונותיה המוצהרות והמקוריות, זה רק אתם, פורעי החוק מקרב המתנחלים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת גדעון שגיא. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת; איננו. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו. אחרון המשתתפים בדיון זה – חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

אני הודעתי כבר במקרה הקודם, של חבר הכנסת גונן שגב, שמי שנקרא בשמו והוא איננו, מפסיד את רשות הדיבור.

בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, היום אני רוצה להביע בגלוי, אתמול עשיתי זאת ברמז, משום שכבר ידעתי על האסון הכבד, אבל מאחר שלא הודיעו למשפחות, יכולתי רק לרמוז על האסון הגדול שקרה אתמול; אני רוצה להביע את צערי, אני בטוח – את צער כל חברי הבית, על האסון הכבד ועל הקורבנות שהובאו היום לקבורה. הלוואי שלא נדע ימים כבדים, נוראים וקשים כמו אתמול וכמו היום. יהי זכרם ברוך ונצור עמנו לעדי עד.

אדוני היושב-ראש, שמענו היום את הודעת ראשי האופוזיציה, שהתכנסו כפי הנראה בכנסת ומבקשים בעקבות האסון הזה להפסיק את המשא-ומתן לשלום. אני רוצה לומר לחברים שנמצאים כאן, שלפעמים באמת אני חושב, האם נעקרה הבינה כליל? האם באמת לא ברור שלא יהיה שלום

בלא משא-ומתן? יכול להיות משא-ומתן ללא שלום, אבל איך יהיה שלום ללא משא-ומתן? הלוא מי שרוצה לעקור את המשא-ומתן אומר בעצם שלעד יהיה הרג, רצח וטרור.

אני באמת שואל לתבונתם של ראשי האופוזיציה, אם יש כזאת, מה משמעות הקריאה שהנה יש לנו אויבים, והאויבים המנוולים הללו מרצחים בנו, ולכן צריך להפסיק את המשא-ומתן? הלוא באמת גם שוטים גמורים לא יכולים לומר משפט כזה. אפשר לומר: בואו נעשה משא-ומתן עם אחרים. אפשר לומר: בואו נמצא קליינטים אחרים לדבר אתם. אפשר לומר: בואו נעשה את המשא-ומתן הזה במקום אחר, על משהו אחר. אבל להפסיק משא-ומתן לשלום כאשר יש לך אויב? וכי איך הופכים אויב לשכן, אם לא בדרך המשא-ומתן?

או אולי אחדים, אני לא חושד, חלילה, בראשי האופוזיציה כולם, אבל אולי אחדים מביניהם חושבים שבכלל צריך להמשיך את המצב של העוינות, שאסור להפסיק אותו. אז באמת השיטה של הפסקת המשא-ומתן היא ברורה.

אבל מי יחגוג היום אם תהיה הפסקת המשא-ומתן? הצוררים של עם ישראל באירן, שמשלחים בנו את ה"חיזבאללה" המרצחים בצפון, הם יהיו החוגגים הראשונים. ואם אסד וחבריו מתכוונים לא לשלום אלא באמת למלחמה, על-פי שיטתכם, הלוא הם צריכים לעלוז על הצלחת הפיגועים האלה.

אבל כנראה נעקרה תבונה מישראל. ומה העדות שנעקרה תבונה מישראל? מבצע מכפיל, מכפיש, מחריד, אני לא יודע איך לקרוא לו. "מבצע אוונטה", קראו לו בעיתונות.

רון נחמן (הליכוד):

אם זה מרגיז אותך, זה בסדר.

רן כהן (מרצ):

זה לא מרגיז אותי, תאמין לי שלא. אם יש קטע שמרגיז אותי, רק הקטע הזה מרגיז אותי – – –

רון נחמן (הליכוד):

אבל אתה מתרגז?

רן כהן (מרצ):

רון נחמן (הליכוד):

אז זו המטרה, שתתרגז.

רן כהן (מרצ):

אתה יודע מה? אם זאת הבעיה שלכם, תאמין לי, לא אכפת לי – – –

רון נחמן (הליכוד):

את ההכפלה נעשה לא בטלוויזיה, את ההכפלה נעשה בשטח, בפועל.

רן כהן (מרצ):

אני מוכן להתרגז בכל דרך אחרת שתמצא, ובלבד שתעזבו את חיילי צה"ל, שתעזבו את החיילים המותשים – – –

רון נחמן (הליכוד):

אל תשלחו אותם, אל תשלחו את החיילים.

דוד מנע (הליכוד):

אין לנו שום בעיה עם חיילי צה"ל.

רון נחמן (הליכוד):

יש לנו בעיה אתך, לא עם החיילים.

רן כהן (מרצ):

אתם לא מתכוונים להרגיז אותי, אתם מתכוונים להשאיר דמה של התנחלויות. אתם מתכוונים לעצבן את הערבים, ליצור מצב של פרובוקציות, ליצור מצב של עימותים, ליצור מצב שבו יהיו תגבורות לטרור. זה מה שאתם רוצים. כי לו הייתם מסתפקים בכך שרן כהן יתרגז, אני מבטיח לך, אני מוכן לעמוד אתך ולצאת מהכלים, ובלבד שתעזבו את חיילי צה"ל בלילות ובימים, ותאפשרו להם לרדוף אחרי הטרוריסטים, ולסגור על צעדיהם, ותאפשרו לחיילים לנוח כשהם צריכים לעשות זאת. תעזבו אותם. אם אתם רוצים להסתפק בזה שאני אתרגז, אני מוכן לספק לכם את הסחורה.

רון נחמן (הליכוד):

ברשותך, חבר הכנסת רן כהן, אפשר לשאול אותך שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אי-אפשר.

חבר הכנסת רן כהן, אני מוסיף לך דקה, אני מנכה לך את הזמן של קריאות הביניים. חבר הכנסת רון נחמן, אתה כבר השמעת קריאות ביניים וכבר אמרת את דעתך בקריאות הביניים.

רון נחמן (הליכוד):

אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, מספיק.

רן כהן (מרצ):

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת רון נחמן, אם היתה תבונה של הקמת התנחלויות למען עם ישראל, מה שדרוש היום יותר מהכול זה להוסיף לעם ישראל יותר ביטחון. אבל, את הניסיון הזה כבר עשיתם. אתה זוכר שבני קצובר, שהיה סמל אצלי בגדוד, הלך להקים בסבסטיה את אלון-מורה? לימים קמה אלון-מורה, ומה הוא אמר שם?

רון נחמן (הליכוד):

ודאי שאני זוכר.

רן כהן (מרצ):

מה אתם טענתם? – אנחנו נקים התנחלויות בלב היישוב הערבי, וככל שיקומו יותר התנחלויות יהיה יותר ביטחון, תהיה יותר השלמה של הערבים עם קיומנו, ופחות פגיעות ביהודים.

דוד מנע (הליכוד):

נכון.

רון נחמן (הליכוד):

נכון.

רן כהן (מרצ):

כך אתם אמרתם אז.

ככל שקמו יותר התנחלויות, נהרגו ונרצחו יותר יהודים וערבים, ויותר שנאה ואלימות קמו ביניהם לבינינו.

דוד מנע (הליכוד):

בלבנון אין התנחלויות, והם יורים בנו.

רון נחמן (הליכוד):

דוד מנע (הליכוד):

רן כהן (מרצ):

אני יודע שאתם תצאו מהכלים, כי אתם עשיתם את העניין הזה על חשבון כספו של עם ישראל, על חשבון כוחו של עם ישראל. לקחו את הכסף מהעם הזה והעבירו אותו לשם, לקחו את החיילים כדי שישמרו.

רון נחמן (הליכוד):

אבל זאת עובדה.

רן כהן (מרצ):

זאת עובדה שאתם הבאתם אותנו למצב, שבו החדירו יותר יחידות ועוד יותר צבא ועוד יותר כוחות –

רון נחמן (הליכוד):

ועוד יותר עובדות.

רן כהן (מרצ):

– – – וככל שהחדירו יותר כוחות, היו יותר התנחלויות, וככל – – –

דוד מנע (הליכוד):

ומדינה פלשתינית עוד יותר מרוחקת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, לא ייתכן שאתם תפסיקו אותו בכל משפט.

רן כהן (מרצ):

וככל שהוסיפו התנחלויות וכוחות, היו פחות ביטחון ויותר יהודים הרוגים ויותר טרור ועוד יותר נרצחים. לכן, אתם לימדתם את כל עם ישראל שיעור, מה נקרא להקים התנחלויות בהפקרות. ועכשיו כבר לא צריך לשכנע אף אחד. היום כל העם צוחק מכם. למה? כי הוא יודע שהמבצע הזה הוא מבצע מגוחך, מבצע טיפשי. אלא מה, הוא רק מבצע מטריד, זו כל הבעיה שלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, אני רוצה להגיד לך שאני מוסיף לך דקה וחצי.

דוד מנע (הליכוד):

אתה יכול להוסיף לו שתי דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

כשמבקשים לשאול שאלה ברשות, אפשר לתת רשות אם נשאר לדובר זמן.

רון נחמן (הליכוד):

אנחנו גזלנו ממנו שתי דקות בסך הכול.

רן כהן (מרצ):

אתם בשיא החברותא, תמשיכו כך, לי אין בעיה עם זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר, אני מודה לכם על ההגינות. אני מוסיף לך שתי דקות, אבל אני מבקש מכם להתאפק.

אני רוצה להגיד לכם משהו. אני הרי לא יכול לקחת חלק בדיון, אבל אם חברנו חבר הכנסת רן כהן יסכים, אוסיף רק משהו. אתה דיברת על בני קצובר. הוא היה מנהיג, אבל היו חיילים קטנים, ואני אחד החיילים הקטנים שהתנחלו בסבסטיה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול אותך שאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תן לי לסיים.

ואני שומע את חבר הכנסת רן כהן, שבלגיטימיות מותח ביקורת, ואני אומר בגאווה: אני הייתי. אבל זו אמונתי, וזו השקפתו. לכן, בואו ניתן לו להביא את דבריו בניחותא. אי-אפשר להפסיק אותו בכל משפט.

רן כהן (מרצ):

אבל אם זה על חשבון הזמן שלך, אני רוצה לספר לך גם סיפור, שגם אני הייתי שם. אני הייתי המג"ד של בני קצובר, ובאתי לשם להפגין ואמרתי: ככל שיקומו יותר התנחלויות בלב היישוב הערבי, יהיו יותר אסונות לעם ישראל. ומי צדק בינינו, בין בני קצובר לבני, היום יודע כל עם ישראל, להוציא 2% שממשיכים בפנאטיות את משחקי החתול-עכבר.

ועכשיו אני רוצה לסיים בשתי הדקות שלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו נחזור לענייננו. עשינו הסכם: לא לקרוא קריאות ביניים, כי על כל משפט קראתם קריאת ביניים.

יוסף בא-גד (מולדת):

שידבר בהיגיון.

דוד מנע (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא מדבר לפי ההיגיון שלו, ואתה דיברת לפי ההיגיון שלך. זה לגיטימי.

בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרצ):

תאמין לי, חבר הכנסת בא-גד, כשאתה אומר שאני מדבר לא בהיגיון, זו המחמאה הכי גדולה שאני יכול לקבל.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני שמח לשמח.

היו"ר ד' שילנסקי:

כל אחד על-פי ההיגיון שלו. בבקשה.

רן כהן (מרצ):

ניסיתי למצוא כמה וכמה כינויים מקבילים למבצע הזה, ואני רוצה לומר: קודם כול, זה מבצע – לא מכפיל, אלא מכביד על צה"ל ועל חייליו; מחריד בכוונתו הזדונית לשבש את המשא-ומתן לשלום; מכפיש את בעלי הכוונות הטובות שבין המתנחלים המוכנים לשלום בתמורה להתנחלויות; מטפיש את משתתפיו ומגחך אותם; מרגיז כל אם וכל אב לחייל שנשלח להגן על הביטחון ועל המדינה ומוצא את עצמו ספק במשחקי חתול ועכבר עם מתנחלים לשעה; מטריד את המשטרה ואת כוחות הביטחון; ממריד את הערבים השכנים כדי שיתעודדו שונאי ישראל שביניהם להפיל בתוכנו עוד ועוד חללים; מחפיר בהכפילו את הנטל על מפקדי צה"ל וחייליו; מתיש חיילים עייפים, שתש כוחם במשחקים המבישים הללו; מרחיק את המתנחלים מרובו הגדול של עם ישראל הרואה אותם בטיפשותם; מחליש את כוחנו להילחם בטרור ומעודד את הטרוריסטים לפגוע ולרצוח. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, תשובת שר הביטחון וההצבעה באותו נושא יהיו מחר.

אני רוצה להצטרף לדברים שאמרו חברי הכנסת בהביעם תנחומים על נפול ארבעה בנים יקרים שלנו, ואני בטוח שבשם הכנסת כולה אני יכול להעביר תנחומים למשפחות שבניהן נפלו למען העם והמולדת. מי ייתן והעם בציון לא ידע עוד אבל, יגון וצער. אנחנו שולחים גם ברכת הבראה לפצועים.

אני בטוח שאנחנו רשאים לשלוח, ואנו שולחים בשם הכנסת כולה תנחומים למשפחה של אמיר מלט שנפל חלל ושל אמו שולה מלט שקיפחה את חייה בצורה טרגית. המשפחה זקוקה להרבה כוח נפשי על מנת לעמוד באסונות הכבדים האלה, שבאו עליה זה אחר זה. מי ייתן והיושב במרומים ייתן להם את הכוחות.

שאלות ותשובות

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגשים עכשיו לשאלות ותשובות. אני מזמין את שר המשפטים להשיב על שאלות של חברי הכנסת.

הליכי הוצאה לפועל נגד חיילים הערבים להלוואות

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר המשפטים ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

המשרתים בצה"ל בשירות צבאי סדיר, אשר חתומים כערבים להלוואות, נתבעים לשלמן מאחר שנוטלי ההלוואה לא עמדו בהחזרים.

אף שקיים חוק המגן על חיילים בעת שירות סדיר, כי אין לנקוט נגדם הליכי משפט והוצאה לפועל, חויבו אותם חיילים בתשלום פי עשרה משכרם הצבאי.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא אוכפים בתי-המשפט את החוק שלפיו אין לחייב חייל בסכום העולה על ממוצע שכרו?

2. כיצד ניתן לטפל במקרים אלו?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת חיים דיין, לשאלותיך, הראשונה והשנייה:

2-1. אין הוראת חוק האוסרת תביעות נגד חיילים בשירות סדיר. האיסור הרלבנטי נמצא בסעיף 71(ב) לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967, וזו לשונו: "צו מאסר לא יבוצע, גם אם ניתן, כל עוד החייב משרת שירות סדיר או בשירות מילואים פעיל לפי חוק שירות ביטחון [נוסח משולב]".

סעיף 71(ג) לחוק קובע, בין השאר: "באשר לחיילים אין מניעה להוציא נגדם פקודות מאסר, אולם הפקודה לא תבוצע כל עוד הם משרתים שירות סדיר או שירות מילואים פעיל לפי חוק שירות ביטחון".

לכן, אין כל פסול בהליכים או בתביעות נגד חיילים בשירות סדיר, כמובן, בתנאי שבשעת השירות הסדיר שלהם לא יבוצעו נגדם צווי מאסר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים דיין.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, שאלתי נובעת ממכתב שקיבלתי מחייל שחתם לאביו כערב, ולאחר כשנה הוא הגיע לרשם ההוצאה לפועל, וזה גזר עליו לשלם 750 שקל. הוא הרים את ידיו חסר אונים, כי הוא איננו מסוגל לשלם, שהרי משכורתו היא בסך הכול 120 שקל.

מה היה עושה שר המשפטים במצב הזה, כשעומד בפניו חייל שאין לו מאין להוציא את הכסף, והוא היה רק ערב, ואילו השלכות יהיו לזה בעתיד? תודה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ביקשתי להבהיר, שעניין אחד הוא לקחת הלוואה, להיות חייב – – –

חיים דיין (צומת):

שהחייל ייקח הלוואה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני חוזר ואומר: עניין אחד הוא אם חייל לווה כספים או ערב ומקבל על עצמו התחייבות במצב שבו הוא נמצא, ואם על-פי חוק הוא חייב, וניתן פסק-דין נגדו, הרי הוא חייב בבוא היום לפרוע את החוב. עניין אחר הוא אכיפת החיוב על-ידי מאסר.

לכן, אם אתה מבקש לומר שחיילים אסור שילוו כספים ואסור שיהיו ערבים, תציע תיקון לחוק ותאסור עליהם לקבל הלוואות ולהיות ערבים. ממילא הם לא יסתבכו בעניין זה. אנחנו הולכים לקראתם בכך שאנחנו יודעים, שבין שהם בשירות סדיר ובין שהם בשירות מילואים, אנחנו מגינים עליהם מפני אכיפת פסקי-הדין עליהם. אבל אל תבקש לפטור אותם כללית מהחבות.

לכן הבהרתי לך שמבחינתו אין לו מה לחשוש, לא יבוצע נגדו מאסר ולא יכפו עליו את התשלום כל עוד הוא משרת בשירות צבאי. מאידך גיסא, אני חושב שאתה לא יכול להרחיק לכת ולומר, שחיילים יכולים ללוות כאוות נפשם, לחתום כערבים, והם פטורים מלפרוע.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש רק שאלה נוספת אחת, בהתאם לתקנון.

שר המשפטים ישיב על שאילתא מס' 2548 של חבר הכנסת חיים דיין. אני אודה לך, שר המשפטים, יש היום עוד שאילתות, וחברי הכנסת אינם באולם – את יתר השאילתות שהיו קבועות להיום תואיל בטובך להעביר לפרוטוקול. תודה.

מכירת פריטים במחסני מעוקלים

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר המשפטים ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

לאחרונה שומע אני כי לשכת ההוצאה לפועל מבצעת מכירת מחסני מעוקלים על-ידי מכרז למחיר גלובלי לכל אלפי הפריטים המאוחסנים.

באחד המקרים נמכר מחסן שתכולתו מוערכת בכ-4 מיליוני ש"ח במחיר של 184,000 ש"ח.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע הדבר למשרד המשפטים?

2. כיצד נקבע ערך הפריט המעוקל כדי לזכות בסכום זה את החייב?

שר המשפטים ד' ליבאי:

1. ידוע למשרד המשפטים שבמקרה אחד בלבד נערכה מכירה בשיטת המכרז של כל הפריטים המצויים במחסן המעוקלים.

2. הפריטים שהיו במחסן ונמכרו במכירה זו צברו דמי אחסון בסכומים גבוהים מאוד. פדיון המכירה הועבר כתשלום חלקי עבור דמי האחסון. רק במקרים חריגים, ועם פריטים מיוחדים, יזוכו הזוכים בחלק מהפדיון תמורת מכירת הפריט.

שומת המעוקלים שנמכרו במכירה נושא השאילתא היתה 420,000 ש"ח, ולא 4 מיליוני ש"ח, כפי שצינת בשאילתא שלך.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים דיין.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בשאילתא הזו אנחנו שוב נוכחים לדעת, שבעצם מערכת לשכת ההוצאה לפועל קורסת. אם הגיעו למצב שלא הוציאו מכרזים, ומיטלטלין הוחזקו חודשים ללא הוצאת מכרז, זה אומר שהנטל הכבד נפל על החייב. כי מבחינתו של החייב, ברגע שעיקלו את רכושו, בתוך שלושה חודשים היו צריכים להוציא אותו למכרז. אם מדובר ברכוש כגון טלוויזיה ששווה 1,000 שקל, והחזיקו אותה שנה וחצי וערכה גם ירד, יוצא מכך שהחייב נעשה חייב גם למחסן, מלבד החוב המצטבר שלו.

מדוע אין שר המשפטים ממנה ועדת חקירה שתבדוק מה קורה למעוקלים שמעקלים לחייבים, כדי להביא את הממצאים האלה לכנסת?

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי חבר הכנסת חיים דיין, קצרה ידו של שר המשפטים לשנות ולתקן את העבר. מה שהיה, היה. אני מבקש לתקן לקראת העתיד. לכן, בהצעת החוק שעברה בממשלה, ובגלל עניינים טכניים שבהדפסה עוד לא מונחת עכשיו כאן לפניך, ואמורה להיות כל יום וכל שעה לפניך, אנחנו מציעים לכנסת לקבוע – משנלקחו מעוקלים, יימכרו כעבור שבועיים. אם המאחסן או בעל המחסן שבו

נמצאים המעוקלים אינו מסוגל למכור אותם, למשל משום שאין להם קונה, איש לא יחויב בדמי אחסנה, ובעל המחסן יישא בהוצאה. אם לא כן, אל יציע את עצמו במכרז לאחסון מעוקלים.

לכן, אני מקווה שאם אתה תסייע לי להעביר את התיקון לחוק ההוצאה לפועל, להבא הדברים יהיו שונים לחלוטין.

לכן, אני חוזר לפתיחה שבה אמרתי, שלגבי מה שהיה בעבר, לפני חודשים ושנים, כרגע אינני יכול אלא לכל היותר להיות שותף לביקורת שלך.

חיים דיין (צומת):

אני אתמוך בחוק, בתנאי שלא יהיה מעצר כהליך לגיטימי לגביית חוב.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אבל אתה תראה את הצעת החוק, ותראה שהמצב עומד להיות שונה. אם כי, לצערי, אינני יכול להגיע לכך כבר בשלב הנוכחי ובהצעה הנוכחית שלא יהיה כלל איום באכיפה של מאסר כאשר מבזים צווים של בית-משפט, או כאשר אדם יש ביכולתו לפרוע חוב ולמרות זאת הוא משתמט מכך בזדון.

מעצר שווא בעקבות צו ההוצאה לפועל

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שר המשפטים ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

פורסם כי מר פליקס אלביליה, פקיד מכס בנמל בן-גוריון, נעצר בעקבות צו של ההוצאה לפועל, בגין חוב דמינוי של 9 מיליארדים, 999 מיליון ו-999,000 ש"ח. לאחר ששוחרר בערבות התברר שמדובר בתיק של אדם אחר וגם שסכום החוב היה שגוי.

ברצוני לשאול:

1. האם נחקר המקרה, ומה העלתה החקירה?

2. האם הוחזר כסף השחרור בערבות, והאם תשקול פיצויים למר אלביליה על הנזק ועוגמת הנפש שנגרמו לו?

3. מה ייעשה למניעת מקרים דומים בעתיד?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

חבר הכנסת אברהם שפירא הנכבד שואל על פרסום חסר שחר, שלפיו מר פליקס אלביליה חב חוב דמיוני של 9 מיליארדים, 999 מיליון ו-999,000 שקלים, ובגינו נעצר על-ידי ההוצאה לפועל.

עוד פורסם באותה כתבה, כאילו לאחר ששוחרר מר אלביליה בערובה התברר שמדובר בתיק של אדם אחר וכי גם סכום החוב שגוי.

בתשובה על השאלה הראשונה של חבר הכנסת שפירא: המקרה אכן נחקר. מתברר שבתאריך 4 במרס 1993 התבקשו לאכוף על מר אלביליה במאסר לשלם חוב בסך 2,570 שקלים. הרשם, לאחר ששמע את החייב, ציווה עליו לשלם 1,200 שקלים. כאשר לא פרע חוב בשיעור האמור הוצאה נגדו פקודת מאסר והוא נעצר.

בתשובה על השאלה השנייה: בשים לב לכך שמר אלביליה נאסר כחוק, לא ראתה הנהלת בתי-המשפט מקום לפצותו ואף לא להחזיר את סכום הערבות.

בעיית הסדר הקרקעות בנגב

חבר הכנסת ט' אלסאנע שאל את שר המשפטים ביום כ"א בטבת התשנ"ד (4 בינואר 1994):

עשרות אלפי תושבים בדואים בנגב הגישו לפקיד הסדר זכויות במקרקעין תביעות בעלות לגבי כ- 760,000 דונם, אולם אף שחלפו יותר מ-20 שנה מיום הגשת התביעות טרם נרשמו הזכויות במקרקעין על שמם, וכן טרם הועבר הדיון בתביעות לבית-המשפט המחוזי בהתאם להוראות פקודת הסדר זכויות במקרקעין.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא נרשמו הקרקעות על-שם התובעים?

2. אם קיימות תביעות סותרות, מדוע לא הועבר הדיון בהן לבית-המשפט המחוזי?

3. מה היא מדיניות הממשלה לפתרון בעיית הסדר הקרקעות בנגב?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. על מנת לבצע את הפעולות המפורטות בשאלות האמורות, על פקיד ההסדר לערוך תחילה בירור התביעות.

בשלב זה טרם נערך הבירור האמור. יש לציין, כי על-פי סעיף 22 לפקודת הסדר זכויות במקרקעין [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 – "זכויות המדינה במקרקעין ייחקרו ויוסדרו בין אם נתבעו רשמית ובין אם לאו".

3. מדיניות הממשלה לפתרון בעיות הסדר המקרקעין בנגב – קיום משא-ומתן עם התובעים על מנת להגיע למיצוי זכויותיהם בדרך של פשרה מוסכמת ועל בסיס העקרונות שנקבעו בחוק רכישת מקרקעין בנגב (חוקה השלום עם מצרים), התש"ם-1980, תוך הימנעות מבירור התביעות בהליך משפטי, כאמור בסעיף 43 לפקודת הסדר זכויות במקרקעין [נוסח חדש], התשכ"ט-1969.

חקירת הרב גורן בגין המרדה

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שר המשפטים ביום כ"ח בטבת התשנ"ד (11 בינואר 1994):

היועץ המשפטי לממשלה הורה לאחרונה לחקור את הרב גורן בגין המרדה להסתה. כידוע, דברים דומים, בהקשר אחר, אמרו אישים כפרופסור ליבוביץ, המשפטן משה נגבי והסופר עמוס עוז. רצ"ב ציטוטים מדבריהם.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. אם כן – מדוע לא ייחקרו גם האחרים?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. לאחר שעניין בעמדת המשטרה ובתמליל דבריו של הרב גורן מיום 19 בדצמבר 1993, ולאחר שעניין בחוות דעתה של פרקליטת המדינה, המקובלת עליו, קיבל היועץ המשפטי לממשלה את המלצת המשטרה והורה שלא לפתוח בחקירה בעניין דבריו האמורים של הרב גורן.

אומנם, בדבריו האמורים יש, לכאורה, משום הסתה לאי-ציות והמרדה, עבירות לפי סעיפים 110, 133, 134 ו-136 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. עם זאת, יש סיבות מספיקות שלא לפתוח בחקירה במקרה מיוחד זה. כבר נאמר: "בעבירות של המרדה – – – נודעת להיבט של האינטרס הציבורי חשיבות מיוחדת – – – טבעי הוא, כי בקבלת החלטתו בעניין זה, ייקח היועץ המשפטי בחשבון שיקולים רבים ומגוונים ויתחשב במידע עדכני מאת כל הגורמים האחראים להבטחת שלום הציבור וביטחון המדינה" (בג"ץ 292/86, העצני נ' מ"י, פ"ד מב(4) 406, 412 מול האותיות ג'-ד').

כפי שנאמר במכתבה של המשטרה, "– – – נוכח הנסיבות, דהיינו, המצב הפוליטי, התבטאויות שונות של אנשי ימין ושמאל אשר בגין לא נפתחו חקירות, וכן הצורך למתן את האווירה הציבורית ולא להחריפה בתקופה קשה של מחלוקות פוליטיות – – –" – ראוי שלא לפתוח בחקירה.

נוסף על כך, וכפי שנאמר בהמשך אותו מכתב, אין "– – – הצדקה לתת לו במה להשמעת הדברים שאמר וללבות, תוך כדי ניהול החקירה והמשפט, את המתח והקיצוניות בציבור". (ראה גם: בג"ץ 292/86, העצני, דלעיל, בעמוד 412, מול האות ה').

מטעמים אלה, ובדומה להחלטה קודמת שלא לפתוח בחקירה בקשר לדברים שאמר פרופסור ישעיהו ליבוביץ, החליט היועץ המשפטי לממשלה שלא לפתוח בחקירה בקשר לדבריו של הרב גורן.

פרשת רצח הנער דני כ"ץ

חבר הכנסת ט' אלסאנע שאל את שר המשפטים ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

יותר משנה חלפה מאז החלטתך להעביר את עניינם של האסירים בפרשת דני כ"ץ לדיון ולבדיקה על-ידי המשנה ליועץ המשפטי הגברת קרפ.

ברצוני לשאול:

1. מה התקדם בעניין החקירה דלעיל?

2. האם תהיה הזדמנות חוזרת לבדיקת טענותיהם של השפוטרים לגבי חפותם מפשע?

3. האם יש סיכוי לעריכת משפט חוזר? ואם כן – מתי?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הבדיקה הנערכת במשרד המשפטים כרוכה בבדיקת טענות סניגורם של האסירים ובאיסוף החומר המשפטי הנדרש לכך, בלי שנערכה חקירה חדשה של עדים עד עכשיו.

2. התשובה תלויה בממצאי הבדיקה.

3. בשלב זה של הבדיקה אין עילה לעריכת משפט חוזר, אבל הבדיקה נמשכת.

משאל עם על עתיד רמת-הגולן

חבר הכנסת א' גולדפרב שאל את שר המשפטים ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

בעקבות הודעת סגן שר הביטחון כי יתקיים משאל עם על עתיד רמת-הגולן, ברצוני לשאול:

1. איך תערוך הממשלה את משאל העם, כאשר בספר החוקים אין הוראה בנושא?

2. איך תנוסחנה השאלות, ומי ימונה על בניית המשאל והפיקוח עליו?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הממשלה אינה ערוכה ואינה נערכת, בשלב זה, לקיום משאל עם.

אם וכאשר תהיה התקדמות רצינית במשא-ומתן עם סוריה, ואם הממשלה או הכנסת יראו מקום לעריכת משאל עם, תיערך הממשלה לחקיקת חוק שיאפשר עריכת משאל עם.

בהעדר חוק ובהעדר טיוטת חוק אין אפשרות להשיב עכשיו על שאלתך השנייה: איך תנוסחנה השאלות ומי ימונה על בניית המשאל והפיקוח עליו.

החומר המחקרי והענייני הדרוש לחקיקת חוק לעריכת משאל עם נאסף בינתיים במשרד ראש הממשלה ובמשרד המשפטים.

הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון)

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אני יכול לחסוך לך את הירידה ואת העלייה, כי עכשיו הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון) – – –

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש הצעה לסדר לפני שהשר מגיש את החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשה לי רק לגמור. אני חוזר: הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון), בקריאה ראשונה. יציג את ההצעה שר המשפטים.

רגע, אני רוצה לדעת מה אתה רוצה.

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לבקש מהשר לא להעלות היום את החוק. סיכמתי גם עם יושב-ראש הכנסת בעקבות מכתב שהפניתי אליו, שיתאפשר לי פה במליאה לבקש מהשר לעשות את זה. אני רוצה להסביר מדוע.

אדוני השר, אני מאוד מכבד את הממשלה, אף שאתה יודע שאני מתנגד התנגדות רצינית לכל תיקון בחוק-יסוד: חופש העיסוק, מטעמים ידועים. אבל אני רוצה לומר, שפה הולך להתבצע מעשה חמור מאוד מבחינתי. בסדר-היום של הכנסת נאמר שהשר יציג את הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק, הצעת חוק 2227 מיום 13 בדצמבר 1993. אבל ההצעה הזאת היא כבר הצעה שאבד עליה כלח. היא כבר ננטשה על-ידי הממשלה, משום שאתמול ועדת השרים לענייני חקיקה, בעקבות הערות שקיבלה – –

–

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, שני דברים: א. אם אתה סיכמת עם יושב-ראש הכנסת, מי שמנהל את הישיבה צריך היה לדעת את זה מראש.

אברהם פורז (מרצ):

אני מניח שהמזכיר היה אמור לומר את זה לאדוני. זה לא יהיה ארוך.

היו"ר ד' שילנסקי:

ב. אני רואה שאתה מתכוון לנאום נאום.

אברהם פורז (מרצ):

לא, זה לא יהיה ארוך. זה יהיה קצר. אני רוצה לשכנע את השר לא להציג היום את החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

למען הסדר הטוב ועל מנת שיהיה יותר קצר, אני מקדיש לך דקה.

אברהם פורז (מרצ):

אני לא אספיק, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני יכול. זה נאום. אני מצטער.

אברהם פורז (מרצ):

המזכיר יאשר שזה היה סיכום של יושב-ראש הכנסת. מר יעקבסון יאשר לך את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חכה רגע. האם אתה רשום פה לרשות הדיבור?

אברהם פורז (מרצ):

כן. אני שני.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה רשום שני לרשות הדיבור.

אברהם פורז (מרצ):

אני מוותר על רשות הדיבור.

היו"ר ד' שילנסקי:

אחרי דברי השר אני אאפשר לך להיות ראשון המשתתפים בדיון.

אברהם פורז (מרצ):

לא, זאת הבעיה. את חמש הדקות שלי אני מעביר לעכשיו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, אני מצטער, אתה תמיד דוגל בסדר ובתקנון.

אברהם פורז (מרצ):

אבל מותר לי להציע הצעה לסדר?

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעה לסדר בדרך כלל נותנים לפנים משורת הדין, והייתי נותן, וזה במסגרת של דקה. אתה מיצית את הדקה ואומר שבדקה נוספת אתה לא תספיק.

אברהם פורז (מרצ):

בעוד דקה וחצי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש לסגור את המיקרופון. אינני מאפשר.

אברהם פורז (מרצ):

אמרת לי עוד דקה. קודם אמרת שאתה נותן לי דקה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אמרת שדקה לא תספיק לך.

אברהם פורז (מרצ):

טוב, אם אין לי ברירה, אני אסתפק בדקה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אני רק רוצה לומר, שזה היה סיכום עם יושב-ראש הכנסת. אפשר לשאול את המזכיר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל יושב-ראש הישיבה צריך לדעת.

אברהם פורז (מרצ):

בסדר, אני לא אשם. אני לא צריך להיות האיש שמתווך בין יושב-ראש הכנסת לבין הישיבות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, נתתי לך הצעה נדיבה – דקה.

אברהם פורז (מרצ):

אני רק רוצה לומר, שיהיה זה בלתי תקין לחלוטין עד בלתי חוקי להביא היום בפני מליאת הכנסת הצעת חוק שהממשלה כבר לא עומדת מאחוריה, הדברים שרשומים בה אינם נכונים, משום שהממשלה כבר שינתה את עמדתה לאור הערותיו של השופט אהרן ברק בכמה דברים מהותיים. אין לי הזמן, לא אומר זאת.

מעבר לזה, ביום שני הקרוב יש עתירה לבג"ץ בנושא הזה. ולדעתי, אנחנו נקיים פה הליך מיותר, שבסופו יתברר אולי שכל מה שעשינו בטל ומבוטל. אני מבקש מאוד מהשר, ממילא היום גם לא תהיה הצבעה, שידחה את הצגת החוק למועד אחר, עד שתתברר הבעיה החשובה הזאת. לדעתי, הממשלה צריכה להביא לכנסת ורסיה שלישית, מדויקת ונכונה, של החוק שהיא רוצה שהכנסת תאשר בקריאה ראשונה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. אפילו לא מיצית את הדקה, אז למה התווכחת?

פנייתך היתה לשר המשפטים. הוא שמע את פנייתך, ואם הוא יחשוב לנכון, הוא יקבל אותה. ואם לא, אדוני השר מתבקש להביא את החוק, אם החלטת כן להביאו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציג בפניכם את הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון), כפי שהונחה לפניכם על שולחן הכנסת; ואני אוסיף על כך, שאכן לאחר הנחתה של ההצעה על שולחן הכנסת ולפני שהצגתי אותה מעל דוכן זה, קיבלתי אני וכן קיבל יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דדי צוקר, מכתב מפרופסור אהרן ברק, המשנה לנשיא בית-המשפט העליון, שבו השגות והערות לסעיפים שונים שבהצעת התיקון לחוק-היסוד.

בשל חשיבות ההערות וכבודו של המעיר, התכנסה ועדת השרים לענייני חקיקה ודנה בהשגות אלה ובאה למסקנות מסוימות. חשבתי לנכון להציג היום בפניכם את הצעת החוק מטעם הממשלה וכן אותן מסקנות של ועדת השרים לענייני חקיקה, וליתן לכם תמונה שלמה ונאמנה על עמדתנו בשלב זה.

להערותיך האחרות תקבל תשובה מלאה במהלך דברי ובסוף דברי. לא ביקשתי היום להביא את ההצעה להצבעה, ואם ייאמר לי בתום דברי שיש דברים לא ברורים מספיק ומבקשים אתם לעיין בדברי הכתובים, בסטנוגרמה של דברי, או בנוסח המלא המעודכן של ההצעה, הרי שאיעתר לבקשה, אם היא תועלה, וניתן יהיה לשמוע את אלה שיבקשו, כולם או מקצתם, בישיבה הבאה.

לכן, ברשותך, נכבדי היושב-ראש, וברשותכם, חברי הכנסת: אני תומך בחקיקת חוקה כתובה למדינה, שתקבע את עקרונות המשטר הדמוקרטי שלנו ומוסדותיו המרכזיים ותכלול את מגילת זכויות האדם. הכנסת החליטה, מטעמים ידועים, לחוקק את החוקה שבכתב פרקים פרקים כחוקי יסוד.

בנושא זכויות האדם החלה הכנסת היוצאת, בשלהי תקופת כהונתה, בחקיקת חוק-יסוד: זכויות האדם, פרקים פרקים. תחילה חוקקנו ביום 3 במרס 1992 את חוק-יסוד: חופש העיסוק. כשבועיים לאחר מכן חוקקה הכנסת את חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

יש להדגיש ששני חוקי יסוד אלו לא הוגשו לכנסת מטעם הממשלה, לא עברו את ההכנות ואת הליכי החקיקה המסודרים שעוברים בדרך כלל הצעות חוק המוגשות מטעם הממשלה. שני חוקי היסוד הראשונים הנ"ל בתחום זכויות האדם הוחקו ביוזמתו של חבר הכנסת פרופסור אמנון רובינשטיין ובסיוע נמרץ של קבוצת חברי כנסת, שגם אני נמנתי עמם.

לי נראה שבהליכי החקיקה דאז, ככל שביקשנו להתעמק בסוגיות שלפנינו, ראינו חשיבות רבה בקידום הליך החקיקה של חוקי היסוד, והיו קשיים רציניים אז בקידומם; ולא נתנו, אולי גם לא יכולנו ליתן אז, באותן נסיבות, את דעתנו לכמה שאלות רציניות שחקיקה זו תעורר ומעוררת עכשיו.

כך, למשל, בחוק-היסוד השני, חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, ניתנה תשומת לב מיוחדת למבנה החוק, כמתבקש בחוק קונסטיטוציוני. הסעיף הפותח מגדיר את המטרה של חוק-היסוד, אחריו באות החירויות והזכויות ואחריהן נקבעו הסייגים לפגיעה בזכויות היסוד, תוך זיקה ישירה למטרת היסוד המובאת בסעיף הפותח.

בחוק הראשון, הדן בחופש העיסוק, חסר סעיף המגדיר את מטרתו. גם הסייגים לפגיעה בחופש העיסוק שונים מאלה שנקבעו לפגיעה בכבוד האדם וחירותו, אף שאין שום הצדקה לכאורה לשוני.

לא ניתן להסביר את הבדלי הנוסח, שהרי הגנת הזכויות אמורה היתה להיות בחוק-יסוד אחד שמטרתו אחת, והשיטה או הדרך לפגוע בזכות יסוד היתה אמורה להיות אחת. קשה להניח שהמחוקק התכוון ליתן לחופש העיסוק יותר חשיבות והגנה מאשר לכבוד האדם ולחירותו או לחייו. קשה למצוא היגיון רב בכך שמגבלות הפגיעה בחופש העיסוק תהיינה חמורות יותר מאשר מגבלות הפגיעה בכבוד האדם או בחירותו.

ניתן היה להמתין עם תיקון חוק-יסוד: חופש העיסוק בנושאים הנ"ל, אלמלא הוטרדנו משתיים אלו: ראשית, כאשר הוחק חוק-יסוד: חופש העיסוק, ידענו שהחקיקה שקדמה לו בנושאים שהוא חל עליהם לא נחקקה ולא יכלה להיחקק מתוך מודעות לו, שהרי חוק-יסוד זה לא בא לעולמנו המשפטי אלא ביום פרסומו ברשומות ב-12 במרס 1992.

מכאן שכל החקיקה הרבה, חוקים, תקנות וצווים שיש בהם הגבלה של חופש העיסוק, לא הוחקו מתוך עירנות להיקף שבו מרשה חוק-היסוד להגביל את חופש העיסוק. ידענו שיש אפשרות שבת-המשפט, ובראשם בית-המשפט העליון, יוכלו לפסול חיקוק העומד בסתירה לחופש העיסוק, כאשר הסתירה חורגת מהיקף הסמכות שניתנה למחוקק להגביל את חופש העיסוק.

משום כך קבעה הכנסת הוראת שעה בסעיף 6 לחוק-יסוד: חופש העיסוק, שזו לשונו: "הוראות חיקוק שהיו בתוקף ערב תחילתו של חוק-יסוד זה, והן עומדות בסתירה להוראותיו, יעמדו בתוקפן עד תום שנתיים מיום תחילתו של חוק-יסוד זה; ואולם פירושן של ההוראות האמורות יעשה ברוח הוראת חוק-יסוד זה".

משמעות קביעה זו שבחוק-היסוד היא, שחקיקת הכנסת עד 12 במרס 1992 עומדת ותעמוד בתוקף, גם אם יפסוק בית-המשפט העליון שהיא עומדת בסתירה לחוק-יסוד: חופש העיסוק. שריון והגנה זו לחקיקה ולחקיקת המשנה ניתנו בחוק-היסוד רק כהוראת שעה, שתוקפה יפוג בימים הקרובים, דהיינו ביום 12 במרס 1994, בעוד כחודש.

הארכה של שנתיים שניתנה לא הספיקה לנו לא בכנסת ולא בממשלה ולא במשרדי הממשלה כדי לערוך סקר החקיקה הקיימת, לאתר את החוקים והתקנות שחוק-היסוד: חופש העיסוק מעמידם בסכנת ביטול משום שהם פוגעים בחופש העיסוק. מאחר שחוקים אלה עוסקים, בין השאר, במדיניות הכלכלית והחברתית של ממשלות קודמות וכנסות קודמות, וכן של הכנסת הזאת, אנו צפויים לזעזועים של ממש אם תתבטל חקיקה בלי שנכין במקומה חקיקה חדשה, שתהיה תואמת את עקרונות חוקי היסוד.

מכאן הצורך למנוע ולו חשש של מפולת בחקיקת הכנסת – והיא עלולה להתרחש בעוד כחודש, או לאחר מכן, כתוצאה מפניית אזרחים לבג"ץ שיפסול חוקים ותקנות או הוראות בהם שהוחקו לפני חקיקת חוק-היסוד ואינם מתיישבים עם הוראותיו.

הדאגה המיוחדת שהתעוררה היא לחקיקה בתחום הכלכלי והחקלאי. חבר הכנסת פורז, אתה השגת השגה מסוימת, ואמרת: הסכת ושמע, ואני אנסה להסביר לך מה הממשלה מבקשת לעשות.

אברהם פורז (מרצ):

הממשלה יודעת – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני חושב שדברי ערוכים ומסודרים באופן שהם יכולים להביא לידיעתך מה אנחנו מבקשים לחוקק.

הדאגה המיוחדת שהתעוררה היא לחקיקה בתחום הכלכלי והחקלאי, שלא הביאה בזמנה בחשבון את חופש העיסוק, בהטילה מכסות והגבלות שונות כחלק ממדיניות של תכנון ופיקוח בתחומים הללו.

הממשלה החליטה שלא להעמיד בספק את תוקף החוקים, אלא להתמודד עם הבעיה על-ידי תיקון חוק-היסוד מזה והקמת צוותים להתאמת החקיקה לחוקי היסוד מזה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני השר, אפשר לשאול?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא. תהיה לך רשות הדיבור. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הנימוק השני שהביא אותנו לכנסת, לתיקון חוק-היסוד, קשור בהחלטת הממשלה להפריט ייבוא בשר מסוים, שלאור פסיקת בג"ץ פגעה בסטטוס-קוו בענייני דת בלי שהממשלה התכוונה לכך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה זה "בשר מסוים"?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מבהיר.

דוד צוקר (מרצ):

קוראים לזה "בשר לבן", לא "מסוים".

שר המשפטים ד' ליבאי:

בשר קפוא, בשר בקר קפוא.

רון נחמן (הליכוד):

זה בשר מסריח. יש לו ריח, לא צבע.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גם הכנסת לא התכוונה ולא יזמה פגיעה בסטטוס-קוו בעניין ייבוא בשר קפוא. כפי שאסביר להלן, אחד התיקונים המוצעים, זה הכלול בסעיף 2 להצעת החוק, נועד להתמודד עם הבעיה שנוצרה.

אני רוצה לומר, שאני ער לטענות מטענות שונות בדבר רצון לרצות סיעה קואליציונית, ולו גם היא אינה בקואליציה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא, אין דבר כזה.

אברהם פורז (מרצ):

יש דבר כזה?

דוד צוקר (מרצ):

יש שתי סיעות בקואליציה, אין לנו שום בעיה – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

הרי אתה עונה במקומי.

לכן, אני ער לכך שיש לממשלה מדיניות של שמירת סטטוס-קוו בענייני דת. יש מדיניות שכזאת. ענייני הדת הם לא עניין רק לסיעה זו ולסיעה אחרת, אלא לסיעות שנמצאות בקואליציה, לסיעות שנמצאות באופוזיציה, לחברים דתיים שתומכים, באופוזיציה ובקואליציה, לרבות חברי כנסת שיושבים כאן מסיעת העבודה או מסיעות אחרות. אני מאמין שענייני כשרות, בלי קשר לשיקולי קואליציה ולשיקולי פוליטיקה, מעניינים חברי כנסת כמו אלי דיין, כמו ד"ר יוסי ונונו, כמו אברום בורג ואחרים.

אברהם פורז (מרצ):

זה מאוד מעניין אותם. אבל זה לא מעניין אותם אם זה מיבוא או מייצור מקומי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נעבור עכשיו לדון בתיקונים המוצעים לחוק-יסוד: חופש העיסוק, בסדר הבאתם בהצעת החוק שהוגשה מטעם הממשלה ומונחת בפניכם. ראשית – סעיף המטרה, סעיף 1 בחוק.

כאמור, בעוד חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו מתחיל בסעיף המגדיר את מטרתו, חסר סעיף המטרה בחוק-יסוד: חופש העיסוק. פסקת המטרה בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו קובעת: "חוק-יסוד זה, מטרתו להגן על כבוד האדם וחירותו, כדי לעגן בחוק-יסוד זה את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית". לפי התיקון שאנו מביאים היום בפניכם, יתחיל גם חוק-יסוד: חופש העיסוק בסעיף שיגדיר את מטרתו לאמור, ואני מצטט: "חוק-יסוד זה, מטרתו להגן על חופש העיסוק, כדי לעגן בחוק-יסוד את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית".

אני מניח כי כאשר נאחד בחוק-יסוד אחד את חוקי היסוד הבאים להגדיר ולהבטיח את זכויות האדם, ניתן יהיה לאחד לסעיף אחד גם את סעיפי המטרה שנקבעו בחוקי היסוד השונים הללו.

גם פרופסור אהרן ברק מציע לשקול את האפשרות לקבוע פסקת מטרה בכול חוקי היסוד העוסקים בזכויות האדם. פרופסור ברק מציע לקבוע, שמטרתם של חוקי היסוד היא להגן על כבוד האדם וחירותו. בכך יודגש, לדעתו, כי כל זכויות האדם, בין אלה שנקבעו בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, ובין אלה שייקבעו בחוקי היסוד החדשים, נובעות מכבוד האדם וחירותו. בכך גם תימנע, לדעתו, התוצאה הבלתי ראויה, שלפיה חופש העיסוק או הזכויות הנוספות שייקבעו בחוקי היסוד הנוספים בדבר זכויות האדם עומדים ברמה נורמטיבית שווה לכבוד האדם וחירותו.

הגם שאני אישית שותף לדעה שחופש העיסוק אינו ראוי לו שישתווה מבחינת מעמדו החוקתי עם כבוד האדם וחירותו, נחלקו הדעות בוועדת השרים לחקיקה בנושא זה, והוא עדיין טעון עיון וליבון רציניים. יש הגורסים, למשל, שאין להעלות את כבוד האדם וחירותו מעל לזכות היסוד לחיים, או מעל לזכות היסוד לחירות האדם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אודה לכם אם תשבו. חברת הכנסת גוז'נסקי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

עד שנגיע לחוקי יסוד הדנים בזכויות האדם, ועד שנצטרך לקבוע פסקת מטרה אחת לכולם, נוכל להוסיף ולדון בסוגיה זו. בשלב זה נשארת הצעת הממשלה כפי שנוסחה בהצעת החוק מטעמה, בסעיף 1.

אנו נשקול, בעת הדיון בהצעת החוק בוועדת החוקה, לכלול בהצעת חוק-יסוד: החקיקה, שנדונה עכשיו בוועדה, בסעיפים הדנים בחוקי היסוד, קביעת מטרה אחת לכל חוקי היסוד, והיא: "לעגן בחוק-יסוד את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית". נראה לנו שמקומה של קביעה יסודית זו גם בחוק-יסוד: החקיקה.

סעיף 1 בהצעת החוק שלנו משאיר בעינה את הגדרת חופש העיסוק, כפי שהיא מנוסחת כיום בסעיף 1 רישא לחוק-יסוד: חופש העיסוק.

חבר הכנסת אברהם פורז, אני כל כך מבהיר לך איזה סעיף, שהוגש והונח בכחול, נשאר בעינו, איזה סעיף, אם בכלל, חל בו תיקון, שינוי, ואיזה, והכול כדי שיהיה ברור לך בדיוק מה הממשלה מבקשת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת טמקין. חבר הכנסת רון נחמן, אתה מנהל ישיבה זוטא.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מצטער שאתה לא שומע. עוד מעט תעלה ותחזור על דברים שהתכוונת להגיד מלכתחילה. אני אומר זאת כי אני מכבד אותך ואני רוצה שלא תיכשל, חס וחלילה, ותגיד דברים שלא נובעים מהצגת הדברים שלי כאן.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני השר, אגיד לך על מה דיברנו. שנינו לא הסכמנו עם הקביעה של ועדת השרים שלא קיבלה את הצעת פרופסור ברק. שנינו היינו סבורים שהרעיון שהוצג לא נראה לנו ואמרנו מה נעשה בוועדה. לשם כך, חברינו, חברי ועדת החוקה, חושבים שאת הסעיף הזה יש לתקן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו כבר יודעים על מה התלחשתם.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי הנכבד, אני אישית אמרתי, שמבחינתי האישית נכון הייתי לקבל את הצעותיו של פרופסור ברק, המשנה לנשיא. עם זה, כשר משפטים, כשניהלתי את ישיבת ועדת השרים לחקיקה, וכידוע יושבים בה גם פרופסורים למשפטים, גם משפטנים מכובדים, וגם שמענו את הממונים על החקיקה במשרד המשפטים, שיש להם ניסיון רב בהיבטים חוקתיים קונסטיטוציוניים, ושמעתי טענות מפי שלמה גוברמן, יהודית קרפ ואחרים – אני צריך לומר לך שהנושא הוא לא פשוט. אם אינך רוצה להתבטל בפני כבודו של מייסדנו, אלא לאמץ מחשבה וגישה רצינית, אחראית, עניינית, תראה, ככל שתתעמק בסוגיה, שהיא איננה פשוטה. היא איננה פשוטה. לכן הלכנו כאן בזהירות ואמרנו שהשעה להכריע תהיה כאשר נאחד את כל זכויות היסוד בחוק-יסוד אחד, זכויות האדם, ונראה אז לשבץ בו סעיף מטרה אחד.

אמרנו, חברי – וזה מה שלא שמעת – שייתכן שכבר בשלב זה ניתן לומר את דברינו לא על-ידי פיזור הוראה אחידה או הוראות שונות בחוקי יסוד שונים, שידונו בזכויות האדם, אלא לאמץ נוסח מסוים, זה שאתה בוחר בו או אחר, ולשלב אותו בחוק-יסוד: החקיקה, שאדוני, יושב-ראש ועדת החוקה, אתה עושה מאמצים ראויים להערכה כדי לקדם את הדיון בו ולהביאו במהרה בפני הבית הזה.

עכשיו אמשיך. ובכן, סעיף 1 בהצעת החוק שלנו משאיר בעינה את הגדרת חופש העיסוק כפי שמנוסח הדבר כיום בסעיף 1 רישא לחוק-יסוד: חופש העיסוק, לאמור: "כל אזרח או תושב של המדינה זכאי לעסוק בכל עיסוק, מקצוע או משלח יד". אלא שסעיף זה יסומן להבא כסעיף 2, לאחר סעיף המטרה.

ועוד מוצע בסעיף 1 להצעת החוק לתקן את פסקת ההגבלה שבחוק-היסוד לאמור: "אין שוללים ואין מגבילים את חופש העיסוק אלא בחוק או לפי חוק, ההולמים את ערכיה של מדינת ישראל, שנועדו לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש".

הסעיף בא להחליף את פסקת ההגבלה הקיימת כיום הקובעת לאמור: "אין מגבילים זכות זו אלא בחוק, לתכלית ראויה ומטעמים של טובת הכלל".

התיקון שלנו בא להתאים את פסקת ההגבלה לזו שחוקקה הכנסת בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. באותו חוק-יסוד נקבעה בסעיף 8 פסקת הגבלה בזו הלשון – אני מצטט את סעיף 8 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו – "אין פוגעים בזכויות שלפי חוק-יסוד זה אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש".

אברהם פורז (מרצ):

מה עם המלים: "לפי חוק" שנוספו?

שר המשפטים ד' ליבאי:

דומני שאני לא אשאיר דבר שאינו מפורש. זה רק דורש קצת הקשבה למי שמעוניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

וסבלנות, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכון.

יש להדגיש כי זכויות היסוד של האדם אינן מוחלטות, הן יחסיות. יש לאזן אותן בין לבין עצמן. כאשר זכות יסוד אחת מתנגשת באחרת, או באינטרס חשוב אחר המוגן בדין, יש לקבוע באיזו מידה ניתן לפגוע באחת מזכויות היסוד או בשתייהן או באינטרס מוגן אחר ולא יזו תכלית ובאיזו מידה להרשות פגיעה שכזו.

המוסד שתפקידו לקבוע ולהגדיר את הזכויות ואת מטרת ומידת הפגיעה המותרת בכל זכות יסוד הוא הכנסת. דברי החקיקה שלנו ייבחנו ויפורשו על-ידי בתי-המשפט. אולם מותר לכנסת לחזור ולבחון את אשר חוקקה היא עצמה כאשר היתה חסרת ניסיון בחקיקת חוקי היסוד ולבחון מחדש את ההשלכות של חוקי היסוד על עבודת החקיקה שלה בעבר ובעתיד.

כאשר הכנסת, ובעקבותיה בית-המשפט העליון, יבואו לבחון אם פגיעה בזכות יסוד היא "לתכלית ראויה", אנחנו מבקשים שלהבא תיבחן התכלית לא רק אם היא ראויה ומטעמים של טובת הכלל, כפי שנקבע כיום בסעיף 1 לחוק-היסוד, כפי שהסעיף היום בתוקף, אלא גם אם ההגבלות הולמות את ערכיה של מדינת ישראל ואם ההגבלות על חופש העיסוק הוטלו בחוק במידה שאינה עולה על הנדרש. אלה הם המבחנים שהכנסת אימצה כראויים להגבלת זכות יסוד בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, כאשר, הייתי אומר, עברה התקופה שבין חקיקת חוק-היסוד הראשון לשני, ואם נוסחה טובה

היא להגבלת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, אם תתעמקו בכך, טובה הנוסחה גם לחוק-יסוד: חופש העיסוק.

אברהם פורז (מרצ):

מה רע בנוסחה הנוכחית?

שר המשפטים ד' ליבאי:

מייד תשמע תשובה. תתפלא, את כל השאלות צפיתי ועל כולן אני נותן תשובה. אבל תן לי לעשות את זה בצורה מסודרת.

עד כאן רצוננו להשוות את פסקת ההגבלה בחוק-יסוד: חופש העיסוק לזו שחוקקה הכנסת בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. יתר על כן, בחוק-יסוד: חופש העיסוק ניתנה רשות להתנות עיסוק בקבלת רשיון רק מטעמים מפורשים שנקבעו שם, והם: ביטחון המדינה, תקנת הציבור, שלום הציבור ובריאותו, בטיחות, איכות הסביבה או הגנה על המוסר הציבורי. מכל הטעמים הנ"ל ומטעמים של טובת הכלל יכולה הכנסת להגביל את חופש העיסוק. מסתבר שלפי הקבוע כיום בחוק-היסוד אין הכנסת רשאית לחוקק הגבלות על חופש העיסוק מטעמים כלכליים או חברתיים או דתיים, כדי להעדיף, למשל, את תוצרת הארץ או לסייע בקליטת עולים חדשים, לעודד אזורי פיתוח וכדומה.

אברהם פורז (מרצ):

המטרות האלה הן לא תכלית ראויה לטובת הכלל?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני, זאת שאלה שאולי כבודו, אם ישב בבג"ץ, יפסוק כך ואולי יפסוק אחרת. יש טיעונים לכאן ולכאן, ומותר לממשלה ומותר לכנסת שלא להשאיר פרצות וחורים ששיעורם מוכר לנו כיום אלא לנסות לצמצם את הפערים ולהביא לציבור כולו, למדינה כולה, דבר חקיקה מוסדר יותר. לא תמיד אנחנו צריכים להמתין לנוק-אאוט מבג"ץ ואחר כך לשאול: למה אתם מתערבים?

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני כבר ייחד לו תפקיד בבית-המשפט העליון. אמרת לו: ישב בבג"ץ.

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, ניבאו לך עתיד, ישר לבית-המשפט העליון, אפילו בלי לעבור את בית-המשפט המחוזי. מה אתה רוצה עוד?

שר המשפטים ד' ליבאי:

יש כותבים ויש סופרים ויש מאמרים ויש הוגים ויש מי שאומר שאם הכנסת ראתה להדגיש את טובת הכלל, אז הכלל הוא הכלל, ואולי הוא לא חלק מהכלל, ואולי הוא מיעוט שבכלל, ואולי כך ואולי אחרת. עם כל הכבוד, אם ניתנה לנו הזדמנות לומר דבר דבור על אופניו בצורה שגם תהיה כללית וגם תהיה ברורה מספיק, אולי אפשר לתקן. כי מי שטוען כיום נגד תיקון חוק-היסוד בסוגיה זו, כאילו טוען שחוק-היסוד הזה ניתן לנו מהר-סיני ואסור לתקן או לשנות בו מלה.

הרי חסרונם של השיקולים הכלכליים והחברתיים, ולטעמם של אחדים, גם הדתיים בסעיף 2 לחוק-היסוד כרלבנטיים לאיזון האינטרסים נראה כיום בעליל. ספק רב אם הכנסת יכולה להשאיר בעינו מצב משפטי, שלפיו מותר להגביל עיסוקו של אדם משיקולים של איכות הסביבה, אבל אסור להגבילו משיקולים של טובת המקצוע, משיקולים כלכליים או חברתיים ענייניים. אין הכנסת צריכה להשאיר פרצות כה רחבות בחוק-היסוד רק כדי שבג"ץ יבוא ויעשה סדר בחוקי היסוד.

חידוש נוסף בהצעת החוק שלנו, הנכלל בסעיף 1 להצעת החוק, בא למנוע שביום 21 במרס 1994 יפקע תוקפן של תקנות שונות רק משום שאין אסמכתה בדין להגבלת חופש העיסוק בחקיקת משנה. וצריך להבין, מקום המדינה הגבילו עיסוקים שונים, הגבילו יכולת של אנשים לעסוק בדברים שונים, אם על-פי מכסות, אם על-פי צווים, כי הדבר היה מותר, ואיש בזמנו לא חשב שמא זה בכלל פסול. התברר לנו כי תחומי פעילות רבים מאוד במשק מוסדרים, קרי יש בהם הגבלות על חופש העיסוק במסגרת חקיקת משנה. נזכיר כאן את רישוי העסקים הנעשה על-ידי הרשויות המקומיות, את חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים שמכוחו הוצאו עשרות רבות של צווים. הוא הדין בחקיקה להסדרת הייצור והשיווק של ענפי החקלאות השונים, שמרביתה מצאה ביטוי בתקנות ובצווים.

והיה זה שר החקלאות, ידידי הנכבד השר יעקב צור, שעמד על משמעותה של פסקת ההגבלה הקיימת על המשק החקלאי, נכון לפני חודשים ספורים בלבד, והוא העלה לפני את דאגתו מהאמור להתרחש ביום 12 במרס 1994, כשתחלוף הארכה של שנתיים שנקבעה בסעיף 6 לחוק-היסוד לתוקפם של חיקוקים הסותרים את חוק-היסוד.

מינתי מייד ובסמוך ועדה של משפטנים בכירים, ולעניות דעתי מובחרים, בתחום החוקתי, בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, והיא הגישה לי דוח והמלצות שהם הבסיס לחקיקה המוצעת.

שניים הם הליקויים המרכזיים בחוק-היסוד הקיים. האחד, כבר הדגשתי, פסקת ההגבלה המיוחדת לעניין חופש העיסוק צרה מדי, ומן הראוי להשוות אותה לפסקת ההגבלה שבחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

שנית, ההוראה המתירה פגיעה בחופש העיסוק בחקיקה ראשית בלבד יש בה נוקשות יתירה ואין היא מתאימה להסדרה של מגזרי משק רבים ומסועפים. גם אתם צריכים לחשוב על כך, מה יהיה אם שורה של תקנות יתחילו להופיע בחוקים, כי רק חוקים יכולים להגביל את חופש העיסוק. גם פרופסור ברק לא מציע שיהיה דבר כזה, שרק חוקים יגבילו את חופש העיסוק.

לפיכך, יש להתיר הגבלה של חופש העיסוק לא רק בחוק כי אם לפי חקיקת משנה.

אברהם פורז (מרצ):

אם זה מטעמים של טובת הכלל – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, אתה לא יכול אחרי כל משפט של השר לקרוא קריאת ביניים.

אברהם פורז (מרצ):

לא כל משפט, כל עשרה משפטים.

היו"ר ד' שילנסקי:

בוא נעשה פשרה, חמישה.

סאלח טריף (העבודה):

תקרא אותו לסדר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ברור כי כל הגבלה של זכות יסוד על-ידי חקיקת משנה מחייבת קיום הסמכה ברורה בחוק המסמך.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לי הצעה. חבר הכנסת פורז, אולי תעבור לחצי השני של האולם, כי אתה כל הזמן מדבר עם חברך מימינך, ועכשיו הצטרף עוד אחד לשיחה. אולי תתפזרו, כמו בבית-ספר. אני זוכר שגם בבית-הספר, אז היו מורים ולא מורות, היו מפזרים את התלמידים שמדברים.

אברהם פורז (מרצ):

טוב שאדוני לא שולח אותי לפינה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני עוד אשלח אותך לפינה, חכה.

חברי הכנסת, אני מבקש מאוד. הנושא רציני מאוד, וכשאתם מדברים ביניכם אתם גם מפריעים לאחרים להקשיב. תודה רבה לכם. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני חוזר: הגבלה של זכות היסוד על-ידי חקיקת משנה מחייבת קיום הסמכה ברורה בחוק המסמך. וכבר עמד על כך כבוד נשיא בית-המשפט העליון בפסק-דין בעניין מיטרני, בג"ץ 337/81, באומרו: "חקיקת משנה שואבת כוחה אך ורק מדבר ההסמכה של המחוקק הראשי, וכאשר מדובר על נושאים שעניינם הגבלתן של חירויות היסוד, אין מחוקק המשנה מוסמך לפעול, לדעתי, בתחום האמור, אלא אם הוקנתה לו על-ידי המחוקק הראשי סמכות ברורה, גלויה ומפורשת לטפל בסוגיה האמורה בדרך ההגבלה או האיסור, לפי העניין".

אשר על כן, בהצעת הממשלה כתבנו, שאין שוללים ואין מגבילים את חופש העיסוק אלא בחוק או לפי חוק, דהיינו: בחוק או בחקיקת משנה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני השר, האם הנוסח הזה לא ננטש אתמול על-ידי ועדת השרים לענייני חקיקה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני, למה אתה חסר סבלנות? אתה תראה שכל פעם אתה שואל את השאלה כשאני בא להשיב לך עליה. אני רק מראה לך כמה אני בונה את העניין בצורה שאתה יכול לא רק לעקוב אלא גם לראות מה יהיה הקטע הבא. אתה ממש מזמין את הקטע הבא. הסכת ושמע, בלשון העם.

בנושא זה כתב אלי ואל יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט פרופסור אהרן ברק, שמוטב להחליף את הביטוי "אין שוללים ואין מגבילים" שבהצעת הממשלה, בביטוי "אין פוגעים", שכבר מופיע בסעיף 8 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה לקבל את ניסוחו זה של פרופסור אהרן ברק ולכלול אותו בהצעת הממשלה.

עוד העיר פרופסור ברק לתשומת לבנו, שהביטוי "בחוק או לפי חוק" אינו ברור ואינו ראוי. וכך כותב פרופסור ברק: "במדינה דמוקרטית אין לאפשר לחקיקת משנה לקבוע הסדרים ראשוניים הפוגעים בזכות יסוד. מדינה שערכיה דמוקרטיים אינה מאפשרת למחוקק הראשי להשתחרר מתפקיד החקיקה תוך שניתנת יד חופשית למחוקק המשנה, לרוב הרשות המבצעת, לפגוע בזכות אדם מוגנת ללא כל הכוונה מהמחוקק הראשי".

וגישה זו והשקפה זו של פרופסור ברק, כפי שהיא מפורשת במכתבו, מקובלת על הממשלה, שכאמור התכוונה בביטוי "לפי חוק" כמשמעותו בחוק הפרשנות ובהלכת מיטרני הנ"ל.

כדי למנוע ספקות ואי-הבנות החליטה ועדת השרים לענייני חקיקה להחליף את הביטוי "לפי חוק" שבהצעת הממשלה בביטוי "בתקנות הבאות לבצע הסדרים הקבועים בחוק".

אברהם פורז (מרצ):

אז מה שכתוב פה לא רלבנטי. טוב לדעת שמה שכתוב פה לא רלבנטי. אז על מה אצביע?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני ביקשתי ממך להצביע? למה אדוני מתפרץ לדלת פתוחה? הרי אני לא ביקשתי מאדוני היום להצביע, ואפילו לא ביקשתי מאדוני ולא חייבתי אותו היום לדון. למה אדוני חושב שכל ההגינות הוקנתה רק לצד אחד? יש אולי הגינות לשני הצדדים.

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, הקול שלך אינו די חזק בשביל קריאות ביניים, בלאו הכי לא שומעים אותך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

למה שלא אתן לך הודעה מוסמכת על מה שהיה גם בוועדת השרים לחקיקה, ולא אקרא אחר כך הדלפות, ולא אתה תשמע אותן מכלי בלתי מוסמך? שמע את הכול משר המשפטים. 'מסור לך דיווח מעודכן, ויאמר לך לאחר מכן: רצונך להסתפק בשמיעת דברי – שמעתי; רצונך להמשיך בדיון – אשמע אותך. מי מאיץ בך?

ובכן, כדי למנוע ספקות ואי-הבנות החליטה ועדת השרים לענייני חקיקה להחליף את הביטוי "לפי חוק" שבהצעת הממשלה בביטוי "בתקנות הבאות לבצע הסדרים הקבועים בחוק". באופן זה יהיה ברור שניתן להתקין תקנות שיש בהן הגבלה של חופש העיסוק, ובלבד שהתקנות הותקנו מכוחו של חוק לבצע נושא או הסדרים ראשוניים שנקבעו בחקיקה הראשית.

עד כאן לעניינים שהטרידו אותנו בקשר להגבלות אפשריות על חופש העיסוק מטעמים כלכליים או חברתיים שנקבעו בתקנות על-פי חוק.

הדילמה הקשה שנקלענו אליה בשל החלטות הממשלה להפריט את ייבוא הבשר, ובשל פסק-דין של בית-המשפט העליון בבג"ץ מיטראל בע"מ נגד ראש הממשלה ושר הדתות, נבעה מכך שצו שעל-פיו סירבה רשות מוסמכת בעבר לתת רשיון ייבוא לבשר בקר קפוא לא-כשר הוכרז כבטל בהיותו סותר את חוק-היסוד: חופש העיסוק, והוא סותר את חוק-היסוד משום שלפי ניסוחו הקיים לא רשאית הרשות המוסמכת להביא בחשבון שיקוליה שיקולים שאינם כלכליים.

ולזה יש משהו בקשר לנוסח של חוק-היסוד. זה לא בא משמים. אפשר היה בשיקול דעת אחר לכתוב עוד מלה אחת או שתיים בסעיף, וכבר למערכת האיזונים היה נכנס שיקול נוסף.

כבר אמרנו שאך בגלל חיסרון והשמטה לא בא זכרם של שיקולי דת או שיקולי חברה בחוק-היסוד, שכן אני שואל אותך: איך נגן בבג"ץ על יום השבת כיום מנוחה? לא שהוא טען הגנת בג"ץ, אבל איך? על סמך מה נאסר על בעלי עסקים רבים לפתוח את עסקיהם ביום השבת? מאין כוחה של הכנסת לאסור על מי שחפץ בכך לעבוד ביום השבת, כאשר אותו אדם תובע שלא לפגוע בחופש העיסוק שלו ביום השבת? אם רוצים אנו לתקן את חוק-היסוד – – –

אברהם פורז (מרצ):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, אני מבקש ממך.

אברהם פורז (מרצ):

השר שואל – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, השר שאל שאלה רטורית.

אברהם פורז (מרצ):

– – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, אני מבקש ממך. זה כבר עובר כל גבול. אני אצטרך – – – חבר הכנסת פורז, אני מדבר אליך. קריאות הביניים שלך עוברות כל גבול.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת פורז, אנחנו מעניקים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, אדוני השר, רק רגע.

יש כל מיני נושאים שמכאיבים לאחרים לא פחות משהנושא הזה מכאיב לך, וחברים בבית קוראים קריאות ביניים. ואז אתה בוודאי אומר: מה הם קוראים קריאות ביניים? עכשיו מישהו אחר שואל: מה הוא קורא כל הזמן קריאות ביניים? צריך סבלנות וסובלנות, אדוני. העולים החדשים אומרים שהם לא אוהבים לשמוע את המלה "סבלנות". אבל אתה כבר ותיק בארץ. סבלנות, תשמע.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, תן לי להגיד לך משפט אחד. בתום דבריו יבקש השר בוודאי לדחות את המשך הדיון. אז הדרך היחידה שלי להתבטא כאן היום היא באמצעות קריאות ביניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

המשפט האחד הזה שלך הוא המשפט האחרון עד שתקבל את רשות הדיבור. זה הסכם.

בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, אם רוצים אנו לתקן את חוק-יסוד: חופש העיסוק, עומדת בדרכנו היום המגבלה שבסעיף 5 לחוק-היסוד, הקובע: "אין לשנות חוק-יסוד זה אלא בחוק-יסוד שנתקבל ברוב של חברי הכנסת". המגבלה כאן היא כפולה: ראשית, חוק-יסוד ניתן לתקן רק בחוק-יסוד, ולא בחוק רגיל. שנית, הרוב הנדרש לשלוש הקריאות הוא רוב מיוחס, ולא רוב רגיל של המשתתפים בהצבעה.

הוראה זו ככלל נכונה היא, ואין אנו מציעים לשנותה. אולם יש ויכול שיקרה, שהכנסת תהיה בדעה שיש לסטות מהוראות חוק-יסוד: חופש העיסוק בעניין מיוחד, שאינו יכול להיכנס לתחום פסקת ההגבלה, ואין מקומו בחוק-יסוד דווקא. דעתי והשקפתי היא, שכעיקרון סטייה כזו אינה רצויה ומוטב שלא באה לעולם. אבל אירועי החיים, והעובדה שאין ערכים מוחלטים, מחייבים פתיחת פתח לסטייה שכזו, שכמוה מצאנו בחוקות של מדינות רבות אחרות.

ממשלה זו מציעה, בסעיף 2 להצעת החוק המונחת על שולחן הכנסת, לקבוע שהכנסת תוכל בחוק רגיל, שהתקבל ברוב של חברי הכנסת, לחוקק הוראה שתהיה סותרת חוק-יסוד ובכלל זה חורגת מ"פסקת ההגבלה" הנ"ל. ואגב, זו הצעה שאני מצאתיה בהצעת חוק-יסוד: החקיקה, שהגיש משרד המשפטים בתקופתו של חברי השר לשעבר דן מרידור, כהצעה ראויה להיכלל בהוראת קבע בחוק-יסוד: החקיקה. לכן, זה לא חידוש. זה רעיון שמשרד המשפטים כבר הגה וראה בו צורך, מתוך ראיית הנולד.

בעקבות ההערות שקיבלנו מפרופסור אהרן ברק, שחלק על הניסוח שלפיו חוק הסותר חוק-יסוד יהא תקף, כאילו הוא משנה את חוק-היסוד, החליטה ועדת השרים לענייני חקיקה לשנות את נוסח הסעיף באופן שייאמר בו: "הוראת חוק הפוגעת בחופש העיסוק שלא בהתאם לסעיף 2א לא תהיה תקפה אלא אם נכללה בחוק שהתקבל ברוב של חברי הכנסת ונאמר בו במפורש שתוקפו הוא על אף האמור בחוק-יסוד זה; תוקפו של חוק כאמור יפקע שישה חודשים לאחר הבחירות לכנסת שתכהן אחרי זו שחוקקה אותו, זולת אם נקבע בו מועד מוקדם יותר". הסיפא מופיע בהצעת החוק של הממשלה שמונחת לפניכם.

ברצוני להדגיש כי השינוי מבחינתנו הוא בנוסח ולא בתוכן – בין הנוסח המונח על שולחן הכנסת לבין הנוסח המתקן של ועדת השרים, לאחר שדנו בהערותיו החשובות של פרופסור ברק.

סעיף 3 בהצעת החוק דן במועד תחילתו של ביטול הוראה שבחוק משום היותו סותר חוק-יסוד שלא כדין. בהצעת הממשלה נאמר, כי קביעת הביטול של בית-המשפט תחול "לגבי מי שלא היה צד להליך" ומועדה יהיה לאחר מתן פסק-הדין כפי שקבע בית-המשפט.

לאחר עיון בהערות פרופסור ברק, שנדונו במשך שתי ישיבות של ועדת השרים לחקיקה, אנו מציעים לסעיף 5 לחוק-היסוד את הנוסח הבא: "קבע בית-משפט מוסמך כי הוראה בחיקוק בטלה בשל היותה סותרת חוק-יסוד זה, תחול קביעתו רק לגבי מי שהיה צד להליך. קבע זאת בית-המשפט העליון, תחול קביעתו גם לגבי מי שלא היה צד להליך מיום מתן פסק-הדין והלאה, זולת אם הורה בית-המשפט הוראה אחרת".

נראה לנו שההצעה שלפיה פסילת חוק בכל בית-משפט או בכל דרגה תחול לגבי כל העולם, דכולי עלמא, היא מרחיקה לכת. יש להגביל את תחולת הפסיקה לגבי המשפט הנדון והצדדים עצמם. מה שאין כן לגבי פסיקתו של בית-המשפט העליון, באשר הלכה כמותו ובאשר תקדימיו מחייבים גם את בתי-המשפט האחרים במדינה.

לא נותר לי, אדוני היושב-ראש, אלא לדון בקצרה בשעת לילה זו בסעיפים 4 ו-5 להצעת החוק.

סעיף 4 בא לבטל את סעיף 6 לחוק-היסוד, באשר הוא הוראת שעה שיפוג תוקפה המעשי לכאורה ב-12 במרס 1994. מנקודת מוצא זו הציעה הממשלה, שהתיקונים לחוק-היסוד שאתם מתבקשים לחוקק יהיה להם תוקף למפרע מיום כניסתו של חוק-יסוד: חופש העיסוק, ביום 12 במרס 1992. באופן זה גם הגבלות חופש העיסוק בחוקים ובתקנות שהותקנו מאז 12 במרס 1992 יהיו בתוקף, אפילו סותרת הוראה שבהם את חוק-היסוד.

בעניין זה כתב פרופסור אהרן ברק, שלדעתו תוצאת התיקון אינה ראויה באשר: "אין מחוקקים חוקה למפרע. אין מחוקקים חוק-יסוד רטרואקטיבי. זהו 'שיעור רע' למחוקק הרגיל. כשלעצמי יש לי אף ספקות אם הרשות המכוננת מוסמכת לכך".

לאחר שוועדת השרים לענייני חקיקה שקלה את דבריו אלה של פרופסור ברק, באה הוועדה למסקנה שאין מקום ואין צורך בתחולה הרטרואקטיבית של התיקונים לחוק-יסוד: חופש העיסוק.

בטעות חשבו או טענו כמה ממבקרי החוק, כאילו הרטרואקטיביות נדרשת לעניין חוק ייבוא בשר קפוא. אין שום קשר – מנקודת הראות שלי – בין הסעיף הדן ברטרואקטיביות לבין פרשת הבשר.

הבעיה האמיתית שלנו היא, שמשרדי הממשלה כולם לא יכלו להיערך לבדיקת החקיקה והתקנות לאור חוקי היסוד. באה לכאן מהפכה בעולם המושגים המשפטי הישראלי. היועצים המשפטיים במשרדי הממשלה כולם ובמשרד המשפטים בכלל זה עמוסים לעייפה ועובדים בתנאי לחץ קשה. מי

שהביא את חוקי היסוד לכנסת ונתן ארכה של שנתיים לבחינת תוקפה של חקיקה ישנה, לא העמיד לרשותנו כוח אדם מקצועי ותקציבים הנדרשים לעבודת מחקר רצינית ויסודית.

עכשיו השאלה איננה האם היה צריך או לא היה צריך; האם צריך היה או אפשר היה להיערך קודם. עכשיו השאלה היא האם אנחנו ערוכים, או מה המשמעות של כניסת החוק לתוקף ב-12 במרס 1994.

מכיוון שאיננו רוצים חקיקה רטרואקטיבית, מה מתבקש מכך? אשר על כן, ועדת השרים לענייני חקיקה באה למסקנה, שעלינו לבקש להאריך את תוקפה של הוראת השעה שבסעיף 6 לחוק-היסוד, ולחוקק אותה מחדש. ולא אגלה סוד אם אומר שזו גם עמדתו של חברי פרופסור אמנון רובינשטיין, שאני מאוד מעריך את דעותיו בנושאים החוקתיים. דהיינו, אין אנו מבקשים לתת תחולה רטרואקטיבית לתיקון הנדון היום. אנו מבקשים לחוקק במקום סעיפים 4 ו-5 בהצעת החוק את הסעיף הבא:

"הוראות חיקוק שהיו בתוקף ערב תחילתו של תיקון זה לחוק-היסוד, והן עומדות בסתירה להוראותיו, יעמדו בתוקפן עד תום שנתיים מיום תחילתו של חוק זה; ואולם פירושן של ההוראות האמורות ייעשה ברוח הוראות חוק-יסוד זה".

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, ראיתי להציג בפניכם את הצעת החוק של הממשלה כפי שהונחה על שולחן הכנסת. ביקשתי גם להסביר לכם היום, שלאחר קבלת מכתבו של פרופסור אהרן ברק קיימנו בוועדת השרים לחקיקה דיון רציני מאוד בהשגות של פרופסור ברק. תוצאת הדיון היא – – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

הצעתי לבדוק עוד הצעות חוק שעומדות בפני ועדת השרים לענייני חקיקה. כי אם יוצא מתחת ידה חוק כזה, שמביאים אותו לכנסת ומסתבר שיש בו כל כך הרבה ליקויים ושינויים, מה קורה כאשר פרופסור ברק לא רואה את החוקים שוועדת השרים לענייני חקיקה מאשרת? אולי – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

יכול להיות שיכולנו לעמוד בהצעה המקורית ולעמוד פה כמו "פזנים" ולומר שמי אנחנו שנשנה את דעתנו, ותהיינה ההערות חשובות כאשר תהיינה, אנחנו עצמאים ואנחנו ריבוניים ואנחנו ממשלה ואנחנו חכמים ובבונים ויודעים את התורה כולה; עם זאת, אנחנו יודעים שיש עוד אנשים שמתמחים בסוגיה הזאת, שיש להם ידע משפטי רב, שיש להם מומחיות בתחום הקונסטיטוציוני, במשפט

השוואתי, והם רוצים להעמיד את המידע שלהם לרשותנו ואת ההערות שלהם לרשותנו, בעוד זמן. זו לא סיבה לא לקבל ולא לדחות; זו סיבה לדון עניינית.

מיכאל איתן (הליכוד):

לפיכך, אני מציע שכל הצעת חוק – ועדת השרים תחוקק, תבדוק ותביא – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני רוצה להגיד לך משהו, אני לא מגלה סוד; משרד המשפטים, ויעיד חברך היושב לידך, שמכיר את הרוטינה כמוני, ומבחינת הוותק שלו – עוד יותר ממני, שאנחנו נוהגים לשאול בעצת השופטים לגבי כל הצעת חוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

מאה אחוז.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כאן קרה מקרה, והצעת החוק הזאת לא הגיעה במועד לידיו של מי שהעיר. לכן הוא חשב, רק משום העובדה שלא היה סיפק בידי להעיר במועד, האם עלי להחשות? והוא העביר את ההערה. במידה שהוא העביר אותה אלי, כן אני משוכנע – במידה שהוא העביר אותה לחברי, יושב-ראש הוועדה, אנחנו חשבנו שעלינו להתייחס להערות לגופן ולדון בהן. אנחנו לא מסתירים את זה לא מהציבור ולא מחברי הכנסת.

כפי שאמרתי, תוצאת הדיון בוועדת השרים היא שאנחנו מוכנים לתקן סעיפים שונים בהצעתנו לאור ההשגות של פרופסור ברק, כאשר אני מדגיש שמי שמתעמק בהן ומבין אותן רואה, שלמעט ההערה לגבי הסעיף הרטרואקטיבי, אין שם ביקורת על ההצעה, אין שם ויכוח ענייני על טיבה. הוא לא אומר לנו: זה טוב, זה לא טוב. הוא רק מעיר הערות שמעיר משפטן מקצועי, מנוסה, שבא לומר: ראו נא, שימו לב בניסוחים, שימו לב בהבאת הדברים, לדברים שאני מעיר כאן.

ובכן, הבהרתי לכם מהו הנוסח החלופי המוצע על-ידינו, במקום שהוא מוצע, באופן שאתם יכולים, אם רצונכם בכך, להביע דעתכם הן על הנוסח המקורי של ההצעה והן על התיקונים שפירטתי.

באו בפני בקשות שלא לדון בהצעת החוק, משום שהדיון הוא בבחינת – כך נכתב לי – שימת רגל לבג"ץ. כשר המשפטים חובתי לקדם הצעות חוק של הממשלה. מבחינה זו מבקשים העותרים לבג"ץ, ממני, והם פנו אלי, שאשים רגל לממשלה, בכך שאמנע מהבאת הצעת החוק לקריאה ראשונה. ביקשתי לדעת, האם העותרים ביקשו מבג"ץ צו ביניים שימנע מהממשלה לקדם את הצעת החוק

הנוכחית, ונעניתי שאכן העותרים ביקשו צו ביניים שכזה, אבל בית-המשפט הנכבד סירב להעניק להם סעד וקבע את מועד שמיעת עתירתם בהקדם, בשבוע הבא.

כיוון שכך, אין כל מניעה מבחינת בג"ץ, ואני מכבד בג"ץ, מכבד את פסיקתו, ואכבד כל הוראה או בקשה שלו – אין כל מניעה מבג"ץ שהממשלה תפעל בהתאם לחוק ובהתאם לתקנון הכנסת ותציג לבית הזה את הצעת התיקון לחוק-היסוד: חופש העיסוק. מבחינת הממשלה יש חשיבות רבה ודחיפות שהתיקון לחוק-היסוד יעבור בכנסת לפני 12 במרס 1994.

בשים לב לכך שוועדת השרים לחקיקה החליטה לקבל הערות שונות, במלואן או בחלקן, ולהסכים להכללתן בהצעת החוק, וכן להכניס תיקונים נוספים מיזמתה של הוועדה, ראיתי מחובתי לגלות עובדות חדשות אלו בפתח הדיון בכנסת.

וכדי למנוע אי-בהירות או אי-ודאות אצל חברי הכנסת ביחס להצעת הממשלה ותיקוניה, הודעתי ליושב-ראש הכנסת ביוזמתי שאני מוכן להפסיק את הדיון בהצעת החוק בתום דברי אלה. באופן זה יוכלו חברי הכנסת לעיין בסטנוגרמה של דברי היום, לעמוד על טיבם ומהותם של התיקונים שאנו מבקשים לכוללם בהצעת החוק. יתר על כן, דחייה כזאת תאפשר להניח על שולחן הכנסת נוסח משולב, שיקנה לחברי הכנסת ודאות לגבי הנוסח שעליו הם מתבקשים להצביע.

לאור האמור לעיל, אדוני היושב-ראש, אני מציע לשקול – – –

אברהם פורז (מרצ):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

תיכף אודיע את החלטתי.

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה להבין מה השר מציע.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לאור האמור לעיל, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת – – –

אברהם פורז (מרצ):

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי, חבר הכנסת פורז, אתה רוצה שאני אנעים את זמנך? לסיעת מרצ יש זכות וטו על החוק הזה. אל תעמוד כאן ותשמיע קולות. יש הסכם קואליציוני. אינכם מטילים וטו על הצעת החוק הזאת. אתם מבינים את חשיבותה העניינית. אז בבקשה. אתם רוצים הגינות – בהגינות, FAIR PLAY.

אברהם פורז (מרצ):

מה זאת אומרת וטו?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, אנחנו לא מקיימים עכשיו דיון קואליציוני פנימי. את זה תעשו מחוץ למסגרת הזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שזה דווקא היה ענייני מאוד, מעניין ואותנטי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני השתדלתי שדברי יהיו אותנטיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מסכים אתך שזה פיקנטי. אבל אני כיושב-ראש צריך להקפיד שהדיון יהיה פרלמנטרי ולא פנים-קואליציוני.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, האם השר התחייב להביא נוסח כחול חדש?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, קודם כול תן לו לגמור את דבריו. היה פה קצת שקט כשאתה יצאת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

השר לא התחייב להניח נוסח כחול חדש על שולחן הכנסת. יש נוסח מסוים. השר אמר שיניח על שולחן הכנסת נוסח משולב באופן שכל מי שיעיין בו יבין היטב מה הממשלה מציעה עכשיו.

נעמי חזן (מרצ):

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, תנו לשר לגמור את המשפט.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לאור האמור לעיל, אדוני היושב-ראש, אני מציע לשקול דחיית המשך הדיון בהצעת החוק לשבוע הבא, באופן שלחברי הכנסת הנכבדים תהיה שהות מספקת להגיב על הצעת החוק המתוקנת.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

האם אפשר להתייחס להצעה?

היו"ר ד' שילנסקי:

רק רגע. אדוני השר, קודם כול, מאז תחילת הדיון ביקש חבר הכנסת יוסי כץ להציג שאלה. הוא ישב בשקט כל הזמן.

דבר שני, מאחר שאני עומד להתחלף – – –

דוד צוקר (מרצ):

מה זה, יש פרס למי שיושב בשקט?

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא לא קרא קריאות ביניים, הוא ביקש בצורה יפה ולגיטימית, ונהוג לאפשר זאת.

דוד מנע (הליכוד):

אני מבקש שאלה קטנה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אז שתי שאלות. אבל אני רק רוצה, למען הסדר, מאחר שבשעה 21:00 חברי כבוד הרב יוסף עזרן מחליף אותי, והוא לא היה פה, אני רוצה להציע כדלקמן: א. אני מודיע שהרשימה סגורה. הנה אני עושה קו; ב. אומנם כשיש 48 חברים שרשומים לדיון נוהגים לתת שלוש דקות. בהסכמת יושב-ראש הכנסת, מאחר שזה חוק-יסוד, אנחנו קובעים שבע דקות; ג. מי שאיננו פה היום מפסיד את רשות הדיבור.

חגי מירום (העבודה):

לא, לא, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

רגע, תרשו לי רגע.

חגי מירום (העבודה):

לא, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תשב, אני מנהל ישיבה. תשב. אני נותן לך אזהרה ראשונה. תשב.

חגי מירום (העבודה):

על מה האזהרה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני נותן לך אזהרה שנייה. תשב. אתה רוצה שאוציא אותך?

חגי מירום (העבודה):

לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

אז תשב. תתנהג בסדר.

חגי מירום (העבודה):

יש פה סיכום – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

תן לי לגמור לדבר. תשב.

חגי מירום (העבודה):

איזה מין דבר זה?

דוד צוקר (מרצ):

איזה כלל זה?

היו"ר ד' שילנסקי:

איך אתה מתנהג? תן לי לגמור.

חגי מירום (העבודה):

איך אתה מתנהג?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חגי מירום, אני מבקש ממך. התחלתי להגיד חצי משפט, אז קפצת וצעקת, ואני מזהיר אותך – – –

חגי מירום (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

תן לי לגמור את החצי השני, ואז תגיד מה שאתה רוצה. ואל תתרגז, ואל תחמיץ פנים.

אדוני השר, אני שומע פה דברים שאפשר היה להגיד בניחותא. שמעתי קודם קריאת ביניים שיש הסדר. אני בכלל לא יודע על ההסדר. אני שמעתי את שר המשפטים אומר, שאם יהיו חברים שירצו לדבר בישיבה אחרת, כך אמרת בתחילת דבריך, אתה תסכים שידברו בישיבה הבאה. אני לא יודע על שום הסדר. אם יש הסדר, אני אכבד אותו. ואפשר להגיד את זה בניחותא, ובלי לצעוק ולעשות מזה שערורייה. בבקשה, מה היתה הצעתך?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני אבהיר. יש חברי כנסת שהעירו, שמאחר שבפניהם היה נוסח אחד, הנוסח הכחול, והובא לידיעתם שאנחנו מסכימים או מבקשים לכלול תיקונים באותו נוסח, גם אם אין בהם שינוי מהותי, יש כאן שינוי נוסח – הם מבקשים לראות בפניהם נוסח כתוב לפני שהם מדברים.

דוד צוקר (מרצ):

שעליו מצביעים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

העניין הזה עלה לפני יושב-ראש הכנסת, ואמרתי לכבוד יושב-ראש הכנסת: נכבדי, אם תבוא בקשה מצד כל חברי הכנסת, או חלק מחברי הכנסת, לומר את דברם בשבוע הבא, נראה לי שהם רשאים מבחינת העניין לעשות כן. אם חברים אחרים יבקשו להתבטא כבר היום ונרשמו להיום, ויבקשו לקיים דיון, מנקודת מבטי אין מניעה, אם הם ערים למה שאמרתי ורוצים להעיר דברים היום. כלומר, לא סתימת פיות יש כאן היום, ולא עמידה על כך שהיום יתקיים הדיון כולו, אלא ניתן לדבר היום, וניתן לדחות.

כיוון שאדוני העיר שמי שלא נמצא כאן היום, זכותו לא תעמוד לו לדבר, זה לא נשמע תואם את רוח הדברים שהיו בין כבוד יושב-ראש הכנסת לביני באשר להמשך הדיון בהצעת החוק הזאת, ואני חושב שלכך נזעק חבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש ועדת הכנסת. משתמע שאם חברים מבקשים שלא לדבר היום והם יצאו ופרשו, תישמר להם הזכות ביום השני או השלישי, כשכבוד יושב-ראש הכנסת יקבע זמן להמשך הדיון, לדבר אז. מכאן היתה ההערה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

אני מודיע שלידיעתי לא הובא ההסדר הזה ואינני יודע איפה הפגם. אני מבקש ממזכיר הכנסת להפנות את תשומת לב כל הגורמים שמטפלים בזה, שזה לא בסדר וזה לא מינהל תקין, שאדם עולה לנהל ישיבה ולא מודיעים לו ואומרים לו את ההסדרים שנעשו.

אני מבין שזו היתה הקריאה של חבר הכנסת חגי מירום. אני חושב שאתה מסכים אתי לפחות שאני לא ידעתי כלום, ולכן אפשר היה להגיד את זה בצורה מסודרת ולא בכעס וברוגז כזה.

חגי מירום (העבודה):

אני מתנצל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, אני מקבל.

יש הסדר, אני מכבד את ההסדר, אבל באותה נקודה של ההסדר רצה להגיד משהו חבר הכנסת דן מרידור.

דן מרידור (הליכוד):

אני מציע לקבל את הצעת השר או את הסכמתו לקיים את הדיון בשבוע הבא לא רק בגלל השעה המאוחרת. קרה פה משהו שאני לא זוכר הרבה תקדימים לו: הובאה לנו כאן על-ידי השר, בכנות ובגילוי לב, הצעה, לדעתי שונה באופן משמעותי מהקודמת. למשל, ביטול הרטרואקטיביות ודברים אחרים משמעותיים מאוד. יהיה מוזר שאנחנו נצביע על הצעה שאנחנו לא מתכוונים להעלות אותה והממשלה כבר חזרה בה ממנה. לכן, אם השר אמר שיש סיכוי טוב שיוגש במשך הימים הקרובים נוסח אחר, משולב, שבו יהיה הנוסח האמיתי שנצביע עליו, עדיף, לדעתי, לא להמשיך את הדיון עכשיו, כי תהיה הרגשה מאוד לא נוחה להצביע בסופו של דיון ולדון על הצעה שונה.

למעלה מזה, אם הממשלה תביא לנו את ההצעה, לא נצטרך לחפש בדברי השר ונוכל לראות על מה אנחנו מצביעים. נדמה לי שזה ראוי, לפי העניין. מדובר על שינוי קונסטיטוציה, ולא עושים את זה בדרך אגב. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

יש לי שאלה: האם יש חברי כנסת שרוצים להתבטא היום?

דוד מנע (הליכוד):

רציתי רק שאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בקשר לשאלה, זה דבר אחר.

האם יש פה במליאה חברי כנסת שרוצים להתבטא היום? לא.

יוסף בא-גד (מולדת):

אם אחרים ידברו, אני דורש לדבר. אם הכול נדחה, אז נדחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר.

אישרתי לחברי הכנסת יוסי כץ, דוד מנע, ואני מבין שגם לחבר הכנסת דוד צוקר. רק אלה השלושה. בבקשה, חבר הכנסת יוסי כץ.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני השר, השאלה שלי מתייחסת להבדלים שבין ההצעה שנתנה הממשלה לבין חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. ההשוואה בין שתי ההצעות מגלה, שביזמה החדשה של הממשלה יש כוונה להרחיב ולהכין גם את חקיקת המשנה. אתה הסברת שפגיעה בזכויות על-פי חוק-יסוד: חופש העיסוק נעשית בדרך כלל על-פי תקנות, צווים וכו', והזכרת את המגזר החקלאי ורישוי עסקים, ואם אינני טועה, רוב התקנות מתייחסות לתחומים האלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

רק כשהן מעוגנות בחקיקה הראשית, שגם היא – – –

יוסי כץ (העבודה):

– – – עכשיו מציעים לנו, נוסף על החקיקה, גם להכשיר אפשרות שתקנות שהותקנו על-פי החוק יוכלו לפגוע בזכויות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

– – –

היו"ר י' עזרן:

רק רגע, אתה מתנדב לענות במקום השר?

יוסי כץ (העבודה):

השאלה שלי: האם ניסה משרד המשפטים לאתר אותם חוקים שמכוחם הותקנו התקנות, הצווים וכו'?

שר המשפטים ד' ליבאי:

לאתר?

יוסי כץ (העבודה):

לאתר, לאתר. הלוא יש כאן עניין של מלאכת איתור.

אני כשלעצמי הייתי מעדיף שהחוק יתוקן בעיקרון – על-פי מה שהממשלה מציעה לגבי אפשרות של פגיעה בחוק – בחוק, לא על-ידי תקנות. פה כתוב: או על-פי. יש פה הרחבה ואפשרות של פגיעה לא רק בחוק אלא גם בתקנות. אני הייתי מעדיף שחוק-יסוד לא יאפשר חריגה ממנו על-ידי תקנות. לשם כך, צריך לתקן את החוקים שמכוחם הותקנו התקנות. השאלה היא, אם ניסיתם לאתר באיזו כמות של חוקים מדובר – – –

היו"ר י' עזרן:

יש עוד כמה שואלים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לא אזכור את כל השאלות, אולי אשיב אחת לאחת.

היו"ר י' עזרן:

נכון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי, חבר הכנסת יוסי כץ, ככלל ועל-פי הצעת חוק-יסוד: החקיקה, שהגשנו לכנסת ועברה קריאה ראשונה ונמצאת בדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, אנחנו מבקשים שסתירה לחוק-יסוד, אם תהיה, ובמידה שחוק-היסוד מרשה, תהיה בחוק.

לגבי נושא חופש העיסוק מסתבר, מבדיקה ראשונה, שמרבית ההפרות או הסתירות או האי-יישוב או השוני שבין הוראות חוק-יסוד לבין הוראות החוק, אלה מצויים בעיקר בתקנות, ומכאן שבתחום הזה הרגישות לחקיקת המשנה, בהיותה לא מתיישבת עם הוראות חוק-היסוד, היא גדולה יותר. אנחנו עכשיו באים ועוסקים בתיקון חוק-היסוד. שמרנו ככלל, ואנחנו מציעים לשמור ככלל, את סעיף 5 בחוק הנוכחי: אין לשנות חוק-יסוד זה אלא בחוק-יסוד שנתקבל ברוב של חברי הכנסת. בדרך כלל, אין מגבילים זכות זו של חופש העיסוק, אלא בחוק, ולתכלית ראויה. זה ככלל. אנחנו רק מרשים יוצא מהכלל, שאני מקווה שיהיה די נדיר, שבו אם חוק מסמך במפורש את מחוקק המשנה להתקין תקנות על-פי החוק שמאפשר סתירה לחוק-היסוד והתקנות מבטאות את יישום החוק, שמאפשר את הסתירה, שגם התקנות האלה תהיינה תקפות.

מבחינה מסוימת, כפי שהעירו כאן, יש גם תיחום התקנות שניתן בעזרתן להגביל חוק-יסוד רק אם הן עונות על הוראות מפורשות שבחוק.

הנושא הזה הוא נושא רציני מאוד, אני לא חושב שכדאי כרגע וכלאחר יד לעסוק בו, אבל הוא נשקל היטב.

לשאלתך האחרת, הרי אמרתי וחזרתי ואמרתי: שר החקלאות העמיד אותי לפני חודשיים-שלושה חודשים, אולי ארבעה חודשים, על כך שבדיקה ראשונה שנעשתה אצלו במשרד הראתה, שלא ניתן להתמודד עם בחינה מחודשת של החוקים והתקנות לא בתקופה של שלושה חודשים ולא של חצי שנה ואולי גם לא של שנה. מכיוון שזה ניסיון ראשון שלנו מהסוג הזה, אנחנו צריכים ככנסת לשקול את העניין ברצינות.

זה הישג גדול שאנחנו משיגים מבחינתנו, מנקודת מבט של אלה התומכים בחוק-היסוד – יש כאלה שלא תומכים בחוקי יסוד – זה שאנחנו מכשירים את הקרקע ומביאים לכך שניתן עכשיו לחשוב ולחוקק באמות מידה חדשות לגמרי, חוקתיות. אבל אם זה מחייב עדיין זהירות במעבר בין התקופה הישנה לתקופה החדשה, אנחנו אומרים: לא נחיל דברים רטרואקטיביים. אנחנו נאריך את תקופת המעבר עוד בשנתיים, וזה יאפשר לנו, לאור לימוד הלקח עכשיו, להיערך מייד לבדיקה זו שאתה מדבר עליה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת דדי צוקר, שאלה, בבקשה, לא נאום.

דוד צוקר (מרצ):

בשבוע הבא, אדוני השר, נידרש להצביע. כל השאלה שלי היא, על איזה נייר אנחנו נצביע בשבוע הבא?

שר המשפטים ד' ליבאי:

בשבוע הבא התשובה תהיה ברורה לך.

דוד צוקר (מרצ):

אני לא מבין.

אברהם פורז (מרצ):

סאלח טריף (העבודה):

תקבל תשובה בשבוע הבא.

היו"ר י' עזרן:

בסדר, אדוני. עברנו את החלק הטכני. חבר הכנסת פורז, אם אדוני יבקש, אני אתן לו רשות לשאול.

אברהם פורז (מרצ):

הוא מחזיק אותנו במתח שלא נוכל לעמוד בו.

היו"ר י' עזרן:

למה? חסרים לך סטייקים? תבוא ואתן לך כמה שאתה רוצה. יש קציצות, יש סטייקים, יש עוף, עדיין יש הכול, ברוך השם.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני אמרתי שאני אעשה כמיטב יכולתי, שבדיון בשבוע הבא יהיה לפנינו מסמך שיבהיר בדיוק מהי עמדת הממשלה נכון להמשך הדיון. אמרתי זאת. זה הכול.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה, ובזה תמה מסכת השאלות.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, הייתי רוצה לשאול אותך, ברשותך, שאלה אחת. חוק-יסוד הוא חלק מחוקה, חוקה יציבה, קבועה. איך מתיישב הנושא של חוק-יסוד ושל חוקה עם משפט בדברי ההסבר לסעיף 2, שקובע את הדרך של קבלת חוק-יסוד או תיקון לחוק-יסוד – שם נאמר: "אך יש צורכי השעה מחייבים סטייה מחוק-היסוד בעניין נקודתי, שאין הצדקה להנציחה בחוק-יסוד".

מה עניין צורכי השעה לעניין חוק-יסוד? מה העניין שמחייב סטייה מחוק-יסוד לעניין העברת חוק-היסוד? ומה עניין של עניין נקודתי לחוק-היסוד? חוק-יסוד זה דבר קדוש. במדינות המערב קשה לתקן חוקה. תראה את ארצות-הברית, כמה תיקוני חוקה היו מאז היא חוקה? אז מה העניין כאן של צורכי השעה שמחייבים?

דבר נוסף. תבוא ותאמר לי, הרי בסעיף 2, כאמור, עם הסדר השעטנז הזה של כנסת חדשה שאחרי חצי שנה תשנה וכדומה, תבוא ותגיד לי שזה קיים בקנדה, המדינה היחידה בעולם שזה קיים בה. האם זה שבקנדה נמצא הסדר כזה משמעותו שזה טוב? האם זה מצדיק? אני חושב שזה לא טוב. חוק-יסוד הוא חוק יציב, חזק, חלק מחוקה, ואין דבר כזה – עניין נקודתי שבגינו אפשר לסטות מחוק-יסוד.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת מנע, אני נהנה לראות מה היחס האישי שלך לחוקי יסוד. אני רוצה לקוות שאתה תסייע לנו כאן במשכן להמשיך בחקיקת חוקי היסוד בנושאים השונים.

מיכאל איתן (הליכוד):

במיוחד בחוק-יסוד: שלמות הארץ.

דוד מנע (הליכוד):

במיוחד בחוק-יסוד: שלמות הארץ.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מכיוון שאתה מבין את חשיבות חוקי היסוד, אתה יודע שבהם באים לידי ביטוי עקרונות יסוד, זכויות יסוד. אמרתי שאף אחת מאותן זכויות יסוד אינה מתפרשת או מיושמת באופן החלטי כאילו בלעדיה אין.

אף שיש חוק-יסוד לעניין חירות האדם, אנחנו יכולים ורשאים בכנסת להגביל את חופש האדם ולהרשות מעצרים ומאסרים, הכול כאשר זה לתכלית ראויה ולא למעלה מן הנדרש.

עם זה, יכול להיות שאתה כחבר כנסת תרצה לקבוע ולא להשאיר לבג"ץ את הקביעה הסופית מהי התכלית הראויה או לא התכלית הראויה, ולהסיר כל ספק בעניין נקודתי מסוים. אתה רוצה את הפרוצדורה לעשות כן. מדוע לא?

אומרים לך, שאם חוק מסוים ייאמר בו במפורש, שעל אף כל האמור בחוק-יסוד, הכנסת הזאת חושבת, והיא מוכנה לתת את הדין על כך מבחינה פוליטית וציבורית ביום הבחירות – היא חושבת שהוראות חוק מסוימות צריכות להיות בנות-תוקף, על אף האמור בחוק-היסוד, בפרוצדורה נוקשה יותר, רוב של חברי הכנסת, לא רוב הנוכחים בישיבה וכיוצא בזה.

זה קיים בחוקות אחרות, זה חוקתי, זה נורמטיבי, זה לא דבר שאיננו ואסור שיהיה. הכנסת משמרת לעצמה כוח מסוים גם במישור החוקתי, כדי שיהיו גם חריגים על דעתה, בתקופת כהונתה, בלי לפגוע בחוק-היסוד ובלי לפגוע בתוקפה של זכות היסוד.

לכן, יש וצורכי השעה, יש וצורכי השעה משתנים, ועוד במדינה מתפתחת הנמצאת במצב כמו שלנו.

אני חושב שמי שיעין בכל ההוראות, כפי שהן תוקנו גם על-ידינו, ימצא שזה חוק-יסוד שבהחלט ראוי להתכבד בו, שמחפש איזונים, מחפש בלמים וריסונים של התחשבות בגורמי אוכלוסייה שונים. באים ומאפשרים גם לבג"ץ לשקול את כל השיקולים הרלבנטיים. ולא פתאום להגיד: אדוני, שיקול כלכלי לא שייך לעניין הזה, שיקול דתי לא שייך לעניין הזה. יש מקרה שזה שייך, ותן לבג"ץ גם את האפשרות לשקול אותו. אם קודם לא נתנו, בוא נפתח לו את הדרך לשקול גם את השיקול הזה, שאני חושב שהוא רלבנטי במקרים מסוימים.

היו"ר י' עזרני:

אדוני השר, כיוון שכולם שאלו, האם הכוונה ב"צורכי השעה" היא, לדוגמה, אם מי שאינו יהודי רוצה דווקא להיות חזן של "כל נדרי"? הרי זה לא צורכי השעה, זה יכול להיות גם חריג.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הבעיה היא מי יפרש את הביטוי "צורכי השעה"?

היו"ר י' עזרן:

אמר לך השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הביטוי "צורכי השעה" לא דורש פירוש, משום שהוא לא חלק מחוק-היסוד. הוא דברי הסבר.

היו"ר י' עזרן:

זה נכון. יותר טוב שאתה תקבע ולא בג"ץ.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גורלם של חוקי היסוד שהם נדונים על סמך הכתוב בהם בגוף החוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

בלשון משפטית, מי יפרש את הביטוי "יהודי"? מי יפרש את הביטוי "דמוקרטי"? מי? לא הכנסת, בית-המשפט.

היו"ר י' עזרן:

אבל הכנסת תגדיר מה זה יהודי ומה זה דמוקרטי. זה מה שאני אומר.

מיכאל איתן (הליכוד):

סליחה, אדוני היושב-ראש, ואיך בית-המשפט יפרש? הרי זה לא כתוב בשום מקום. מאין הוא ייקח את הפירוש? מאיזה ספר? מאיזה עולם?

היו"ר י' עזרן:

הוא חי בעולם שאנחנו חיים בו.

מיכאל איתן (הליכוד):

מהעולם הפוליטי.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי, עד היום ראוי בית-המשפט העליון, וראוי בג"ץ לכל היוקרה מבחינה של נקודת מבטי. אם יבואו דברים לידי כך שייראה שיש מקום לדאוג מאיזו בחינה, אנחנו לא רק נדאג אלא גם נעשה. הכול בזמנו. בשלב זה התרומה של בית-המשפט העליון לזכויות היסוד במדינה היא מעל ומעבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ובמקום שלא היתה חוקה ולא היה מחוקק עמד לנו בית-המשפט העליון. אז הבה נכבד אותו, כי עד עכשיו, מנקודת המבט שלי ושל רבים מאוד בציבור הישראלי, הוא הצדיק את האמון.

גם בעניינים שוטפים, לא תמיד אפשר לראות את הגדולה ואת החשיבות של פסיקתו מהיום למחר. לפעמים היא נראית כחלוף זמן.

אברהם פורז (מרצ):

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מציע בנקודה זו להפסיק את הדיון ואת העיון ואולי לקבל את הצעות חברי הכנסת, ואני מקבל גם את הצעת שר המשפטים לשעבר, שבנקודה זו אפשר לסיים היום את הדיון, על דעת חברי הכנסת, על דעת נכבדי היושב-ראש, ונמשיך בשבוע הבא.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר. אנחנו רק דוחים את הדיון בנושא.

אברהם פורז (מרצ):

אני לא הבנתי למה אי-אפשר להביא נוסח מתוקן בבוא העת.

היו"ר י' עזרן:

שאלת? סיימנו.

ובכן, רבותי, יהיה דיון. אני לא מתחייב מתי יהיה. הוא יהיה בימים הקרובים, אם ירצה השם.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום. אחר כך אנחנו נועלים את הישיבה.

תודה, אדוני השר.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת האורזים את חפציהם, רצוני להודיע כי ועדת הכנסת החליטה בישיבתה אמש, על-פי בקשתם של חברי הכנסת גונן שגב, אסתר סלמוביץ ואלכס גולדפרב, לאשר התפלגותם מסיעת צומת והקמתה של סיעה אשר שמה ייקרא "יעוד".

לפיכך, מונה מאתמול סיעת צומת חמישה חברים, וסיעת יעוד – שלושה חברים.

ועדת הכנסת קבעה את הוועדות הבאות לדיון בהצעות חוק ובהצעות לסדר-היום:

ועדת החוקה, חוק ומשפט תדון בהצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון – תקציב תלת-שנתי), של חבר הכנסת רפאל איתן, לשם הכנתה לקריאה ראשונה; אותה ועדה, ועדת החוקה, חוק ומשפט, תדון בהצעת חוק-יסוד: הכנסת (פומביות הדיונים), של חבר הכנסת רון נחמן, לשם הכנתה לקריאה ראשונה; ועדת החוקה, חוק ומשפט אף תדון בהצעת חוק העונשין (תיקון – תקופת ההתיישנות בעבירות מין במשפחה), התשנ"ד-1993, של קבוצת חברי הכנסת, לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

ואילו ועדת העלייה והקליטה תדון בהצעות לסדר-היום בנושא: זכויות נערים עולים וחינוכם – של חברי הכנסת זבולון המר, שמואל הלפרט ותמר גוז'נסקי.

ועדת העבודה והרווחה תדון בהצעה לסדר-היום בנושא: הקמת בית-חולים באשדוד – של חבר הכנסת אפרים גור.

ואחרונה חביבה, הוועדה לענייני ביקורת המדינה תדון בהצעות לסדר-היום בנושא: דברי ראש הממשלה כלפי השרה שולמית אלוני – של חברי הכנסת רחבעם זאבי, בנימין טמקין, מאיר שטרית ורפאל פנחסי. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני.

יוסף בא-גד (מולדת):

רציתי רק לשאול, למה אצל צומת זה לקח ישיבה אחת, ואצל מולדת, שהגישה בזמנה בקשה דומה, זה נמשך ונמשך, עם מגמה עוינת.

היו"ר י' עזרן:

נקיים דיון בוועדת הכנסת, אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת.

יוסף בא-גד (מולדת):

רק את זה רציתי להבין.

היו"ר י' עזרן:

זאת שאלה שאין עליה תשובה, בינתיים.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

חלילה לך לייחס מגמה כזו לוועדת הכנסת. תודה רבה, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

יוסף בא-גד (מולדת):

זאת תשובה מתחמקת.

היו"ר י' עזרן:

הישיבה נעולה. הישיבה הבאה – מחר, בשעה 11:00. תודה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:22.